

**Kooperatifler kanunu tasarısı ile Konya Milletvekili Fakih Özfakih ile Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu ve 23 arkadaşının, Kooperatifler kanunu teklifi ve Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Kooperatifler kanunu teklifi ve Tarım, Adalet, Ticaret ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu
(1/151, 2/53, 2/232)**

Kooperatifler kanunu tasarısı (1/151)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Sayı : 71/34/1444

10 . 3 . 1966

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 4 . 3 . 1966 tarihinde kararlaştırılan «Kooperatifler kanunu tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel

Başbakan

KOOPERATİFLER KANUNU TASARISI GEREKÇESİ

Anayasa ilkelerinin ışığı altında ve demokratik düzen içinde, kalkınma hamlelerinin ekonomik alandaki gelişmelerini birlikte çalışma yoluyla gerçekleştirmek, tek başına yetersiz olan emek ve sermayenin birleştirilmesiyle büyük yatırımlara doğru yönelmeyi sağlamak, teknik ilerleme ve düzenli pazarlama imkânları yaratmak ve böylece büyük vatandaş kütlelerinin refaha kavuşmasını mümkün kılmak için teşkilatlanmada kooperatifleşmenin önemi, bugün bütün dünyaca bilinen ve kabul edilen bir hakikattir.

Memleketimizde kooperatifler, eski Ticaret Kanununda olduğu gibi 26 . 6 . 1956 tarihinde kabul edilen ve 1 . 1 . 1957 tarihinde yürürlüğe giren 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 485 - 502 nci maddeleri ile bu Kanunun anonim şirketlere ait hükümlerinin uygulanması suretiyle kurulup faaliyet göstermektedirler.

Bütün dünyada ve özellikle İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, İtalya, Fransa, İngiltere, İsviçre, Avusturya ve Almanya gibi Avrupa memleketleri ile bütün Amerika ve Avustralya'da Japonya, Çin, Hindistan gibi Asya memleketlerinde 100 yılı geçen bir süreden beri prensipleri konulmuş ve literatürü zenginleşmiş olan kooperatifçiliği, bizim kooperatiflerimiz ve kooperatifçilerimiz, iştigal konularına göre, çeşitli anlamlarda yorumlamakta ve mevzuatta birbirine uymayan hükümler yer almış olduğundan halk arasında kooperatif hakkında yayılan bilgiler de birbirine uymamaktadır.

Bugün Türkiye'nin her tarafında çeşitli konularda pek çok kooperatifler kurulmasına çalışılmaktadır. Bundan anlıyoruz ki, diğer ülkelerde olduğu gibi memleketimizde de kooperatifleşmeye büyük bir ihtiyaç ve itimat duyulmaktadır. Halen tarım alanında çalışan kredi ve satış kooperatiflerimiz 20 000 e yakın köyü çalışma sahasına almıştır. Kooperatiflerin kurulduğu köylerin nispeten varlıklı ve kalabalık köyler olduğu da nazarı itibara alınrsa bu miktar, nüfus bakımından daha büyük bir değer taşır.

Şehirlerimizdeki esnaf kefalet, yapı, istihlak kooperatifleri ile şeker pancarı, balık ve muhtelif konulardaki istihsal kooperatifleri ve küçük sanat kooperatifleri göz önüne alınrsa, kooperatiflerin hemen bütün Türkiye'yi ilgilendiren en büyük davalarından biri olduğu açıkça görülür.

Halen ileri memleketlerden pek çoğu müstakil kooperatif kanunları sayesinde bu konuda hayret verici neticelere ulaşmışlardır. Kooperatif mevzuatını bağımsızlığa ve bütünlüğe kavuşturmuş olan memleketlerde büyük gelişmeler bu mevzuatın birleştirilmesini izliyen yıllarda vukubulmuştur.

Kooperatiflere ait mevzuatın bağımsızlığının sağlanmasına her memlekette önplanda yer verilmektedir. Özellikle son 50 yıl içinde tedvin hareketinin bağımsız Anakanun istikametinde geliştiği bilinen bir gerçektir.

Ezcümle Yunanistan 1914, Japonya 1923, Meksika 1927, Arjantin 1926, Brezilya 1933, Şili 1925, Ekvator 1937, Guatemala 1949 tarihinde müstakil kooperatif kanunlarına kavuşmuşlardır.

Gerçi bizde de Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatifleri kanunları bağımsız tedvin fikrinin ifadesi olarak mütalâa edilebilir ise de, bunlar dışında kalan kooperatifler tamamen ticaret şirketi hüviyeti ile kurulmakta ve Ticaret Kanunu içinde yer alan bir kısım hükümlere uyularak işletilmektedirler. Bu husus da kooperatiflerin bünye ve karakterlerine uyan yeni ve özel bir kanuna ihtiyaç olduğunu açıklamaya yetmektedir.

Birçok memleketlerde hayat pahalılığı ile mücadele kabiliyetini isbat etmiş olan kooperatifler, kuvvetle umulur ki, bizde de ayrı bir Kooperatifler Kanunu ile canlanacak ve görevlerini yerine getireceklerdir.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununda kooperatiflere aidolan bölüm (485 - 502) nei maddelerin hükümleri hemen hemen eskisine benzer surette muhafaza edilmiş olmakla beraber Türk kooperatifçiliğinin bu kabıl geçici ve yetersiz tedbirlerle kalkınamayacağı ve memleket ekonomisinde kendisinden beklenen rolü yerine getiremeyeceği de göz önünde tutularak bu kanunun gerekçesinde;

«Ticaret Kanununun kooperatiflere mütaallik (473 - 502) nei maddelerinin memleket ihtiyaçlarına tekabül etmediği herkesçe kabul edilen bir hakikattir. (2834) ve (2836) sayılı Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatifleri hakkındaki kanunlarla küçük sanat kooperatiflerine mütaallik (513) sayılı Koordinasyon Kurulu kararı sözü geçen hakikatin tecellisinden başka bir şey değildir.

Binaenaleyh kooperatiflere dair mevzuatın ıslahı elzemdir. Bununla beraber bu ıslah işini Ticaret Kanununun ıslahı işinden ayırdetmelidir. Çünkü bu sahadaki hakiki bir ıslah, ekonominin bütün dallarına şâmil olarak tarım, küçük sanat, yapı, istihlak, kredi ve ilâh... kooperatiflerine mütaallik müşterek hükümlerin ve her kooperatif nev'ine mahsus özel hükümleri muayyen ve vadedetli prensiplere göre biraraya toplamalıdır. Bu maksatla yıllardan beri yapılan hazırlıkların, yakında bir kooperatif kotu ile neticeleneceği umulmaktadır.» denilmiştir.

Bütün bu hususlar nazarı itibara alınarak kooperatifler kanunu tasarısı hazırlanmıştır.

Bu tasarıda, kooperatiflerin kendilerine has ekonomik - sosyal hüviyetleri önemle belirtilmeye çalışılmıştır. Tasarı kanunlaştığı takdirde istigal konularından doğacak ve anamukavolelerinde yer alacak farklar dışında bütün kooperatifler aynı tarzda kurulacak, aynı tarzda denetlenecek ve aynı hükümlere uyacaklardır.

Bu tasarının getirdiği yenilikler, uluslararası kooperatif anlayışına uygundur. Kurulmakta kolaylık, kamu tüzel kişiliklerinin gayeleri bakımından ilgilendikleri kooperatife ortak olmaları, kademe kooperatifler birlikleri kurulması, Hükümeti görev ve yetkilerine ait hükümlerde açıklık, bu yenilikler meyanında sayılabilir.

Gerek Türk, gerek yabancı uzmanların yıllardan beri devam eden tenkidleri kooperatifçilik hukukumuzun yeni tasarı ile ortaya konan şekline kuvvetli bir temel olacak niteliktedir.

Bu görüşlerden müphem olan tasarı meydana gelinceye kadar şu safhalardan geçmiştir .

1. 1944 yılında toplanan birinci Türk Kooperatifçilik Kongresinin dileklerine uyularak ve İsviçre Borçlar Kanununun kooperatiflere ait hükümlerine dayanılarak Türk Kooperatifçilik Kurumu tarafından hazırlanan bir tasarı 1947 senesinde toplanan ikinci Türk Kooperatifçilik Kongresine sunulmuştur.

2. Bu kongrede tasarıya dâhil olan genel prensipler ve öğütler tesbit edilerek bu esaslar dâhilinde gerekli değişikliklerin yapılması için Türk Kooperatifçilik Kurumu görevlendirilmiştir.

Neticede kurumca yeniden hazırlanan tasarı, 1950 yılında Hükümetçe davet edilmiş olan kooperatifçilik mütehassısı M. Colombain tarafından hazırlanan tasarı ile birlikte 21 . 12 . 1950 tarihinde toplanan 3 ncü Türk Kooperatifçilik Kongresine arz olunmuştur.

3. Bu tasarı, İstanbul Üniversitesi ile Yüksek İktisat ve Ticaret Okulundan davet edilmiş profesörlerden ve Ticaret Bakanlığı yetkililerinden kurulu komisyon tarafından bir incelemeye daha tabi tutulmuş, ayrıca 11 . 12 . 1963 tarihinde toplanan Beşinci Türk Kooperatifçilik Kongresinde de üzerinde durularak tebliğ konusu yapılmıştır.

Tatbikatçıların çoğunluğunun bulunduğu kongrelerde tasarı hükümlerinin ihtiyaçlara uygunluk derecesi tartışılmış ve gözden geçirilmiştir.

Netice itibariyle; ilgili meslek teşekküllerinin uzmanların ve tatbikatçıların tetkik ve tenkidleri mahsulü olarak meydana gelen tasarıya son şekli verilmiştir.

Tasarının ihtiva ettiği hükümlere gelince :

BİRİNCİ BÖLÜM

a) Bu bölümde; kooperatiflerin tarifi, kuruluşları, tescil ve ilânları, anamukavelenin ihtiva edeceği hususlar, ortaklığa giriş ve çıkış şartları, ortaklık senetleri ve bunlarla ilgili hükümler yer almıştır.

Kooperatif anlamı, bugün, her ileri memlekette (ekonomik ve sosyal mahiyeti haiz olmak üzere ortaklarının müşterek ihtiyaçlarına taallük eden her türlü faaliyet) olarak anlaşıldığından, kooperatiflerin tarifinde bu prensip esas alınmıştır.

b) Bilindiği gibi kooperatif, İsviçre Borçlar Kanununa göre, merkezinin bulunduğu mahallin ticaret siciline kaydolunmak suretiyle, Alman Kooperatif Kanununa göre, bulunduğu bölgedeki mahkeme nezdinde mevcut kooperatif siciline kayıt ve kanunen mecburi hususların da mahkeme tarafından ilânı ile tüzel kişilik kazanır.

Tasarıda ise kooperatiflerin kuruluşu, Ticaret Bakanlığının izni ile Ticaret Siciline tescil ve ilân esasına bağlanmıştır.

c) Kooperatiflerimizin faaliyetlerini teşvik ve kolaylaştırmak maksadiyle yurt içinde ve dışında şube açmaları mümkün kılınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

İkinci bölümdeki hükümler İsviçre Borçlar Kanununun 840 - 850, 860 - 872 nci maddeleri esas alınarak hazırlanmıştır. Bu fashın temeli ortakların kooperatife serbest girip çıkmaları, serbest istek beyanları prensibidir. Buna dayanılarak;

a) Kooperatife ortak olmak yönetim kurulu kararına bağlanmıştır.

b) Her ortağa kooperatiften çıkma hakkı tanınmıştır.

c) Çıkarılan ortaklara savunma hakkı verilmiştir.

d) Kooperatiften ayrılan ortaklara sermaye iştirak paylarının isteme hakkı tanınması hususunda, Anamukaveleye hüküm konması sağlanmıştır.

e) Kooperatife görev veya hizmet taahhüdü ile de ortak olma imkânı kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ortak hak ve ödevlerini kapsıyan üçüncü bölüm hükümleri, İsviçre Borçlar Kanununun 860, 872 nci maddeleri esas alınarak düzenlenmiştir. Bu faslın temelini, hak ve ödevlerde, sermaye konulmasında, sorumlulukta, sonuç hesaplarının göstereceği fiyat farkının dağıtımında eşitlik ve adalet, dış münasebetlerde de emniyet prensibi teşkil etmiştir.

a) Gerçi, sorumluluk kooperatifin varlığı ile sınırlandırılmış ve kooperatifler, iç münasebetlerini ilgilendiren hükümleri düzenlemekte serbest bırakılmışlar ve fakat dış münasebetlerini düzenlerken, kârlı sektörün yanbaşında yaşamaktaki zorlukları gözden uzak tutmamak ve piyasaların muhtacolduğu emniyet unsurlarını yaratmakla mükellef tutulmuşlardır.

Bu mükellefiyet sebebiyledir ki, tasarıda munzam ödemelerin sınırsız sorumluluğu öngörülmüştür. Ancak, bu sorumlulukları belirli süreye yahut özel bâzı konulara, yahut da bâzı ortaklar grupuna hasretmek yollu hükümlerin Anamukaveleye konması kesin olarak men edilmiş ve böylece de kooperatiflerin dış münasebetleri sağlam temellere dayandırılmıştır.

b) Ortaklara, nakdi sermayeden başka aynı sermaye koymak imkânı da verilmiştir. Sermayeye çeşitli haklar ve imtiyazlar tanınmamış, kooperatif idaresine sermaye ile etki ve baskı yolları kapanmış, sermaye miktarları önceden sınırlanarak kooperatif kurulması men edilmiş, ve değişik sermaye prensibi mahfuz tutulmuştur.

c) Sermayenin pay senetleri ile temsili halinde bu senetlerin tedavül eden kıymetli evrak mahiyetinde olmadığı da açıklanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

a) Ortakların fazla yatırım yapmalarını teminen ortaklık paylarına faiz verilebilmesi imkânları sağlanmıştır.

b) Yedek akçelerin ayrılış ve kullanılış şartları belirtilmiştir.

c) Kooperatif personeli için yardım teşkilâtı ve fon tesisi öngörülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İsviçre Borçlar Kanununun 879 - 909 ncu maddeleri esas tutularak tanzim edilen bu bölümün temeli ortağın kooperatifi idare etmesi prensibidir.

Bu bölümde :

a) Genel kurul, ortağın iradesinin belirlediği anaorgandır. Ortağın kendi kendini idaresi klâsik metotlarla tanzim edilmiş mutlak haklar, çoğunluk hakları, azınlık hakları, münferit haklar itina ile tesis ve tanzim olunmuştur.

b) Pay senedi veya kooperatifle yapılan işlem miktarı ne olursa olsun, genel kurulda her ortak ancak 1 oya sahiptir.

Her ortağa tek oy kooperatifçiliğin temel kaidelerindendir. Bu kaideye tasarıda sadık kalınmıştır.

c) Ortak sayısı 300 ü aşan kooperatiflerde muhabere ile oy verilmesi ve mümessiller kurulu esasları tesbit olunmuştur.

d) Genel kurulu toplantıya çağırmaya yönetim kurulu, denetleme kurulu, ortakların 1/10 u, Ticaret Bakanlığı veya mahkeme yetkili kılınmıştır.

ALTINCI BÖLÜM

Bu bölümde kooperatifçiliğin temeli olan birlikten kuvvet doğar prensibine bağlı kalınmış, kooperatiflerin kendi aralarında ve Türkiye çapında birleşmeleri öngörülerek bu hususta hükümler sevk edilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

7 nci bölüm, fesih ve tasfiye esaslarını kapsar. Bu bölümdeki hükümlere de İsviçre Borçlar Kanununun 910 - 916 ncı maddeleri rehberlik etmiştir.

Ticaret Bakanlığına icabında infisah gerektiren sebepleri mahkemeye bildirme yetkisi tanınmıştır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde kooperatifçilik konusunda Ticaret Bakanlığının görev ve yetkileri belirtilmiştir. Kooperatiflerin ve birliklerin müstakil bir zihniyetle kendi kendilerini idare etmeleri prensibine bağlı kalarak bunları uyarıcı ve geliştirici nitelikte bulunan görev ve yetkilerin başlıcaları şunlardır :

- a) Kooperatifler ile birliklerin kuruluş, organizasyon ve çalışmaları sırasında kendilerine yol göstermek, öğütleri ile yönetimlerinde ve çalışmalarında yardımcı olmak,
- b) Genel kurul toplantılarında komiser bulundurmak,
- c) Tip Anamukaveleler ve muhasebe usulleri hazırlamak,
- d) Gerek kendi teşkilâtı ve gerek muhtelif kademelerdeki kooperatif birlikleri aracılığı ile kooperatifleri denetlemek,
- e) Gerekliğinde kooperatif ve birliklerin infisah sebeplerini mahkemeye bildirmekten ibarettir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Bu bölümde yer alan çeşitli hükümler arasında özellik taşıyanlar şunlardır :

- a) Ortaklar, kooperatifler ve birliklerin aralarında çıkacak anlaşmazlıkların halli için tahkim usulüne başvurabileceği öngörülmüştür.
- b) Özellikleri ve geçmiş 30 senelik tatbikatı göz önünde bulundurularak Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri hakkındaki 2834 ve Tarım Kredi Kooperatifleri hakkındaki 2836 sayılı kanunlar hükümleri ile Yapı Kooperatifleri hakkındaki İmar ve İskân Bakanlığına tanınan yetki ve görevlere ait 7116 sayılı Kanun hükmü mahfuz tutulmuştur.
- c) Tescil ve ilân mecburiyetini yerine getirmiyenler için para cezası öngörülmüştür.
- d) Mevcut kooperatiflerin yeni kanuna uymaları için 2 sene süre verilmiş ve bu süre içinde bu mecburiyeti yerine getirmiyen kooperatiflerin münfesihi sayılması öngörülmüştür.

Konya Milletvekili Fakih Özfakih ile Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu ve 23 arkadaşının, Kooperatifler kanunu teklifi (2/53)

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İçtüzüğün 69 ncu maddesi gereğince 1 nci Dönemden hükümsüz kalan kanun tasarıları arasında ve (1/806) sıra numarasını taşıyan (Kooperatifler kanunu) tasarısını benimsediğimizi ve içtüzüğün 69/2 maddesi gereğince alâkalı komisyona havalesini saygı ile arz ve talebederiz.

4 . 11 . 1965

Konya Milletvekili <i>Fakih Özfakih</i>	Sivas Milletvekili <i>Orhan Kabıbay</i>	İstanbul Milletvekili <i>Orhan Erkanlı</i>
Tokat Milletvekili <i>İrfa Solmazer</i>	Konya Milletvekili <i>Vefa Tanır</i>	Konya Milletvekili <i>Nazif Kuruçu</i>
Konya Senatörü <i>Mustafa Dinçli</i>	Kütahya Milletvekili <i>Himmet Erdoğmuş</i>	Sivas Milletvekili <i>Kâzım Kangal</i>
Giresun Milletvekili <i>Ali Cüceoğlu</i>	İstanbul Milletvekili <i>Orhan Birgit</i>	Adana <i>Mahmut Bozdoğan</i>
Antalya Milletvekili <i>Rafet Eker</i>	Antalya Milletvekili <i>H. Avni Akın</i>	Adana Milletvekili <i>Bekir Tünay</i>

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 1 nci Döneminin hükümsüz kalan kâğıtlarının (1/806) numarasında kayıtlı, Kooperatifler kanunu tasarısının içtüzüğün 69 ncu maddesinin ikinci fıkrası gereğince komisyona havalesini talep ve rica ederiz.

9 . 11 . 1965

Adana <i>Kemal Sarıbrahimoğlu</i>	Zonguldak <i>Bülent Ecevit</i>	Konya <i>İhsan Kabadayn</i>
Elâzığ <i>Nureddin Ardıçoğlu</i>	Aydın <i>M. Şükrü Koç</i>	Aydın <i>M. Kemal Yılmaz</i>
Antalya <i>H. Avni Akın</i>	Antalya <i>Rafet Eker</i>	Adana <i>Mahmut Bozdoğan</i>
Hatay <i>Hüsnü Özkan</i>	Çanakkale <i>Cihad Baban</i>	

Kooperatifler kanunu tasarısı (1/806)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-34/654

15 . 2 . 1965

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ticaret Bakanlığına hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 8 . 2 . 1965 tarihinde kararlaştırılan «Kooperatifler kanunu tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

İsmet İnönü

Başbakan

GEREKÇE

Demokratik nizam içinde plânlı kalkınma hamlelerinin, özellikle ekonomik alandaki gelişmelerini mümkün kılacak kolektif çalışmanın sağlanmasında ve yerleşmesinde kooperatiflerin çok önemli bir yeri olduğu bugün bilinen bir hakikattir.

Yürürlükte olan mevzuatımızla birlikten ve bütünlükten yoksun bırakılmış kooperatifler bugün 1957 tarihli ve 6762 sayılı Ticaret Kanununun 485 - 502 nci maddeleriyle bu kanunun anonim şirketlere ait hükümlerinin tatbiki suretiyle kurulup faaliyet göstermektedirler.

Bütün dünyada ve özellikle, İsveç, Norveç, İtalya, Fransa, İngiltere, İsviçre, Avusturya ve Almanya gibi memleketlerde yüz yıldan fazla bir süreden beri prensipleri konulmuş ve literatürü teşekkül etmiş olan kooperatif mefhumunu, bizim kooperatiflerimiz ve kooperatifçilerimiz işgal konularına göre çeşitli anlamlarda yorumlamakta ve bu konuda mevzuatta birbirine uymayan hükümler yer almış olduğundan halk arasında kooperatif hakkında yayılan bilgiler de birbirine uymamaktadır.

Bugün Türkiye'nin her tarafında çeşitli konularda pekçok kooperatifler kurulmasına çalışılmaktadır. Bundan anlıyoruz ki diğer memleketlerde olduğu gibi memleketimizde de kooperatifleşmeye büyük bir ihtiyaç ve itimat duyulmaktadır. Halen tarım alanında çalışan Kredi ve Satış Kooperatiflerimiz 20 000 e yakın köyü çalışma sahasına almıştır. Kooperatiflerin elde ettiği köylerin nispeten varlıklı ve kalabalık köyler olduğu da nazarı itibara alınırsa bu miktar nüfus itibarıyla daha büyük bir kıymet ifade eder.

Şehirlerimizdeki Esnaf Kefalet Kooperatifleri, Yapı, İstihlâk ve şeker pancarı ile balık ve muhtelif konulardaki istihsâl kooperatifleriyle küçük sanat kooperatifleri göz önüne alınırsa, kooperatiflerin hemen bütün Türkiye'yi ilgilendiren en büyük dâvalarımızdan biri olduğu açıkça görülür.

Halen ileri milletlerden pek çoğu müstakil kooperatif kanunları sayesinde bu konuda hayret verici neticelere ulaşmışlardır. Kooperatif mevzuatını bağımsızlığa ve bütünlüğe kavuşturmuş olan memleketlerde büyük gelişmeler bu mevzuatın birleştirilmesini izliyen yıllarda vukubulmuştur.

Kooperatiflere ait mevzuatın bağımsızlığının sağlanmasına her memlekette ön plânda yer verilmektedir. Özellikle son 50 yıl içinde tedvin hareketinin bağımsız anakanun istikametinde geliştiği bilinen bir gerçektir.

Ezeümle Yunanistan 1914 tarihinde, Japonya 1923 tarihinde, Meksika 1927 tarihinde, Almanya 1933 tarihinde ve Yugoslavya 1937 tarihinde müstakil kooperatif kanunlarına kavuşmuşlardır.

Gerçi bizde de Tarım Kredi ve Satış Kooperatifleri Kanunları bağımsız tedvin fikrinin ifadesi olarak mütalâa edilebilir ise de, bunlar dışında kalan kooperatifler, tamamen ticaret şirketi hüviyetiyle kurulmakta ve Ticaret Kanunu içinde yer alan bir kısım hükümlere uyularak işletilmektedirler. Bu husus da kooperatiflerin bünye ve karakterlerine uyan yeni ve özel bir kanuna ihtiyacolduğunu açıklamaya yetmektedir.

Birçok memleketlerde hayat pahalılığı ile mücadele kabiliyetini ispat etmiş olan kooperatifler, kuvvetle umulur ki bizde de ayrı bir kooperatifler kanunu ile canlanacak ve görevlerini yerine getireceklerdir.

6762 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununda kooperatiflere aidolan bölüm (485 - 502) nei maddelerin hükümleri hemen hemen eskisine benzer surette muhafaza edilmiştir. Türk kooperatifçiliğinin bu kabıl geçici ve yetersiz tedbirlerle kalkınamıyacağı ve memleket ekonomisinde kendisinden beklenen rolü yerine getiremeyeceği göz önüne alınarak kooperatifler hakkında bu tasarı hazırlanmıştır.

Kooperatiflerin kendilerine has ekonomik - sosyal hüviyetleri, bu yeni tasarıda önemle belirtilmeye çalışılmıştır. Konularından doğacak ve statülerinde yer alacak farklar dışında bütün kooperatifler aynı tarzda kurulacak, aynı tarzda denetlenecek ve aynı hükümlere uyacaklardır.

Bu tasarının gertirdiği yenilikler, uluslararası kooperatif anlayışına uygundur. Kuruluştaki kolaylık, kamu tüzel kişiliklerinin gayeleri bakımından ilgilendikleri kooperatiflere ortak olmaları, kooperatif birlikleri, Kooperatifler Millî Birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin kurulması, Hükümetin görev ve yetkilerinde daha açık hükümler, bu yenilikler meyanında zikredilebilir. Gerek Türk, gerek yabancı uzmanların 27 yıldan beri devam eden tenkidleri kooperatifçilik hukukumuzun yeni tasarı ile ortaya konan şekline kuvvetli bir temel olacak nitelik ve kesafettedir.

Bu görüşlerden mülhem olan tasarı meydana gelinceye kadar şu safhalardan geçmiştir:

1. 1944 yılında toplanan birinci Türk Kooperatifçilik Kongresinin temennilerine uyularak ve İsviçre Borçlar Kanununun kooperatiflere ait hükümlerine dayanılarak Türk Kooperatifçilik Kurumu tarafından hazırlanan bir tasarı 1947 senesinde toplanan ikinci Türk Kooperatifçilik Kongresine sunulmuştur.

2. Bu kongrede tasarıya dâhil olan genel prensipler ve öğütler tesbit edilerek bu esaslar dâhilinde gerekli değişikliklerin yapılması için Türk Kooperatifçilik Kurumu görevlendirilmiştir. Neticede kurumca yeniden hazırlanan tasarı, 1950 yılında Hükümetçe davet edilmiş olan Kooperatifçilik Mütchassısı M. Colombian tarafından hazırlanan tasarı ile birlikte 21 . 12 . 1950 tarihinde toplanan üçüncü Türk Kooperatifçilik Kongresine arz olunmuştur.

3. Ayrıca, İstanbul Üniversitesi Yüksek İktisat ve Ticaret Okulundan davet edilmiş profesörlerden ve Bakanlık yetkililerinden kurulu Karma Komisyon tarafından da bir incelemeye daha tabi tutulmuştur. Tatbikatçıların çoğunluğunun bulunduğu kongrelerde tasarı hükümlerinin ihtiyaçlara uygunluk derecesi tartışılmış ve gözden geçirilmiştir. Genellikle denilebilir ki tasarımı sağlam temellerle oturtmak için her türlü gayret gösterilmiştir.

Netice itibariyle :

İlgili meslek teşekküllerinin, uzmanların ve tatbikatçıların tetkik ve tenkidleri mahsülü olarak meydana gelen tasarıya Bakanlığımızca son şekli verilmiştir.

Tasarının ihtiva ettiği hükümlere gelinece :

I NCİ FASIL

a) Bu fasılda kooperatiflerin tarifi, kuruluşları, tescil ve ilânları, anamukavelenin ihtiva edeceği hususla, ortaklığa giriş ve çıkış şartları, ortaklık senetleri ve bunlarla ilgili hükümler yer almıştır.

Kooperatif anlamı, bugün, her ileri memlekette (ekonomik ve sosyal mahiyeti haiz olmak üzere ortaklarının müşterek ihtiyaçlarına taallük eden her türlü faaliyet) olarak anlaşıldığından, kooperatiflerin tarifinde bu prensip esas alınmıştır.

b) Bilindiği gibi kooperatif, İsviçre Borçlar Kanununa göre, merkezinin bulunduğu mahallin Ticaret Siciline kaydolunmak suretiyle, Alman Kooperatif Kanununa göre bulunduğu bölgedeki mahkeme nezdinde mevcut kooperatif siciline kayıt ve kanunen mecburi hususların da mahkeme tarafından ilânı ile tüzel kişilik kazanır.

II NCİ FASIL

İkinci fasıldaki hükümler İsviçre Borçlar Kanununun 840 - 850, 860 - 872 nei maddeleri esas tutularak hazırlanmıştır. Bu faslın temeli açık kapı, ortakların kooperatife serbest girip çıkmaları, serbest istek beyanları prensibidir. Buna dayanılarak;

- a) Kooperatif yönetim kurulu kararı ile katılma imkânı verilmiştir.
- b) Her ortağa kesin olarak kooperatiften çıkma hakkı tanınmıştır.
- c) Çıkarılan ortaklara savunma hakkı tanınmıştır.
- d) Kooperatiften ayrılan ortaklara, sermaye iştirak paylarını isteme hakkı tanınması hususunda anamukaveleye hüküm konması sağlanmıştır

III NCÜ FASIL

Ortak hak ve ödevlerini kapsıyan üçüncü faslın hükümleri, İsviçre Borçlar Kanununun 860 - 872 nei maddeleri esas alınarak düzenlenmiştir. Bu faslın temelini, hak ve ödevlerde, sermaye konulmasında, sorumlulukta, sonuç hesaplarının göstereceği fiyat farkının dağıtımında eşitlik ve adalet, dış münasebetlerde de emniyet prensibi teşkil etmiştir.

a) Gerçi, sorumluluk kooperatifin varlığı ile sınırlandırılmış ve kooperatifler iç münasebetlerini, ilgilendiren hükümleri düzenlemekte serbest bırakılmışlardır. Fakat dış münasebetlerini düzenlerken, kârlı sektörün yanbaşıda yaşamaktaki zorlukları gözden uzak tutmamak ve piyasaların muhtacolduğu emniyet unsurlarını yaratmakla mükelleftirler. Bu mükellefiyet sebebiyledir ki tasarıda munzam ödemelerin sınırsız sorumluluğu öngörülmüştür. Ancak, bu sorumlulukları belirli süreye yahut özel bâzı konulara, yahut da bâzı ortaklar grupuna hasretme yollu hükümlerin anamukaveleye konması kesin olarak menedilmiş ve böylece de kooperatiflerin dış münasebetleri sağlam temellere dayandırılmıştır.

b) Ortaklara, nakdî sermayeden başka aynı sermaye koymak imkânı da verilmiştir. Ayrıca hizmetlerde sermaye anlamının içine alınmıştır. Ancak, sermayeye çeşitli haklar ve imtiyazlar tanınmamış, kooperatif idaresine sermaye ile etki ve baskı yolları kapanmış, sermaye miktarları önceden sınırlanarak kooperatif kurulması menedilmiş ve değişik sermaye prensibi mahfuz tutulmuştur.

c) Sermayenin pay senetleri ile temsili halinde bu senetler tedavül eden kıymetli evrak mahiyetinde olmadığı da açıklanmıştır.

IV NCÜ FASIL

- a) Ortakların fazla yatırım yapmalarını teminen faiz verilebilmesi imkânları sağlanmıştır.
- b) Yedek akçaların ayrılışı ve kullanışı şartları belirtilmiştir.
- c) Kooperatif memur ve müstahdemleri için yardım teşkilâtı kurulması öngörülmüş ve yardım fonları tesis edilmiştir.

V NCI FASIL

Bu fasıldaki hükümlere İsviçre Borçlar Kanununun 879 - 909 neu maddeleri esas tutulmuştur. Bu faslın temeli ortağın kooperatifi idare etmesi prensibidir:

a) Genel kurul ortağın idaresinin belirlediği ana organdır. Ortağın kendi kendini idaresi klâsik metotlarla tanzim edilmiş, mutlak haklar, çoğunluk hakları, azlık hakları, münferit haklar itina ile tesis ve tanzim olunmuştur.

b) Pay senedi yahut da kooperatifle yapılan işler miktarı ne olursa olsun genel kurulda her ortak ancak bir oya sahiptir .

Her ortağa tek oy Rachdeyl kooperatifçiliğinin temel kaidelerindendir. Bu kaideye tasarıda sadık kalınmıştır.

c) Ortak sayısı 300 ü aşan kooperatiflerde muhabere ile oy verilmesi ve mümessiller kurulu esasları tesbit olunmuştur.

ç) Genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkili organlar; olarak

Yönetim kurulu, denetleme kurulu, ortakların 1/10 u, Ticaret Bakanlığı veya mahkeme gösterilmiştir.

d) Yönetim Kuruluna ancak Türk vatandaşı olan ortaklar seçilebilmektedir. Yönetim kurulunun kooperatifi ve ortakları vesayet altına alması ihtimallerini bertaraf eden hükümler konulmak suretiyle yönetim kurulunun yetkileri daraltılmakla beraber iyi niyet sahibi üçüncü şahısların haklarına dokunulmamaktadır.

e) Genel kurul tarafından seçilmiş bulunan denetçileri raporları olmadıkça genel kurul, bilânço ve sonuç hesapları hakkında karar alamamaktadır. Kontrolün aynı zamanda birlik tarafından da yapılması öngörülmüş ve fakat bu denetimi düzenleyici hükümler statülere bırakılmıştır.

VI NCI FASIL

Bu fasılda kooperasyon sisteminin temerküz prensibine dayanan hükümlere yer verilerek Kooperatif Birlikleri ve Kooperatifler Millî Birlikleri ve bunların katılmaları ile Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kurulabileceği öngörülmüştür.

VII NCI FASIL

7 nei fasıl, fesih ve tasfiye esaslarını kapsar, bu fasıldaki hükümlere de İsviçre Borçlar Kanununun 910 - 916 nei maddeleri rehberlik etmiştir.

Ticaret Bakanlığına icabında infisahı gerektiren sebepleri mahkemeye haber verme yetkisi tanınmıştır. Yalnız tasfiye işlemlerinin Ticaret Kanununa göre yapılacağına dair atıf muhafaza edilmiştir.

VIII NCI FASIL

Bu fasılda kooperatifçilik konusunda Ticaret Bakanlığına terettübeden görev ve yetkiler belirtilmiştir. Kooperatiflerin kendi kendilerini idaresi prensibine dayanan ve müstakil bir zihniyet taşıyan, daha ziyade kooperatif ve birlikler için geliştirici ve uyarıcı mahiyet arz eden bu görev ve yetkilerin başlıcaları şunlardır :

a) Kooperatiflerin Birlikleri, Kooperatifler Millî Birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kuruluşa taazzuv edinceye kadar kuruluş ve organizasyonların da, kooperatiflere öğütlerde bulunmak ve yol göstermek.

b) Genel kurul toplantılarında komiser bulundurmak.

c) Tip ana mukaveleler ve muhasebe usulleri hazırlamak

d) Gerek kendi teşkilâtın ve gerek Millî Birlik ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği vasıtasıyla kooperatifleri denetlemek.

e) Gerekliğinde kooperatif ve birliklerin infisah sebeplerini mahkemeye bildirmekten ibarettir.

IX NCU FASIL

Bu fasılda yer alan muhtelif hükümler arasında özellik taşıyanlar:

- a) Ortaklarla kooperatif ve birlikler arasında çıkacak anlaşmazlıkların halli için tahkim usulüne başvurulabileceği öngörülmüştür.
 - b) Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri hakkında 2834 ve Tarım Kredi Kooperatifleri hakkındaki 2836 sayılı kanunlar hükümleri ile 7116 sayılı Kanun hükmü mahfuz tutulmuştur.
 - c) Kanunda açıklık olmıyan hususlar hakkında Ticaret Kanununa ait hükümlere atıf yapılmıştır.
 - d) Tescil ve ilân mecburiyetlerini yerine getirmiyenler için Ticaret Kanunundaki hükümlere muvazi olarak para cezası öngörülmüştür.
 - e) Mevcut kooperatiflerin yeni kanuna uymaları için iki sene süre verilmiş ve bu süre içinde bu mecburiyeti yerine getirmiyen kooperatiflerin münfesihi sayılması öngörülmüştür.
- İleri memleketlerin kooperatifçilik siyasetlerinde yer alan görev ve sorumluluklara nisbeten bu tasarı Devlete yüklediği hizmetlerle en mâkul ve liberal kooperatifçilik siyasetini temsil etmektedir.
- Memleketimizin ekonomik, sosyal faaliyetlerinin kooperatifler vasıtasıyla daha verimli bir safhaya intikali bu tasarrının kanuniyet kespilmesi ile mümkün olacaktır.

Kooperatifler kanunu tasarısı

BİRİNCİ FASIL

Kooperatif ve kuruluşu

A) Tarif

MADDE 1. — Kooperatifler, tüzel kişiliği haiz olmak üzere, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım ve kefalet yoluyla sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kuruluurlar, değişir ortaklı ve değişir sermayelidirler.

B) Kuruluş muteberlik şartları, isim kullanma yetkisi

MADDE 2. — Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından imzalanacak anamukavele ile kurulur.

Anamukaveledeki imzaların noterlerce onaylanması gerekir.

Yapı kooperatifleriyle konusuna taşınmaz mal temlikî dâhil bulunan diğer kooperatiflerin anamukavelelerinde ortaklara taşınmaz mal temlik edileceği hakkındaki taahhütler resmî şekil aranmaksızın muteberdir.

Sermaye miktarı sınırlandırılarak kooperatif kurulamaz. Kooperatif adını, ancak bu kanuna göre kurulmuş teşekküller kullanabilir.

C) İzin verme, tescil ve ilân.

MADDE 3. — Anamukavele, Ticaret Bakanlığına verilir. Bakanlığın, kuruluşa izin vermesi halinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yer Ticaret Siciline tescil ve ilân olunur. Tescil ve ilân olunacak hususlar şunlardır:

1. Anamukavelenin tarihi;
2. Kooperatifin amacı, konusu ve varsa süresi;
3. Kooperatifin unvanı ve merkezi;
4. Kooperatifin sermayesi ve bunun nakdî kısmına karşılık olarak ödenen en az miktar ve her ortaklık payının değeri;
5. Ortaklık payı belgelerinin ada yazılı olduğu;
6. Aynî sermaye ve devralınan akçalı kıy-

metlerle işletmelerin neden ibaret oldukları ve bunlara biçilen değerler;

7. Kooperatifin ne suretle temsil olunacağı ve denetleneceği;

8. Yönetim kurulu üyeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları;

9. Kooperatifin yapacağı ilânların şekli ve anamukavelede de bu hususta bir hüküm varsa yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine ne suretle bildirileceği;

10. Kooperatifin satış şubeleri «şubeler; merkezin sicil kaydına atıf yapılmak suretiyle bulundukları yer ticaret siciline tescil olunurlar.»

Ticaret Bakanlığı, anamukavelelerin, kanunun ihtiyarî hükümlerinden ayrıldığı ileri sürerek kooperatifin kuruluşuna izin vermekten kaçınmaz.

Anamukavelenin değişiklikleri de kuruluş-taki usüllere bağlıdır.

D) Anamukaveleye konacak

I - Mecburi hükümler

MADDE 4. — Kooperatif ana mukavelesinde aşağıdaki hususlara ait hükümlerin yer alması gerektir.

1. Kooperatifin adı ve merkezi;
2. Kooperatifin amacı ve çalışma konuları;
3. Ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybetti-ren hal ve şartlar;
4. Ortakların pay tutarı ve kooperatif sermayesinin ödenme şekli, en az nakdî sermayenin 1/4 nün peşin ödenmesi;
5. Ortakların aynî sermaye koyup koymıyacakları;
6. Kooperatiflerin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi;
7. Kooperatifin yönetici ve denetleyici organlarının görev, yetki ve sorumlulukları ve seçim tarzları;
8. Kooperatifin içte ve dışta temsiline ait hükümler;
9. Yıllık fiyat farklarının, hesaplanma ve kullanılma şekilleri;
10. Kurucuların adı, soyadı, meslek ve konut adresleri;

II - İhtiyarî hükümler

MADDE 5. — Anamukavele ayrıca şunları da kapsayabilir:

1. Genel Kurulun toplantısı, kararların alınması ve oyların kullanılması hakkında hükümler;
2. Kooperatifin çalışma şeklinin esasları;
3. Kooperatifin birliklerle olan münasebetleri;
4. Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesine ait hükümler;
5. Kooperatifin süresi;

III - Yorumlayıcı hükümler

MADDE 6. — Beşinci maddenin 1 ve 2 nci bendlerinde yazılı hususlar hakkında anamukavelede hüküm olmadığı takdirde bu hususlar, mezkûr maddede gösterilen tertip dairesinde şu hükümlere bağlı kalır.

1. Genel kurul, kooperatifi temsile yetkililer tarafından imzalanan taahhütlü mektuplarla veya mahallî gazete ile, köylerde geleneklere göre toplantıya çağırılır.

2. Ödemelere dair karar hükümleri saklı kalmak şartıyla, diğer kararlar anonim şirketler için konan kaideler gereğince verilir.

3. Ortaklar, genel kurulda temsilei vasıta ile temsil olunamazlar.

4. Kooperatifin faaliyet şeklinin esasları, kooperatifin amacı ve çalışma konusuna bağlı kalır.

E) Tüzel kişiliğin kazanılması ve sorumluluk

MADDE 7. — Kooperatif ancak, ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden sonra kooperatif namına işlem yapanlar, bunlardan şahsan ve zincirleme olarak sorumludurlar.

İKİNCİ FASIL

Ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi

A) Ortaklığa girme şartları ve ek

I - Yüklenmelerin açıklanması

MADDE 8. — Kooperatif ortaklığına girebilmek için medenî hakları kullanma yeterliğine sahip olmak gerektir. Ortak olmak isteyen kişi

ler, kooperatif anamukavelesi hükümlerini bütün hak ve ödevleri ile birlikte kabul ettiğini belirten bir yazı ile kooperatife başvururlar. Kooperatif, kendi varlığının dışında ortaklarına şahsî bir sorumluluk veya ek ödemeler yükliyor ise, ortak olmak isteği, ancak istekli tarafından bu yükümlerin açıkça kabulü yazılı olarak belirtildiği takdirde değer taşır.

II - Kamu tüzel kişilerin katılması

MADDE 9. — Özel idareler, köyler ve belediyeler gibi kamu tüzel kişileriyle dernekler ve cemiyetler amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatife ortak olabilirler.

B) Ortaklıktan çıkma

I - Çıkma serbestisi

MADDE 10. — Her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır. Kooperatiften çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde, ayrılmak isteyen ortağın, mahkeme kararı ile haklı bir tazminat ödemesini anamukavele hüküm altına alabilir.

II - Çıkmanın sınırlandırılması

MADDE 11. — Kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, ana mukavele ile, haklı ve önemli sebepler müstesna, en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir.

Bir ortağın kooperatiften çıkması hususunda anamukaveledeki kayıt ve şartlara uyulur. Ancak bir ortağın kooperatiften çıkamayacağı hakkındaki kayıt hükümsüzdür.

III - İhbar süresi ve çıkma zamanı

MADDE 12. — Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Anamukavelede, daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir.

IV - İstifayı kabulden sakınma

MADDE 13. — Yönetim kurulu anamukaveleye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden çekinecek olursa, ayrılmak isteyen ortak, istifasını

noter yolu ile tebliğ ettirir. Bu tebliğ ile istifa gerçekleşir.

Bu husustaki tebligat Damga Resmine, diğer harc ve resimlere tabi değildir.

V - Ortağın ölümü

MADDE 14. — Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı kendiliğinden sona erer. Ancak anamukavelede, ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalacakları kabul edilebilir. Mirasçılar, ortak olarak kooperatifte kaldıkları takdirde aralarından oybirliği ile seçecekleri bir temsilci yolu ile kendilerini kooperatifte temsil ettirirler.

VI - Bir memuriyetin veya akdın ortadan kalkması

Taşınmaz malların veya ekonomik işletmelerin devri

MADDE 15. — Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise anamukavelede aksi hüküm olmadığı takdirde bu görev veya hizmetin bitmesi ile ortaklık sıfatı kalkar.

Ortaklık sıfatı anamukavele ile bir taşınmaz malın mülkiyetine veya işletmesine bağlanabilir. Bu gibi hallerde taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmesinin devir veya temlik ile ortaklık sıfatının bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi alana geçebileceğini anamukavele hüküm altına alabilir. Ortaklığın intikalini taşınmaz malın temlikine bağlayan şartın üçüncü şahıslara karşı ileri sürebilmesi, tapu siciline bu yolda şerh verilmesine bağlıdır.

C) Ortaklıktan çıkarılma esasları ve itiraz

MADDE 16. — Bir ortağın çıkarılmasına anamukavelede gösterilen sebeplerle veya bunlar dışında kalan haklı sebeplerde genel kurula karar verilebilir. Bu karar, tutanağa geçirilir. Tutanakta, ortağın kooperatiften çıkarılmasına anamukavele veya kanun gereğince sebep teşkil eden vakıalar ve delilleri gösterilir. Tutanak, ortaklar defterine yazılır; ve bunun onaylı sureti 10 gün içinde noter yoluyla çıkarılan ortağa tebliğ olunur. Bu ortak, 3 ay içinde itiraz davası açabilir. Bu dava seri muhakeme usulüne

tabidir. Aksi takdirde, çıkarma kararı muteber bir hale gelir.

Anamukavelede, yönetim kurulunca çıkarma kararı verilebileceği kabul edildiği takdirde, bu karara karşı yukardaki fıkra hükmünce tebliğden sonra toplanacak ilk genel kurulda yazı ile itiraz olunabilir. Şu kadar ki, 3 aylık süre içinde itiraz yazısı genel kurula sunulmak üzere yönetim kuruluna noter eliyle tebliğ ettirilmemiş olduğu takdirde, karar muteber hale gelir.

Genel kurul kararlarına karşı 1 nci fıkra hükmünce itiraz davası açmak hakkı saklıdır.

D) Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortaklarla hesaplaşma süre ve yükümlülük

MADDE 17. — Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde mütalebe hakları olup olmadığını ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğunu anamukavele belirtir. Bu mütalebe hakları, yedek akçeler hariç olmak üzere, bilânço gereğince ortağın ayrıldığı tarihteki sâfi varlığa göre hesaplanır.

Anamukavele, iade keyfiyeti için 3 yılı geçmemek üzere bir süre belirtebilir. Anamukavelede açıklama bulunmazsa dahi bu ödeme kooperatife büyük bir zarar getirecek veya mevduyatını tehlikeye düşürecek nitelikte ise, genel kurul kararı ile 3 yılı aşmamak üzere geciktirebilir. Kooperatifin haklı bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçılarının mütalebe hakları, alacakları istiyebilecek gündün başlayarak 5 yıl geçmekle zaman aşımına uğrar.

Sınırlı veya sınırsız sorumlu ortağın kooperatiften çıktığının veya çıkarıldığının ticaret siciline bildirilmesi şarttır.

Çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Ortakların hak ve ödevleri

A) Ortaklık senedi

MADDE 18. — Her ortağın üyelik haklarının ada yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, sahi-

binin adı ve soyadı, sanat ve ikametgâh adresi, kooperatife girdiği veya çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar, senet sahibi ile kooperatifi yönetmek ve imzasını kullanmak yetkisi olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırasıyla kaydedilir. Bu kayıtları, kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalar makbuz hükmündedir. Mezkûr sene ana mukaveleyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir.

B) Ortaklık senedi, paylar ve şahsi alacaklılar

MADDE 19. — Kooperatife giren her şahsın en az bir ortaklık payı alması gerekir. Anamukavele, en yüksek had tesbit ederek bir ortak tarafından bu had dâhilinde birden fazla pay veya ortaklık senedinin iktisabına cevaz verebilir. Bir ortağın 5 000 liradan fazla pay sahibi olması yasaktır. Yapı kooperatiflerinde bir ortak, 15 000 lira tutarından fazla pay sahibi olamaz.

Bir ortaklık senedinin değeri 100 liradan aşağı olamaz. Birkaç pay bir ortaklık senedinde gösterilebilir. Senetle temsil edilmeyen paylar 100 lira itibar olunur.

Yapı kooperatiflerinin bankalardan, müesseselerden veya şirketlerden kredi alabilmeleri için, yapacakları meskenlerin kredi verecekler tarafından takdir olunacak maliyetinin en az 1/4 ünü yatırmış bulunmaları şarttır.

Bir ortağın şahsi alacaklıları, ancak o ortağa ait faiz ve kazanç paylarını ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilirler.

Ortaklık senetleri ada yazılı olur. Ancak bunlar, kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece beyine vesikası hükmündedir.

C) Aynî sermaye

I - Genel olarak

II - Değer biçme

1. — Bilirkişi

MADDE 20. — Ayn neviden sermaye konması veya kooperatifin mevcut bir işletmeyi veya bazı ayları devralması anamukavele ile kabul edilebilir.

MADDE 21. — Anamukavelede ayların değeri tesbit edilmemiş ise, bu tesbit kurucular

tarafından toplantıya çağrılacak ilk genel kurulda ortak adedinin 2/3 nü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılır.

Ortakların, 2/3 nü birleşmesi mümkün bulunmayan hallerde, bilirkişi mahkemece tâyin olunur.

2. Karar usabı raporların kabulü

MADDE 22. — 21 nci madde gereğince atanan bilirkişi, gereken raporları düzenleyip verdikten sonra yapılacak genel kurul toplantısında, konu görüşülür. Çağrı mektuplarına bilirkişi raporunun bir örneği eklenir.

Ortak sayısının en az yarısının asaleten ve temsilen toplantıda bulunması şartıyla bilirkişi raporları okunup incelendikten ve gereğinde ayn nevinden sermaye koyan kimselerin ve devralınacak işletmenin veya ayların sahibinin açıklamaları dinlendikten sonra değerlerinin aynen kabul veya reddine, yahut ilgililerin muvafakatiyle değerlendirilmesinde çoğunlukla karar verilir.

C) Hak ve ödevlerde eşitlik

MADDE 23. — Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dâhilinde hak, görev ve ödevlerde eşittirler.

1. Bilgi edinmek hakkı, bilânço

MADDE 24. — Fiyat farkı hesabı, bilânço, yıllık rapor ve müsbet veya menfi fiyat farklarının nasıl dağılacağı hakkındaki teklifler, denetçiler tarafından verilecek raporla birlikte Genel Kurulun adi toplantısından en az 15 gün önce kooperatifin merkez ve şubelerinde ortakların emrine âmade tutulur. Bunlardan fiyat farkı hesabı bilânço ve yıllık raporlar toplantıdan başlayarak bir yıl süre ile ortakların emrine âmade tutulur. Her ortak, masraf kooperatife aidolmak üzere fiyat farkı hesabı ile bilânçonun bir örneğini isteyebilir.

2. Ticari defterler ve sır saklama hükümleri ve ceza

MADDE 25. — Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler.

Kooperatifin ticari defterleriyle, haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, yalnız Genel Kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür. İncelenmesine müsaade edilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar haric olmak üzere, hiçbir ortak kooperatifin iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır. Bu mecburiyete uymayan ortak meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikâyeti üzerine, her hangi bir zarar umulmasa dahi bir yıla kadar hapis veya 500 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasıyla veya her ikisi ile birlikte cezalandırılır.

Ortakların bilgi edinmek hakkı, Anamukavele veya kooperatif organlarından birinin kararı ile bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.

3. Genel Kurul toplantılarına katılmak hakkı

MADDE 26. — Kanun ve Anamukavele ile tesbit edilen yüklemelerini yerine getirmiyen ortaklar hariç hiçbir ortak kooperatif Genel Kurul toplantılarına katılmaktan alıkonulamaz, görev kusurlarından veya suç teşkil eden eylemlerinden ötürü yönetim veya denetim kurullarından uzaklaştırılanlar hariç ortakların seçmek ve seçilmek hakları sınırlandırılmaz veya bağlanamaz.

D) Ortakların ödev ve sorumlulukları

I - Süre ve ortaklığın yok olması

MADDE 27. — Ortakların ödiyecekleri para tutarını anamukavele belirtir. Kooperatif, sermaye yükümlerinden borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilânla ve münasip bir süre belirtilerek yükümlerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymayan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmiyen ortağın ortaklık hakkı ve sıfatları elinden alınır. Ortaklığın kaybolması, alâkalının, anamukavele veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

II - Kooperatifin sorumluluğu

MADDE 28. — Kooperatif, alacaklılarına karşı anamukavelede aksi hüküm olmadıkça, yalnız mamelekiyle sorumludur.

1. Sınırsız sorumluluk

MADDE 29. — Anamukavele, kooperatif varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği halde, ortaklarının da şahsan ve sınırsız olarak sorumlu tutulacaklarını hüküm altına alabilir. Bu takdirde alacaklılar kooperatifin iflâsı veya diğer sebeplerle dağılması halinde alacaklarını tamamen sağlamazlarsa, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıklarıyla sorumlu olurlar.

2. Sınırlı sorumluluk

MADDE 30. — Anamukaveleye, kooperatif borçları için ortakların üyelik aidatlarından ve kooperatifteki paylarından fazla olarak şahsan, fakat yalnız belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra tâli derecede sorumlu olacakları hususunda bir hüküm konabilir. Kooperatif payları mevcut ise ortakların tek başına sorumlu olacakları miktar kooperatifteki paylarının tutarı ile dengeli olarak belirtilir.

İflâsın sonuna kadar bu sorumluluk iflâs idaresi tarafından ileri sürülür.

3. Ek ödeme yüklemi

MADDE 31. — Anamukavele, ortakların sorumluluğu yerine veya buna ilâveten ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin, yalnız, bîlânço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yüklemi sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya ortaklarının aidatı veya paylar orantısı ile de sınırlandırılabilir.

Ek ödemelerin nasıl yapılacağına dair anamukavelede hüküm yok ise, ödeme, payların tutarına göre yapılır. Kooperatifin iflâsı halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflâs idaresininindir.

4. Caiz olmıyan sınırlama

MADDE 32. — Sorumluluğu belirli bir zamana veya özel bâzı yükümlere veyahut bâzı ortak gruplarına bırakan anamukavele hükümleri muteber değildir.

5. *İflâs halinde usul*

MADDE 33. — Ortakları şahsan sorumlu bulunan veya ek ödemelerle yükümlü olan bir kooperatifin iflâsı halinde, iflâs idaresi sıra cetvelini düzenlemekle beraber ortaklardan her birinin payına düşen borcun ödenmesini kendilerinden ister.

Tahsil olunamıyan meblâğlar diğer ortaklar arasında bölüşülür. Aktif bakiyesi pay cetvellerinin kesin olarak tesbiti üzerine geriverilir. Ortakların birbirlerine rücu hakları saklıdır. Ortakların geçici olarak tesbit olunan borçlarıyla pay cetveli aleyhine İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre itiraz hakları vardır.

6. *Sorumluluk hükümlerinin değiştirilmesi*

MADDE 34. — Ortakların sorumluluğu ve ek ödemeler yükümleri üzerine değiştirmeler ancak anamukaveleden değiştirilmesi yolu ile mümkündür.

Sorumluluk ve ek ödeme yükümleri konulması veya bunların artırılması, bu husustaki kararın tesciliyle kooperatifin bütün alacaklıları lehine hüküm ifade eder. Sorumluluğun azaltılması hakkındaki kararlar, tescilden evvel doğmuş borçları kapsamaz.

7. *Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu*

MADDE 35. — Ortakların şahsan sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü bir kooperatife yeni giren kimse girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Buna aykırı mukavele hükümleri ile ortaklar arasındaki anlaşmalar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez.

8. *Bir ortağın ayrılmasından veya kooperatifin dağılmasından sonra sorumluluk*

MADDE 36. — Sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölüm veya diğer bir sebeple kooperatiftan ayrılırsa, ayrılmanın ticaret siciline tescilinden başlayarak bir yıl veya anamukavele ile tesbit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflâs ettiği takdirde, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamaz.

Aynı şartlar altında veya aynı süre içinde

ek ödeme yükümü de mevcudolmakta devam eder.

Bir kooperatif dağılırsa, dağılmanın ticaret siciline tescilinden başlayarak bir yıl veya anamukavelede tesbit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatifin iflâsının açılmasına karar verilmesi halinde ortaklar aynı şekilde ek ödemelerle birlikte sorumludurlar.

9. *Sorumlulukta zamanaşımı*

MADDE 37. — Alacaklıların, münferit ortakların şahsi sorumluluklarından doğan isteme hakları, daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmedikçe, iflâs işlemlerinin sona ermesinden başlayarak daha bir yıl süre ile alacaklılardan her biri tarafından ileri sürülebilir.

Ortakların birbirine olan rücu hakları da bu hakka vücut veren ödemenin yapıldığı andan başlamak üzere bir yıl içinde zamanaşımına uğrar.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Kooperatif hesapları

A) *Fiyat farklarının bölünmesi*

MADDE 38. — Anamukavelede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, kooperatif işletmesinin fiyat farkı tamamen kooperatifin yedek akçelerine eklenir ve kooperatifin varlığı olarak kalır.

Fiyat farkının ortaklar arasında bölünmesi öngörülmüş ise bu bölünme, ortakların kooperatif kuruluş ve hizmetlerinden faydalanmaları ölçüsünde yapılır.

Ancak, ortak dışı işlemlerden husule gelen fiyat farkları dağıtılmaz. Bunlar kooperatifin gelişmesine yarıyacak surette belli bir fonda toplanır. Anamukavelede yer verildiği takdirde sermaye paylarına genel kurul kararı ile en çok % 7 faiz ödenebilir.

Fiyat farkının en az % 50 si ortak risturnlarına ayrılmadıkça paylara faiz verilemez.

Menfi fiyat farkları yedek akçelerden ve bunlar kâfi gelmediği takdirde ek ödemelerle veya ortak sermayelerinden karşılanıp. Zararlar itfa edilmedikçe risturn ve faiz dağıtımı yapılamaz.

B) Yedek akçe ayrımı

MADDE 39. — Fiyat farkı, ortaklara kısmen veya tamamen dağıtılacaksa, bunun en az % 10 nu her yıl yedek akçe olarak ayrılır. Bu yedek akçe hiçbir şekilde ortaklara dağıtılamaz. Bunlardan her birinin orantısı ve kullanış yerleri Anamukavelede belirtilir.

C) Yardım fonları kurulması

MADDE 40. — Anamukavele, gerek kooperatifin memurları ile işçileri, gerekse kooperatif ortakları için yardım kuruluşları vücuda getirmek ve bunları işletmek amacı ile yardım fonları kurulmasını hüküm altına alabilir.

Yardım amacı için ayrılan kıymetler belirli ise bunlar kooperatifin mamalekinden ayrılarak tahsisi edildiği amaçlar için kullanılmak üzere özel bir hesaba alınır.

D) Fiyat farkından ilk ayrılacak fonlar

MADDE 41. — Bölünecek fiyat farkında ilk önce yedek akçe veya kanun veya anamukavele gereğince kurulan diğer fonlara yatırılacak paralar ayrılır.

BEŞİNCİ FASIL

Kooperatif kurulları

A) Genel kurul

I - Yetki

MADDE 42. — Genel kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır.

Genel kurul, aşağıdaki yetkilerini devir ve terk edemez.

1. Anamukavelenin değiştirilmesi;
2. Yönetim kurulu ve denetleme kurulu üyeleriyle gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek;
3. İşletme hesabıyla bilânço ve gerektiğinde fiyat farkının bölüşülmesi hakkında karar almak;
4. Yönetim ve denetim kurullarını ibra etmek;
5. Kanun veya ana mukavele ile genel kurula tanınmış olan konular üzerinde karar vermek.

II - Çağrı

1. Çağrıyla yetkisi olanlar

MADDE 43. — Yönetim kurulu veya ana mukavele ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir

organ ve gerektiğinde denetleme kurulu ve tasfiye memurları da genel kurulu toplantıya çağırmak yetkisine sahiptirler.

2. Ortakların isteği, Ticaret Bakanlığının çağırısı, mahkemenin izni

MADDE 44. — Kooperatif ortaklarından en az onda birinin ve her halde en az 4 ortağın isteği üzerine genel kurulun toplantıya çağırılması mecburidir. Yönetim kurulu bu isteği en çok 30 gün içinde yerine getirmedeği takdirde, istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya Ticaret Bakanlığı genel kurulu toplantıya çağırabilir. Çağırmadığı takdirde, istek sahipleri mahallî mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırmak müsaadesini alabilirler.

3. Şekil

MADDE 45. — Genel kurul, ana mukavelede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağırılır.

İlanların bir örneği toplantıdan en az 10 gün evvelinden Ticaret Bakanlığına gönderilir.

III - Gündem

MADDE 46. — Toplantı çağırısına ve ilânı gündem yazılır. Ana mukavelenin değiştirilmesi bahis konusu ise değiştirilecek maddelerin numaraları da ilân ve çağrılara konur.

Genel kurulu diğer bir toplantıya çağırmak teklifi; yönetim kurulu üyeleriyle denetçilerin azli; hesap komisyonunun seçilmesi; bilânço incelenmesinin geriye bırakılması; çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması müstesna olmak üzere gündemde yazılı olmayan hususlar görüşülemez.

IV - Bütün pay sahiplerinin hazır bulunması hali

MADDE 47. — Kooperatifin bütün ortakları toplantıda hazır bulunduğu sürece ve bir itiraz olmadığı takdirde genel kurul toplantılarına dair olan diğer hükümler saklı kalmak şartı ile toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu gibi kararların, ortaklar veya ortakların toplantıda oy birliği

ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanması gereklidir.

V - Oy hakkı

MADDE 48. — Genel kurulda her ortak yalnız bir oya sahiptir.

1. Genel olarak

2. Temsil

MADDE 49. — Ana mukavelede açıklama bulunduğu takdirde, bir ortak yazı ile izin vermek suretiyle genel kurul toplantısında oyunu ancak başka bir ortak vasıtasıyla kullanabilir. Bir vekil genel kurulda bir ortaktan fazlasını temsil edemez.

Üye sayısı 1 000 in üstünde olan kooperatiflerde anamukavele ile, her ortağın en çok 9 olmak üzere birden fazla başka ortağı temsil edebileceği öngörülebilir.

Üçüncü derece dâhil akrabalar arasında ve kilin ortaklardan olması şartı aranmaz.

3. Yoksunluk

MADDE 50. — Görüşmeye konu teşkil eden işlerin yönetimine her hangi bir şekilde katılmış olan kimseler, yönetim kurulunun ibrağı hakkındaki kararlarda oylarını kullanamazlar.

Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanmaz.

VI - Kararlar

1. Genel olarak

MADDE 51. — Kanun ve anamukavelede aykırı hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarısından bir fazlasına itibar olunur.

Kooperatifin dağılması veya diğer bir kooperatifle birleşmesi ve esas mukavelenin değiştirilmesi kararlarında fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir. Anamukavele, bu kararların alınması için oy çoğunluğu hakkında daha ağır hükümler koyabilir.

2. Ortakların paylarının artırılması

MADDE 52. — Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yüküm-

leri ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4 nün rızası gereklidir.

Kararlar bunlara katılmıyan ortakları, kararın ilânından başlayarak 3 ay içinde kooperatiften çıktıklarını bildirmeleri halinde bağlamaz. Kooperatiften çıkma beyanı kararı yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder.

Bu halde, kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, bir ayrılma tazminatı ödenmesine bağlı kılınmaz.

3. Kararların bozulması ve şartları

MADDE 53. — Aşağıda yazılı kimseler, kanun veya anamukavele hükümlerine ve özellikle iyi niyet esaslarına aykırı, olduğu ispat edilebilecek genel kurul kararları aleyhine toplantı tarihinden başlamak üzere 3 ay içinde kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye bozma dâvası için başvurabilirler.

1. Toplantıda hazır bulunup da kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirten veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmeyen yahut toplantıya çağrının usulü dairesinde yapılmadığını veya gündemin gereği gibi ilân veya tebliğ edilmediğini yahut da genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmıyan kimselerin karara katılmış bulunduklarını iddia eden pay sahipleri;

2. Yönetim Kurulu,

3. Kararların yerine getirilmesi Yönetim Kurulu üyeleriyle denetçilerin şahsi sorumluluklarının mucibolduğu takdirde bunların her biri;

Bozma dâvasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu tarafından usulen ilân olunur.

Birinci fıkrada yazılı 3 aylık hak düşüren sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanılamaz. Birden fazla bozma dâvası açıldığı takdirde, dâvalar birleştirilerek görülür.

Mahkeme, kooperatifin isteği üzerine kooperatifin muhtemel zararlarına karşı dâvacıların teminat göstermesine karar verebilir. Teminatın mahiyet ve miktarını belirtmek mahkemeye aittir.

Bir kararın bozulması bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

4. Mektupla oy verme ve temsilciler toplantısı

MADDE 54. — Ortak sayısı 300 den fazla olan veya ortaklarının çoğunluğunu dernekler, cemiyetler veya kooperatifler teşkil eden kooperatiflerin anamukavelelerinde genel kurula ait kararların hepsinin veya bir kısmının oylarının mektupla bildirilmesi yolu ile verilebileceği yahut ortakların gruplara ayrılarak verecekleri kararlarla tesbit edecekleri talimat gereğince oy vermek üzere seçecekleri temsilcilerin meydana getirecekleri topluluğun genel kurul sayılacağı kabul olunabilir.

Mektupla oy bildirme halinde mektupların yönetim kurulu veya bakanlık komiseri önünde incelenmesi sonunda muhtevanın neden ibaret olduğu tesbit edilerek tutanağa yazılıp hazır bulunanlar tarafından imza edilmekle karar yürürlüğe girer.

Grup temsilcileri genel kurulunda her temsilci temsil ettiği ortaklıkların sayısı kadar oya sahiptir. Temsilcinin aldığı talimata aykırı olarak oy vermesi karara tesir etmez.

Kooperatif varlığının Devlete ait bir ekonomik kuruluş veya her hangi bir dernek veya cemiyet tarafından devralınması hallerinde genel kurul, tasfiye yapılmamasına karar verebilir.

B) Yönetim kurulu

I - Ödevi ve üye sayısı

MADDE 55. — Yönetim kurulu, kanun ve anamukavele sınırları içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır.

Yönetim kurulu en az 3 üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişi, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.

II - Üyelik şartları

MADDE 56. — Yönetim kurulu üyelerinin ve tüzel kişi olan ortakların temsilcilerinin çoğunluğunun Türk tâbiyetinde olması şarttır. Bunlardan birkaçı kooperatifi temsil yetkisini hâiz murahhas üye seçilebilir.

Siyasi partilerin ilçe, il ve genel merkez kurulları yönetiminde görev alan ortaklar aynı za-

manda kooperatif yönetim kurulu üyeliğine seçilemezler.

Murahhas üyelerin seçilmesi ve değiştirilmesi muntazaman ticaret siciline tescil ettirilir.

III - Üyelik süresi

MADDE 57. — Yönetim kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler. Ana mukavelede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

IV - Yönetim ve temsil

1. Devir

MADDE 58. — Ana mukavele, genel kurula veya yönetim kuruluna işlerin tamamının veya bâzı kısımlarının yönetimini ve temsilini kooperatife üye olması icabetmeyen 1 veya mütaaddit şahsa, yöneticiye veya müdüre tevdi etmek yetkisini verebilir.

2. Şümülû ve sınırlandırılması

MADDE 59. — Temsile yetkili şahıslar kooperatif namına onun amacının gerektirdiği bütün hukukî işlemleri yapabilir.

Bu temsil yetkisinin sınırlandırılması iyi niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hiçbir hüküm ifade etmez. Temsil yetkisinin sadece esas müessesenin veya bir şubenin işlerine hasrolunmasına veya kooperatif unvanının birlikte kullanılması na dair ticaret siciline tescil edilmiş olan kayıtlar saklıdır.

Kooperatif, yönetime veya temsile yetkili şahıslardan birinin kooperatife ait görevlerinin yürütülmesi esnasında meydana getirdiği haksız fiillerden doğan zarardan sorumlu olur.

3. İmza

MADDE 60. — Kooperatifi temsile yetkili kılınan kimseler imzalarını ancak, kooperatifin unvanı altına koymak suretiyle kooperatifi bağlarlar.

4. Tescil

MADDE 61. — Kooperatif yönetim kurulu kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerini, imzalarını ve bu yetkiye dayanan kararların noterlikçe tasdikli örneğini ticaret siciline verir.

5. *Üyelerin titizlik derecesi ve sorumlulukları*

MADDE 62. — Yönetim kurulu, kooperatif işlerinin yönetimi için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder. Yönetim Kurulu kendi tutanaklarıyla genel kurul tutanaklarının gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam tutulmasından işletme hesabıyla yıllık bilânçonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden, sorumludur.

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların görev kusurları ve suç teşkil eden davranışlarından dolayı ve özellikle kooperatifin para ve malları bilânço, tutanak, rapor ve başkaca evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar Anamukavelede belirtilen tedbirlerden ayrıca Devlet memurları gibi cezalandırılır.

V - Kooperatifin devri

MADDE 63. — Kooperatifin âciz halinde bulunduğunu kabul ettirecek ciddi sebepler mevcut ise yönetim kurulu piyasada cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilânçosu tanzim eder. Son yılın bilânçosu veya daha sonra yapılan bir tasfiye bilânçosu veyahut da yukarıda sözü geçen ara bilânçosu kooperatif mevcudunun borçlarını artık karşılamıyacağını belirtiyorsa yönetim kurulu, bu husustan Ticaret Bakanlığını bilgililer ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır. Pay senetleri çıkarılmış olan bir kooperatifte son yılın bilânçosunda kooperatif varlığının yarısı karşılıksız kalırsa yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arz eder. Aynı zamanda ilgili mahkemeyi ve Ticaret Bakanlığını da bilgililer. Ortakları ek ödemelerle yükümlü olan kooperatiflerde Ticaret Bakanlığı ancak bilânçoda tesbit edilen açık, 3 ay içinde ortakların ek ödemeleriyle kapanamadığı takdirde haberdar edilir.

Malî durumun düzeltilmesinin mümkün görülmesi halinde, yargıç, yönetim kurulunun veya alacaklılardan birinin isteği üzerine iflâsın açılmasını erteliyebilir. Bu takdirde, mevcuttur defterinin tutulması, yönetim me-

muru atanması gibi kooperatif varlığının korunmasına ve devamına yarıyan tedbirleri alır.

VI - İşten çıkarma

MADDE 64. — Yönetim kurulu işlerin görülmesi ile görevlendirdiği kimseleri ve atadığı müdürleri ve diğer temsilci ve vekilleri her zaman azledebilir.

İşten çıkarılan kimselerin tazminat isteme hakları vardır.

C) Denetleme kurulu

I - Seçim

MADDE 65. — Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik ederler.

Genel kurul, denetleme organı olarak en az 1 yıl için 1 veya daha çok denetçi seçer. Genel kurul yedek denetçiler de seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir.

II - Çalışma

1. İnceleme yükümlülüğü

MADDE 66. — Denetçiler, işletme hesabıyla bilânçonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapıp yapılmadığını incelemekle, yükümlüdürler. Ortakların şahsan sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde, denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar.

Yöneticiler bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve bazı konular hakkında bilgi verilir.

2. Rapor düzenlenmesi

MADDE 67. — Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula arz ederler. Böyle bir rapor verilmedikçe genel kurul, işletme hesabı ve bilânço hakkında karar alamaz.

Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanları, kanun veya esas mukaveleye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.

Denetçiler, yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak yönetim kurulunda oy kullanamazlar.

3. Sır saklama yükümlülüğü

MADDE 68. — Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklayamazlar.

III - Özel hükümler

MADDE 69. — Anamukavele ve genel kurul kararı ile denetleme teşkilâtı hakkında daha geniş hükümler koymak, denetçilerin görev ve yetkilerini artırmak ve özellikle ara denetlemeleri öngörmek mümkündür.

ALTINCI FASIL

Kooperatifler Birliği, Kooperatifler Millî Birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği ve danışma kurulları

Görevler

MADDE 70. — Kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetlerini düzenlemek, kooperatif hareketlerini geliştirmek ve eğitimini yapmak, Kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi genel hizmetlerin yerine getirilmesi için; kooperatifler bölge birlikleri, kooperatifler millî birliği ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kurulur.

A) Kooperatifler birliği

MADDE 71. — Konuları aynı nitelikte olan 3 veya daha çok kooperatif, bir kooperatifler birliği kurulabileceğini esas mukavelelerinde tesbit edebilirler.

Kooperatifler birliği, kooperatif şeklinde kurulur.

1. Genel Kurul

MADDE 72. — Kooperatifler birliğinin en yetkili organı anamukavelede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, temsilcilerden ve müdürlerinden kurulan genel kuruldur.

Yönetim kurulu üyelerinin temsilei seçilmesi mümkündür.

2. Yönetim Kurulu

MADDE 73. — Birlik yönetim kurulu, birlik genel kuruluna dâhil üyeler arasından seçilir.

3. Denetleme

MADDE 74. — Birliğe katılan kooperatiflerin faaliyetlerini denetlemek hakkının birlik yönetim kuruluna aidolduğu anamukavele ile tesbit edilebilir.

4. Yükümlülük

MADDE 75. — Kooperatif birliğine katılan kooperatifin ortaklarına, birliğe girmekle kanun veya kendi kooperatiflerinin anamukavelesindeki yükümlülüklerden fazlası yüklenemez.

B) Kooperatifler Millî Birlikleri

MADDE 76. — Kooperatif birlikleri kendi aralarında istigal konularına veya bölge esasına göre kooperatif şeklinde kooperatifler millî birlikleri kurabilirler.

Kooperatifler Millî Birliği Genel Kurulu federasyona dâhil birliklerin genel kurulları tarafından seçilecek temsilcilerden kurulurlar.

Birleklerin yönetim kurulları üyeleri veya müdürleri Kooperatifler Millî Birliği Genel kurullarına üye seçilebilirler.

C) Türkiye Genel Kooperatifler Birliği

MADDE 77. — Birliklerin ve Kooperatifler Millî Birliklerinin tamamı veya bir kısmının katılması ile kooperatif şeklinde, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kurulur.

Herhangi bir kooperatifler birliğine veya Kooperatifler Millî Birliğine dâhil olmıyan kooperatifler de doğrudan doğruya Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğe katılabilirler.

Katılma şartları Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği Anamukavelesinde belirtilir.

Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği Genel Kurulu bu birliğe dâhil kooperatif, birlik ve Kooperatifler Millî Birliği Genel kurullarınca seçilecek temsilcilerden kurulur. Bu kurulun kooperatif, birlik ve kooperatifler millî birlikleri yönetim kurullarından kurulacağı esas mukavele ile hüküm altına alınabilir.

D) Temsilcilerin belirtilmesi

MADDE 78. — Birlik Kooperatifler Millî Birliği ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği Anamukaveleleri, bunların genel kurullarını teşkil edecek Kooperatif, birlik ve Kooperatifler Millî Birliği temsilcilerinin adedini belirtir.

MADDE 79. — Birlikler, Kooperatifler Millî Birlikleri, Kooperatifler Millî birlikleri anamukavelelerini bu kanun hükümlerine göre hazırlarlar.

MADDE 80. — Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği Türkiye Genel Yönetim Kurulu ile Devlet Plânlama Teşkilâtı, Ticaret, Tarım, Maliye, Köy İşleri, İmar ve İskân Bakanlıkları, Kooperatifleri finanse eden Bankalar ve Türk Kooperatifçilik Kurumunun birer mümessilinin iştirakiyle (Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu) kurulur.

Bu kurulun görev ve yetkileri çalışma şekil ve şartları Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükle tesbit olunur.

YEDİNCİ FASIL

Kooperatiflerin dağıtılması

A) Dağıtılma sebepleri

MADDE 81. — Kooperatif :

1. Ana mukavelesi gereğince ;
2. Genel Kurul kararı ile,
3. İflâsın açılmasıyla ;
4. Kanunda ön görülen diğer hallerde Ticaret Bakanlığının mahkemeden alacağı karar üzerine ;

Münfesi olur.

B) Ticaret siciline bildirme

MADDE 82. — İflâsdan gayri hallerde kooperatifin Jağılması, yetkili organlar tarafından ticaret siciline tescil ve ilân ettirilir.

C) Tasfiye, mamelekin paylaşılması

MADDE 83. — Bu kanunda yer alan hükmüler saklı kalmak şartıyla Kooperatifler Anonim Şirketler hakkındaki hükümlere göre tasfiye olunurlar.

Feshedilen kooperatifin bütün borçları ve ortak pay bedelleri ödendikten ve geri verildikten sonra kalan mallar ancak esas mukavelede bu husus öngörülmüş olduğu takdirde, ortaklar arasında paylaşılır.

Ana mukavelede başka bir hal tarzı kabul edilmiş olmadıkça, paylaşırma, fesih anında mevcut ortaklar veya hukukî halefler arasında eşidolarak yapılır. Ayrılan ortağa veya mirasçılara kanunun sağladığı tazminat istemek hakkı saklıdır.

Ortaklara paylaşırma yapılacağına dair ana mukavelede açıklama olmadığı takdirde, hesapların tasfiyesi neticesinde arta kalan miktar, kooperatifleşme amacına uygun olarak harcanmak üzere, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine bırakılır.

Böyle bir birlik kurulmamış ise, Ticaret Bakanlığı emrine verilir.

D) Birleşme suretiyle dağıtılma,

I - Bir kooperatifin diğer bir kooperatif tarafından devralınması suretiyle dağıtılma.

MADDE 84. — Bir kooperatif, bütün aktif ve pasifleriyle diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle feshedildiği takdirde, aşağıdaki hükümler uygulanır :

1. Devralan kooperatifin yönetim kurulu, feshedilen kooperatifin tasfiye hakkındaki hükümlere göre alacaklarını bildirmeye çağırır.

2. Feshedilen kooperatifin mameleki, borçları tediye veya teminata bağlanıncaya kadar ayrı olarak idare edilir. Yönetimi devralan kooperatifin yönetim kurulu üyeleri üzerine alır.

3. Devralan kooperatifi yönetim kurulu üyeleri alacaklılara karşı yönetimin ayrı olarak yürütülmesinden şahsan ve zincirleme sorumludurlar.

4. Mamelekinin ayrı olarak yönetildiği süre içinde feshedilen kooperatife karşı açılacak davalara fesihten önceki yetkili mahkeme bakar.

5. Feshedilen kooperatif alacaklılarının devralan kooperatif ve onun alacaklıları ile olan münasebetlerinde devralınan mallar aynı süre içinde feshedilen kooperatife ait sayılır. Devralan kooperatifin iflâsı halinde ise bu mallar ayrı bir masa teşkil eder; gerekiyorsa yalnız dağılan kooperatifin borçlarının ödenmesinde kullanılır.

6. Her iki kooperatifin mameleki, ancak feshedilen kooperatifin malları üzerinde tasarruf etmek caiz olduğu andan itibaren birleştirilebilir.

7. Kooperatifin feshinin tescili Ticaret Sicili memurluğundan istenir; borçları ödendikten veya teminata bağlandıktan sonra kooperatifin kaydı sildirilir.

8. Kooperatifin feshinin tescili ile ortakları da bütün hak ve borçları ile birlikte devralan kooperatife katılmış olurlar.

9. Mameleki ayrı idare edildiği sürece feshedilen kooperatifin ortakları, yalnız onun borçları için ve o zamana kadar sorumluluklarının bağlı olduğu esaslar dairesinde takibolunabilirler.

10. Aynı süre esnasında, feshedilen kooperatifin ortaklarının sorumlulukları veya ek ödeme yükümlülükleri birleşme neticesinde bir hafiflemeye uğradığı ölçüde, bu hafifleme feshedilen kooperatifin alacaklılarına karşı ileri sürülemez.

11. Birleşme neticesinde feshedilen kooperatifin ortakları için şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde, birleşme kararı, ancak bütün ortakların 3/4 ünün çoğunluğu ile verilebilir. Sorumluluğa ve ek ödeme yükümlülüğüne müte-dair hükümler birleşme kararına katılmamış olan ve bundan başka kararın ilân tarihinden başlamak üzere 3 ay içinde kooperatiften çıkacağını bildiren ortaklara uygulanmaz.

E) Bir kamu tüzel kişiliği tarafından devralınma

MADDE 85. — Bir kooperatifin varlığı, Belediye ekonomik bir devlet kuruluşu, kamu müessesesi veya kamu menfaatlarına yarıyan dernek veya cemiyetler tarafından da devralınabilir. Bu takdirde genel kurulea alınacak kararın feshe ait hükümlere göre tescil ve ilân ettirilmesi gerekir.

Bu kararın ilân edildiği tarihten itibaren kooperatifin aktif ve pasifi devralana intikal etmiş olur. Feshedilen kooperatifin adı ticaret sicilinden sildirilir. Bu husus ayrıca ilân ettirilir.

Birleşen müessese ile kooperatifin alacaklılarından her biri ilân tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili mahkemeye başvurmak suretiyle birleşmeye itiraz edebilir. İtiraz hakkından vazgeçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemeye verilen karar kesinleşmedikçe veya mahkemeye takdir edilecek teminat, müessese veya kooperatif tarafından verilmedikçe birleşme hükmü ifade etmez.

SEKİZİNCİ FASIL

Ticaret Bakanlığının görev ve yetkileri

A) Genel olarak Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 86. — Bu kanunun uygulanmasını Ticaret Bakanlığı sağlar.

Bu Bakanlığın kooperatifleri ilgilendiren başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. Kooperatiflere, birliklere, Kooperatifler millî birliklerine, Türkiye Genel Kooperatifler Birliğine kuruluş ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetimlerinde ve çalışmalarında yardımcı olmak.

2. Kooperatifleri, birlikleri, kooperatif millî birliklerini ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğini denetlemek veya denettirmek,

3. Kooperatiflerin, birliklerin, kooperatifler millî birliğinin ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin feshedilmesini gerektiren sebepleri mahkemeye duyurmak.

B) Hükümet komiserleri ve kararların mutabakat şartı

MADDE 87. — Ticaret Bakanlığı kooperatiflerle kooperatifler birliklerinin, kooperatifler

Millî Birliklerinin ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin Genel Kurul toplantılarında komiser bulundurulur. Komiserin imzalamadığı kanunsuz ve usulsüz karar tutanakları muteber olmayıp tescil edilemez.

C) Tip ana mukavelename hazırlanması

MADDE 88. — Ticaret Bakanlığı kooperatifler, birlikler, kooperatifler millî birlikleri, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği için tip ana mukavelenameler hazırlayabilir.

D) Muhasebe usulü ve defterler

MADDE 89. — Kooperatiflerin, birliklerin, kooperatifler millî birliklerinin ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin muhasebe usulleri ve mecburi olarak tutacakları defterler Ticaret Bakanlığınca belirtilebilir.

Vergi Usul Kanununun bu hususlarla ilgili hükümleri saklıdır.

E) Teftiş ve denetleme

MADDE 90. — Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerin, birliklerin, kooperatifler millî birliklerinin ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin işlem ve hesaplarını görevlendireceği kimselere de denetlettirebilir.

Bu konuda görev alan kimseler Ticaret Bakanlığı müfettişlerinin yetkilerini haiz olurlar. Bu teşekküller denetim sonucuna göre Ticaret Bakanlığınca verilecek talimata uymak zorundadırlar.

F) Teftiş ve denetleme ile görevlendirme

MADDE 91. — Ticaret Bakanlığı teftiş ve denetleme işleri için kooperatifler birliklerini, kooperatifler millî birliklerini veya Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğini veyahut ilgili teşekküllerle müesseseleri de görevlendirebilir.

DOKUZUNCU FASIL

Müteferrik hükümler

A) Siyasi faaliyet yasağı

MADDE 92. — Kooperatif toplantılarında ve kooperatif tesislerinde siyasi faaliyet gösteri-

lemez. Kooperatif faaliyetleri siyasi maksatlara âlet edilemez.

B) Muafıklar

MADDE 93. — 1. Kooperatifler, kooperatifler birlikleri, Kooperatifler Millî Birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği,

a) Birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve sigorta muameleleri vergisinden,

b) Her nevi defterlerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi haradan ve Damga Vergisinden,

c) İcar ve isticar edilmemiş olmak ve irat getiren bir cihete tahsis edilmemiş bulunmak şartıyla sahiboldukları gayrimenkul mallar, Arazi, Bina, İktisadi Buhran ve Müdafaa vergilerinden,

Bağıştırlar.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, Birliklere, Kooperatif Millî Birliklerine, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine sermaye konulması halinde bunlar, Emlâk, Alım Vergisi Kanununun 9 ncu maddesindeki indirimli nisbetten

3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dâhilinde Kurumlar Vergisi muaflığından,

Faydalanırlar.

C) Propaganda ve eğitim hizmetlerini sağlayacak fon

MADDE 94. — Kooperatif propagandası, eğitimi ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetim ve faaliyetlerine yardımda bulunmak gibi hizmetler için kooperatiflerin sâfi fiyat farkından her türlü masraflar çıktıktan sonra bakiyenin % 1 i Ticaret Bakanlığı emrinde bir fona yatırılır.

D) Uyuşmazlıklar hakem kurulları

MADDE 95. — Kooperatif ortakları ile kooperatifler, kooperatiflerle bağlı bulundukları birlikler, Kooperatifler Millî Birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Birliği arasında ihtigal

konularına giren hususlardan dolayı çıkan anlaşmazlıklar, genel hükümler saklı kalmak şartıyla anamukavelelerinde öngörülen hakem kurullarınca da halledilebilir.

E) Saklı hükümler

MADDE 96. — 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu hükümleri ve 7116 sayılı Kanunun Yapı Kooperatiflerine ait hükümleri saklıdır. Şu kadar ki, yukarıda zikredilen kanunlarda sarahat olmayan hallerde bu kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 97. — 2834 ve 2836 sayılı kanunlarla kurulan kooperatif ve birlikler, Millî Birlikler halinde teşkilâtlanabilecekleri gibi Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine girebilirler.

F) Anonim şirket hükümlerine atıf

MADDE 98. — Bu kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Ticaret Kanundaki Anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.

C) Mahkeme usulü

MADDE 99. — İşbu kanuna göre mahkemeler basit mahkeme usulüne tabidir.

H) Kaldırılan hükümler

MADDE 100. — Ticaret Kanununun kooperatiflere ait 6 ncı faslını teşkil eden 485/502 ncı maddeleri bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren kalkar.

I) Sandıkların 506 sayılı Kanuna uyacakları

MADDE 101. — Kooperatifler ve birlikler, kooperatifler millî birlikleri, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği personelinin yaşlılık, hastalık, ölüm ve benzeri konularda yardım sağlamak üzere dernek veya tesis şeklinde kurdukları sandıklar 506 sayılı Sosyal Sigorta Kanununun geçici 20 ncı maddesinden faydalanırlar.

Geçici hüküm

GEÇİCİ MADDE — Halen kurulmuş ve faaliyette bulunan kooperatifler anamukavele-

lerini 2 sene içinde bu kanun hükümlerine intibak ettirmek zorundadırlar. Bu hususa riayet etmeyen kooperatifler münfesihi sayılırlar. Kanun bakımından tasfiye ile vazifelendirilmiş kimseler tarafından fesihden başlayarak 2 ay içinde tasfiyeye geçilmediği takdirde Hazinece dahi mahkemeden tasfiye memuru atanması istenebilir.

Anamukavelelerini bu kanuna intibak ettirmek için kooperatiflerin yapacakları genel kurullar, âdiyen toplanan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre karar verirler.

v) Yürürlüğe girme

MADDE 102. — Bu kanun yayımlandığı tarihten 3 ay sonra yürürlüğe girer.

j) Kanunu yürütecek makam

MADDE 103. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür

8 . 2 . 1965

Başbakan <i>İsmet İnönü</i>	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı <i>K. Satır</i>
Devlet Bakanı <i>İ. S. Omay</i>	Devlet Bakanı Y. <i>M. Yüceler</i>
Devlet Bakanı <i>N. Yetkin</i>	Adalet Bakanı <i>S. Atalay</i>
Millî Savunma Bakanı <i>İ. Sancar</i>	İçişleri Bakanı <i>O. Öztürk</i>
Dışişleri Bakanı <i>F. C. Erkin</i>	Maliye Bakanı <i>F. Melen</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>İ. Ökten</i>	Bayındırlık Bakanı <i>A. H. Onat</i>
Ticaret Bakanı <i>F. İslimyeli</i>	Sağ. ve Sos. Yar. Bakanı <i>K. Demir</i>
Güm. ve Tekel Bakanı <i>M. Yüceler</i>	Tarım Bakanı <i>T. Şahin</i>
Ulaştırma Bakanı <i>M. Vural</i>	Çalışma Bakanı <i>B. Ecevit</i>
Sanayi Bakanı <i>M. Erten</i>	Enerji ve Tabii Kay. Ba. <i>H. Oral</i>
Tur. ve Tanıtma Bakanı <i>A. İ. Göğüş</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>S. Kutlay</i>
Köy İşleri Bakanı <i>L. Yurdoğlu</i>	

Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Kooperatifler kanun teklifi (2/232)

9 . 2 . 1966

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Memleketimizde uzun yıllar çalışıldığı halde, bir türlü çıkarılması mümkün olmıyan ve oldukça geniş bir kütleyi ilgilendiren Kooperatifler kanun tasarısını gereğinin ifası için takdim ediyorum. Saygılarımla.

Bursa Milletvekili
Kasım Önadım

Cari mevzuattan farklı olarak Kooperatifler kanun tasarısındaki belli başlı önemli yenilikler

1. Tüzel kişilerin de kooperatif kuruluşuna katılacakları, ancak bunların temsilcilerinin çoğunluğunun Türk tabiyetinde olmaları (1 ve 56 ncı madde)
 2. Kooperatiflerin ihtiyaca göre memleket içi veya dışında şubeler açabilecekleri, (3)
 3. Kooperatiften çıkma isteğinin haklı ve önemli sebepler dışında ve Anamukaveleye konulacak açık hükümlerle en çok 5 yıl geciktirilebileceği ve çıkma serbestisine karşılık çıkma keyfiyeti kooperatifin bekasını tehlikeye düşürdüğü takdirde de tazminat istemek hakkının mahfuz olacağının Anamukavelenamede açıklanacağı, (10 - 11)
 4. Anamukavele ile ortaklık hakkının bir görev veya hizmet veyahut taşınmaz mal mülkiyeti ile işletme karşılıklarında da kazanılabileceği, (15)
 5. Ortaklarının kooperatifteki sermaye hisselerinden fazla olarak şahsan ve belli bir miktara kadar, kooperatiften sonra da ikinci derecede sorumlu olabilecekleri, (30)
 6. Menfi fiyat farklarının kapatılması için ortakların ek ödenekle yükümlendirilebileceği, (31)
 7. Fiyat farklarının, ancak yapılan işlem oranında dağıtımına ait hüküm konmasına cevaz verebilecek olan Anamukavele bu hususu öngörmediği takdirde yedek akçeye katılmaları suretiyle kooperatif varlığında kalacağı, (38)
 8. Ortak dışı işlemlerden elde edilen kârların dağıtılmayıp kooperatifin gelişimine sarf edileceği, (38)
 9. Sermaye artırımının teşvikini sağlamak üzere müspet fiyat farkının % 50 sinin risturuna ayırımından sonraki bakiyesi ile payların % 7 oranında faizlendirilebileceği, (38)
 10. Ticaret Bakanlığının da icabında genel kurulları toplantıya çağırabileceği, (44)
 11. Gündemde, değiştirilecek Anamukavelelerin yalnız numaralarının ilân edileceği, Şimdiye kadar ancak genel hükümlerle tatbikatta yer aldığı üzere kooperatif organlarının gündemde olmaksızın da azledilebileceği,
- Genel kurulun, diğer bir toplantı yapmak teklifinin ve çıkanlarla çıkarılan ortakların durumunun gündeme bağlı olmaksızın karara bağlanabileceği, (46/2).
12. Ortakların şahsi sorumluluklarını ağırlaştıracak ek ödeme yükümleri için, ancak bütün ortakların 3/4 nün rızasının şart olduğu, buna razı olmıyana tanınacak çıkma hakkının kullanılması da tazminat ödenmesine bağlı kılınamiyacağı, (52)
 13. Ortaklarının sayısı 300 den fazla olan veya ortaklarının ekseriyetini dernekler veya kooperatifler teşkil eden kooperatif umumi heyetlerinde reylerin mektupla bildirilmesi suretiyle karar alınabileceği, veyahut ortakların gruplara ayrılarak rey vermek üzere seçecekleri temsilcilerin meydana getirecekleri topluluğun Genel Kurul sayılabileceği, (54)
 14. Yönetim kurulu üyelerinin en çok 4 yıl için seçilebileceği, (57)
 15. Yönetim kurulu üyeleriyle memurlarının kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumlu bulundukları, bunların görev kusurları ve suç teşkil eden davranışlarından dolayı Anamukavele-

de belirtilen tedbirlerden başka bir de Devlet memurlarının benzeri ahvalde - genel hükümler çerçevesinde görecekları - cezaya da çarptırılacakları (62/3)

16. Kooperatifler Birliği, kooperatifler millî birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Birliği ve danışma kurulları kurulmasına cevaz ve imkân verildiği, (70 - 80)

17. Kooperatiflerle bunların birliklerinin,

a) Birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve sigorta muameleleri vergisinden,

b) Her nevi defterlerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi Hareadan ve Damga Vergisinden,

c) İcar ve isticar edilmemiş olmak ve irat getiren bir cihete tahsis edilmemiş bulunmak şartıyla sahiboldukları gayrimenkul mallar, Arazi, Bina, İktisadi Buhran ve Müdafaa vergilerinden, muaf tırlar.

d) Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, birliklere kooperatif millî birliklerine, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine sermaye konulması halinde bunlar, Emlâk, Alım Vergisi Kanununun 9 ncu maddesindeki indirimli nisbetten,

e) 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dâhilinde Kurumlar Vergisi muafliğından, faydalanırlar. (Madde 93)

18. Uyuşmazlıkların hakem kurullarınca da halledilebileceği, (95)

Kooperatifler kanun tasarısı

Gerekçesi

Kalkınma hamlelerinin, ekonomik alandaki gelişmelerini mümkün kılacak kolektif çalışmanın sağlanmasında ve yerleşmesinde özellikle küçük yatırımların birleştirilerek, büyük yatırımlar vücuda getirmek suretiyle, özel sektöre yardımcı varlıklar meydana getirilmesi, bu suretle de gelişmemizde yatırım noksanlığını gidererek, teknik ilerleme ve düzenli pazarlamanın meydana getirilmesinde, dolayısıyla büyük bir vatandaş kütlesinin refaha kavuşmasında, kooperatiflerin çok önemli bir yeri olduğu bugün bilinen bir hakikattir.

Yürürlükte olan mevzuatımızla birlikte ve bütünlükten yoksun bırakılmış kooperatifler bugün 29 . 6 . 1956 tarihinde kabul ve 1 . 1 . 1957 tarihinde meriyete giren 6762 sayılı Ticaret Kanununun 485/502 nci maddeleri bu kanunun anonim şirketlere ait hükümlerinin tatbiki suretiyle kurulup faaliyet göstermektedirler.

Bütün dünyada ve özellikle İsveç, Norveç, Danimarka, Holânda, Fİllândiya, İtalya, Fransa, İngiltere, İsveçre, Avusturya ve Almanya gibi Avrupa memleketleri ile bütün Amerika ve Avusturalya ile Japonya, Çin, Hindistan gibi Asya memleketlerinde ve bütün hür dünya memleketlerinde yüz yıl kadar bir süreden beri prensipleri konulmuş ve literatürü teşekkül etmiş olan kooperatif mefhumunu, bizim kooperatiflerimiz ve kooperatifeilerimiz işgal konularına göre çeşitli anlamlarda yorumlamakta ve bu konuda mevzuatta birbirine uymayan hükümler almış olduğundan halk arasında kooperatif hakkında yayılan bilgiler de birbirine uymamaktadır.

Bugün Türkiye'nin her tarafında çeşitli konularda pek çok kooperatifler kurulmasına çalışılmaktadır. Bundan anlıyoruz ki, diğer memleketlerde olduğu gibi memleketimizde de kooperatifleşmeye büyük bir ihtiyaç ve itimat duyulmaktadır. Halen tarım alanında çalışan kredi ve satış kooperatiflerimiz 20 000 e yakın köyü çalışma sahasına almıştır. Kooperatiflerin elde ettiği köylerin nisbeten varlıklı ve kalabalık köyler olduğu da nazarı itibara alınırsa bu miktar nüfus itibarıyla daha büyük bir kıymet ifade eder.

Şehirlerimizdeki, Esnaf kefalet kooperatifleri, Yapı, İstihlâk ve Şeker pancarı ile Balık ve muhtelif konulardaki, istihsal kooperatifleri ile Küçük sanat kooperatifleri göz önüne alınırsa, kooperatiflerin hemen bütün Türkiye'yi ilgilendiren en büyük dâvalarımızdan biri olduğu açıkça görülür.

Halen ileri milletlerden pek çoğu müstakil kooperatif kanunları sayesinde bu konuda hayret verici neticelere ulaşmışlardır. Kooperatif mevzuatını bağımsızlığa ve bütünlüğe kavuşturmuş olan memleketlerde büyük gelişmeler bu mevzuatın birleştirilmesini izliyen yıllarda vuku bulmuştur.

Kooperatiflere ait mevzuatın bağımsızlığının sağlanmasına her memlekette önplânda yer verilmektedir. Özellikle son 50 yıl içinde tedvin hareketinin bağımsız anakanun istikametinde geliştiği bilinen bir gerçektir.

Ez cümle Yunanistan 1924, Japonya 1923, Meksika 1927, Artanjin 1926, Brezilya 1938, Şili 1925, Ekvator 1937, Guatemala 1949 tarihlerinde müstakil kooperatif kanunlarına kavuşmuşlardır.

Gerçi bizde de Tarım Kredi ve Satış Kooperatifleri kanunları bağımsız tedvin fikrinin ifadesi olarak mütalâa edilebilir ise de, bunlar dışında kalan kooperatifler, tamamen ticaret şirketi hüviyeti ile kurulmakta ve Ticaret Kanunu içinde yer alan bir kısım hükümlere uyularak işletilmektedirler, bu hususta kooperatiflerin bünye ve karakterlerine uyan yeni ve özel bir kanuna ihticolduğunu açıklamaya yetmektedir.

Bir çok memleketlerde hayat pahalılığı ile mücadele kabiliyetini ispat etmiş olan kooperatifler, kuvvetle umulur ki, bizde de ayrı bir kooperatifler kanunu ile canlanacak ve görevlerini yerine getireceklerdir.

5762 sayılı yeni Türk Ticaret Kanununda kooperatiflere aid olan bölüm (485 - 502) nci maddelerin hükümleri hemen hemen eskisine benzer surette muhafaza edilmiş fakat Türk kooperatifçiliğinin bu kabıl geçici ve yetersiz tedbirlerle kalkmamıyacağı ve memleket ekonomisinde kendisinden beklenen rolü yerine getiremeyeceği bu Ticaret Kanunumuzun aşağıdaki gerekçesinde de kabul edilerek kooperatifler hakkında şöyle denilmiştir :

KOOPERATİF ORTAKLAR

Ticaret Kanununun kooperatiflere mütaallik (478 - 502) nci maddelerinin memleket ihtiyaçlarına tekabül etmediği herkesçe kabul edilen bir hakikattir. (2834 ve 2836 sayılı Tarım Satış ve Tarım Kredi kooperatifleri hakkındaki kanunlarla Küçük Sanat Kooperatiflerine mütaallik 513 sayılı Koordinasyon Kurulu Kararı sözü geçen hakikatin tecellisinden başka bir şey değildir. Binaenaleyh, kooperatiflere dair mevzuatın ıslâhı elzemdir. Bununla beraber bu ıslâh işini Ticaret Kanununun ıslâhı işinden ayırmamalıdır. Çünkü bu sahadaki hakiki bir ıslâh ekonomisinin bütün dallarına şâmil olarak tarım, küçük sanat, yapı, istihlâk, kredi ve tîlah... Kooperatiflerine mütaallik müşterek hükümlerin ve her kooperatif nevine mahsus özel hükümleri muayyen ve vadedetli prensiplere göre bir araya toplamalıdır. Bu maksatla yıllardan beri yapılan hazırlıkların bir kooperatif kotu ile neticeleneceği umulmaktadır.

İşte bu gerekçe göz önüne alınarak kooperatifler hakkında bu tasarı hazırlanmıştır.

Kooperatiflerin kendilerine has ekonomik - sosyal hüviyetleri, bu yeni tasarıda önemle belirtilmeye çalışılmıştır. Konularından doğacak ve statülerinde yer alacak farklar dışında bütün kooperatifler aynı tarzda kurulacak, aynı tarzda denetlenecek ve aynı hükümlere uyacaklardır.

Bu tasarrımın getirdiği yenilikler, uluslararası kooperatif anlayışına uygundur. Kuruluşta kolaylık, kamu tüzel kişiliklerinin gayeleri bakımından ilgilendikleri kooperatiflere ortak olmaları, kooperatif birlikleri, kooperatifler millî birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin kurulması, Hükümetin görev ve yetkilerinde daha açık hükümler, bu yenilikler meyanında zikredilebilir. Gerek Türk, gerek yabancı uzmanların 23 yıldanberi devam eden tenkidleri kooperatifçilik hukukumuzun yeni tasarı ile ortaya konan şekline kuvvetli bir temel olacak nitelik ve kesafettir.

Bu görüşlerden mülahaz olan tasarı meydana gelinceye kadar şu safhalardan geçmiştir :

1. — 1944 yılında toplanan Birinci Türk Kooperatifçilik Kongresinin temellerine uyularak ve İsviçre Borçlar Kanununun kooperatiflere ait hükümlerine dayanılarak Türk Kooperatifçilik Kurumu tarafından hazırlanan bir tasarı 1947 senesinde toplanan İkinci Türk Kooperatifçilik Kongresine sunulmuştur.

2. — Bu kongrede tasarıya dâhil olan genel prensipler ve öğütler tesbit edilerek bu esaslar dâhilinde gerekli değişikliklerin yapılması için Türk Kooperatifçilik Kurumu görevlendirilmiştir. Neticede Kurumca yeniden hazırlanan tasarı, 1950 yılında Hükümetçe davet edilmiş olan Kooperatifçilik Müttehassısı M. Colombian tarafından hazırlanan tasarı ile birlikte 21 . 12 . 1950 tarihinde toplanan Üçüncü Türk Kooperatifçilik Kongresine arz olunmuştur.

3. Ayrıca, İstanbul Üniversitesi Yüksek İktisat ve Ticaret Okulundan davet edilmiş profesörlerden ve Bakanlık yetkililerinden kurulu Karma Komisyon tarafından da bir incelemeye daha tâbi tutulmuştur. Tatbikatçıların çoğunluğunun bulunduğu kongrelerde tasarı hükümlerinin ihtiyaçlara uygunluk derecesi tartışılmış ve gözden geçirilmiştir. Genellikle denilebilir ki, tasarımı sağlam temellere oturtmak için her türlü gayret gösterilmiştir.

Netice itibarıyla :

İlgili meslek teşekküllerinin, uzmanların ve tatbikatçıların tetkik ve tenkidleri mahsulü olarak meydana gelen tasarıya son şekli verilmiştir.

Tasarının ihtiva ettiği hükümlere gelince :

BİRİNCİ BÖLÜM

a) Bu bölümdeki kooperatiflerin tarifi, kuruluşları, teşkil ve ilânları, anamukavelenin ihtiva edeceği hususla, ortaklığa giriş ve çıkış şartları, ortaklık senetleri ve bunlarla ilgili hükümler yer almıştır.

Kooperatif anlamı, bugün, her ileri memlekette (ekonomik ve sosyal mahiyeti haiz olmak üzere ortaklarının müşterek ihtiyaçlarına taallük eden her türlü faaliyet) olarak anlaşıldığından, kooperatiflerin tarifinde bu prensip esas alınmıştır.

b) Bilindiği gibi kooperatif, İsviçre Borçlar Kanununa göre, merkezinin bulunduğu mahallin Ticaret Siciline kaydolunmak suretiyle, Alman Kooperatif Kanununa göre bulunduğu bölgedeki mahkeme nezdinde mevcut kooperatif siciline kayıt ve kanunen mecburi hususların da mahkeme tarafından ilânı ile tüzel kişilik kazanır.

c) Kooperatiflerin özellikle yaş sebze, meyva ve balık gibi ürünlerimizin ihracatını teşvik ve kolaylaştırma maksadiyle memleket içinde veya dışında şube açmaları öngörülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

İkinci bölümdeki hükümler İsviçre Borçlar Kanununun 840 - 850, 860 - 872 nci maddeleri esas tutularak hazırlanmıştır. Bu faslın temeli açık kapı, ortakların kooperatife serbest girip çıkmaları, serbest istek beyanları prensibidir. Buna dayanılarak;

- a) Kooperatife, yönetim kurulu kararı ile katılma imkânı verilmiştir.
- b) Her ortağa kesin olarak kooperatiften çıkma hakkı tanınmıştır.
- c) Çıkarılan ortaklara savunma hakkı tanınmıştır.
- d) Kooperatiften ayrılan ortaklara, sermaye iştirak paylarını isteme hakkı tanınması hususunda anamukaveleye hüküm konması sağlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ortak hak ve ödevlerini kapsıyan üçüncü bölüm hükümleri, İsviçre Borçlar Kanununun 860 - 872 nci maddeleri esas alınarak düzenlenmiştir. Bu faslın temelini, hak ve ödevlerde, sermaye konulmasında, sorumlulukta, sonuç hesaplarının göstereceği fiyat farkının dağıtımında eşitlik ve adalet, dış münasebetlerde de emniyet prensibi teşkil etmiştir.

a) Gerçi, sorumluluk kooperatifin varlığı ile sınırlandırılmış ve kooperatifler iç münasebetlerini, ilgilendiren hükümleri düzenlemekte serbest bırakılmışlardır. Fakat dış münasebetlerini düzenlerken, kârlı sektörün yanbaşında yaşamaktaki zorlukları gözden uzak tutmamak ve piyasaların muhtacolduğu emniyet unsurlarını yaratmakla mükelleftirler. Bu mükellefiyet sebebiyledir ki,

tasarıda munzam ödemelerin sınırsız sorumluluğu öngörülmüştür. Ancak, bu sorumlulukları belirli süreye yahut özel bâzı konulara, yahut da bâzı ortaklar grupuna hasretme yolu hükümlerin anamukaveleye konması kesin olarak menedilmiş ve böylece de kooperatiflerin dış münasebetleri sağlam temellere dayandırılmıştır.

b) Ortaklara, nakdî sermayeden başka aynı sermaye koymak imkânı da verilmiştir. Sermayeye çeşitli haklar ve imtiyazlar tanınmamış, kooperatif idaresine sermaye ile etki ve baskı yolları kapanmış, sermaye miktarları önceden sınırlanarak kooperatif kurulması menedilmiş ve değişik sermaye prensibi mahfuz tutulmuştur.

c) Sermayenin pay ve senetleri ile temsili halinde bu senetler tedavül eden kıymetli evrak mahiyetinde olmadığı da açıklanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

- a) Ortakların fazla yatırım yapmalarını teminen faiz verilebilmesi imkânları sağlanmıştır.
- b) Yedek akçelerin ayrılışı ve kullanışı şartları belirtilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bu fasıldaki hükümlere İsviçre Borçlar Kanununun 879 - 909 nci maddeleri esas tutulmuştur. Bu faslın temeli ortağın kooperatifi idare etmesi prensibidir :

a) Genel Kurul ortağın iradesinin belirlediği anaorgandır. Ortağın kendi kendini idaresi klâsik metotlarla tanzim edilmiş, mutlâk haklar, çoğunluk hakları, azlık hakları, münferit haklar itina ile tesis ve tanzim olunmuştur.

b) Pay senedi yahutta kooperatifle yapılan işlem miktarı ne olursa olsun Genel Kurulda her ortak ancak bir oya sahiptir.

Her ortağa tek oy Rachdeyl kooperatifçiliğinin temel kaideelrindendir. Bu kaideye tasarıda sadık kalınmıştır.

c) Ortak sayısı 300 ü aşan kooperatiflerde muhabere ile oy verilmesi ve mümessiller kurulu esasları tesbit olunmuştur.

ç) Genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkili organlar olarak ;

Yönetim kurulu, denetleme kurulu, ortakların 1/10 n, Ticaret Bakanlığı veya mahkeme gösterilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

Bu fasılda kooperasyon sisteminin temerküz prensibine dayanan hükümlere yer verilerek kooperatif birlikleri ve kooperatifler millî birlikleri ve bunların katılmaları ile Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kurulabileceği öngörülmüştür.

YEDİNCİ BÖLÜM

7 nci bölüm, fesih ve tasfiye esaslarını kapsar, bu fasıldaki hükümlere de İsviçre Borçlar Kanununun 910 - 916 ncı maddeleri rehberlik etmiştir.

Ticaret Bakanlığına icabında infisahı gerektiren sebepleri mahkemeye haber verme yetkisi tanınmıştır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bu bölüm kooperatifçilik konusunda Ticaret Bakanlığına terettübeden görev ve yetkiler belirtilmiştir. Kooperatiflerin kendi kendilerini idaresi prensibine dayanan ve müstakil bir zihniyet taşıyan,

daha ziyade kooperatif ve birlikler için geliştirici ve uyarıcı mahiyet arz eden bu görev ve yetkilerin başlıcaları şunlardır :

a) Kooperatiflerin birlikleri, kooperatifler millî birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kurulup taazzuv edinceye kadar kuruluş ve organizasyonlarında, kooperatiflere öğütlerde bulunmak ve yol göstermek.

b) Genel kurul toplantılarında komiser bulundurmak.

c) Tip anamukaveleler ve muhasebe usulleri hazırlamak.

d) Gerek kendi teşkilâtı ve gerek Millî Birlik ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği vasıtasıyla kooperatifleri denetlemek.

e) Gerekliğinde kooperatif ve birliklerin infisah sebeplerini mahkemeye bildirmekten ibarettir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Bu bölüm, yer alan muhtelif hükümler arasında özellik taşıyanlar :

a) Ortaklarla kooperatif ve birlikler arasında çıkacak anlaşmazlıkların halli için tahkim usulüne başvurulabileceği öngörülmüştür.

b) Tarım Satış Kooperatifleri ve birlikleri hakkında 2834 ve Tarım Kredi Kooperatifleri hakkındaki 2836 sayılı kanunlar hükümleri ile 7116 sayılı Kanun hükmü mahfuz tutulmuştur.

c) Tescil ve ilân mecburiyetlerini yerine getirmiyenler için para cezası öngörülmüştür.

d) Mevcut kooperatiflerin yeni kanuna uymaları için 1 sene süre verilmiş ve bu süre içinde bu mecburiyeti yerine getirmiyen kooperatiflerin münfesihi sayılması öngörülmüştür.

Kooperatifler kanun tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Kooperatif ve kuruluşu

A) Tarif

MADDE 1. — Kooperatifler, tüzel kişiliği haiz olmak üzere, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım ve kefalet yoluyla sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulur, değişir ortaklı ve değişir sermayelidirler.

B) Kuruluş muteberlik şartları, isim kullanma yetkisi:

MADDE 2. — Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından imzalanacak anamukavele ile kurulur. Anamukaveledeki imzaların noterce onaylanması gerekir.

Yapı kooperatifleriyle konusuna taşınmaz mal temlik dâhil bulunan diğer kooperatiflerin anamukavelelerinde ortaklara taşınmaz mal temlik edileceği hakkındaki taahhütler resmî şekil aranmaksızın muteberdir.

Sermaye miktarı sınırlandırılarak kooperatif kurulamaz. Kooperatif adını ancak bu kanuna göre kurulmuş teşekküller kullanabilir.

C) İzin verme tescil, ve ilân

MADDE 3. — Anamukavele, Ticaret Bakanlığına verilir. Bakanlığın, kuruluşu izin vermesi halinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilân olunur. Tescil ve ilân olunacak hususlar şunlardır :

1. Anamukavelenin tarihi;
2. Kooperatifin amacı, konusu ve varsa süresi;
3. Kooperatifin unvanı ve merkezi;
4. Kooperatifin sermayesi ve bunun nakdî kısmına karşılık olarak ödenen en az miktar ve her ortaklık payının değeri;
5. Ortaklık payı belgelerinin ada yazılı olduğu;
6. Aynı sermaye ve devralınan akçalı kıymetlerle işletmelerin neden ibaret oldukları ve bunlara biçilen değerler;
7. Kooperatifin ne suretle temsil olunacağı ve denetleneceği;
8. Yönetim kurulu üyeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları;
9. Kooperatifin yapacağı ilânların şekli ve anamukavelede de bu hususta bir hüküm varsa yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine ne suretle bildirileceği;
10. Kooperatifin şubeleri: Kooperatifler, lüzum gördükleri takdirde memleket içinde ve dışında şubeler açabilirler. Merkezin sicil kaydına atıf yapılmak suretiyle bulundukları yer ticaret siciline tescil olunurlar.

Ticaret Bakanlığı, anamukavelelerin, kanununun ihtiyari hükümlerinden ayrıldığını ileri sürerek kooperatifin kuruluşuna izin vermekten kaçınmaz.

Anamukavelenin değişiklikleri de kuruluştaki usullere bağlıdır.

D) Anamukaveleye konacak

I - Mecburi hükümler

MADDE 4. — Kooperatif anamukavelesinde aşağıdaki hususlara ait hükümlerin yer alması gerektir.

1. Kooperatifin adı ve merkezi;
2. Kooperatifin amacı ve çalışma konuları;
3. Ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hal ve şartlar;
4. Ortakların pay tutarı ve kooperatif sermayesinin ödenme şekli, en az nakdi sermayenin 1/4 nün peşin ödenmesi;
5. Ortakların aynı sermaye koyup koymıyacakları;
6. Kooperatiflerin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi;
7. Kooperatifin yönetici ve denetleyici organlarının görev, yetki ve sorumlulukları ve seçim tarzları;
8. Kooperatifin içte ve dışta temsiline ait hükümler;
9. Yıllık fiyat farklarının, hesaplanma ve kullanılma şekilleri;
10. Kurucuların adı, soyadı, meslek ve konut adresleri;

II - İhtiyari hükümler

MADDE 5. — Anamukavele ayrıca şunları da kapsıyabilir :

1. Genel kurulun toplantısı, kararların alınması ve oyların kullanılması hakkında hükümler;
2. Kooperatifin çalışma şeklinin esasları;
3. Kooperatifin birliklerle olan münasebetleri;
4. Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesine ait hükümler;
5. Kooperatifin süresi;

III - Yorumlayıcı hükümler

MADDE 6. — Beşinci maddenin 1 ve 2 nci bändlerinde yazılı hususlar hakkında anamukavelede hüküm olmadığı takdirde bu hususlar, mezkûr maddede gösterilen tertip dairesinde şu hükümlere bağlı kalır.

1. Genel kurul, kooperatifi temsile yetkililer tarafından imzalanan taahhütlü mektuplarla veya mahalli gazete ile, köylerde geleneklere göre toplantıya çağırılır.
2. Kooperatifin dağılma kararları, kayıtlı ortakların 3/4 nün katılması ile verilir.
3. Kooperatifin faaliyet şeklinin esasları, kooperatifin amacı ve çalışma konusuna bağlı kalır.

E) Tüzel kişiliğin kazanılması ve sorumluluk

MADDE 7. — Kooperatif ancak, ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden sonra kooperatif namına işlem yapanlar bunlardan şahsen ve zincirleme olarak sorumludurlar.

İKİNCİ BÖLÜM

Ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi

A) Ortaklığa girme şartları ve ek

II - Yüklenmelerin açıklanması

MADDE 8. — Kooperatif ortaklığına girebilmek için medeni hakları kullanma yeterliğine sahip olmak gerektir. Ortak olmak isteyen kişiler, kooperatif anamukavelesi hükümlerini bütün hak ve

ödevleri ile birlikte kabul ettiğini belirten bir yazıyla kooperatife başvururlar. Kooperatif, kendi varlığının dışında ortaklarına şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yüklüyor ise, ortak olmak isteği, ancak istekli tarafından bu yükümlerin açıkça kabulü yazılı olarak belirtildiği takdirde değer taşır.

II - Kamu tüzel kişilerinin katılması

MADDE 9. — Özel idareler, köyler ve belediyeler gibi kamu tüzel kişileriyle dernekler ve cemiyetler amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatife ortak olabilirler.

B) Ortaklıktan çıkma

I - Çıkma serbestisi

MADDE 10. — Her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır. Kooperatiften çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde, ayrılmak istiyen ortağın, mahkeme kararı ile haklı bir tazminat ödemesini anamukavele hüküm altına alabilir.

II - Çıkmanın sınırlandırılması

MADDE 11. — Kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, anamukavele ile, haklı ve önemli sebepler müstesna, en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir.

Bir ortağın kooperatiften çıkması hususunda anamukaveledeki kayıt ve şartlara uyulur. Ancak bir ortağın kooperatiften çıkamayacağı hakkındaki kayıt hükümsüzdür.

III - İhbar süresi ve çıkma zamanı

MADDE 12. — Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az altı ay önceden haber verilerek yapılır. Anamukavelede, daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir.

IV - İstifayı kabulden sakınma

MADDE 13. — Yönetim kurulu anamukaveleyle uygun olarak yapılacak isteğe rağmen bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden çekinecek olursa, ayrılmak istiyen ortak, istifasını noter yoluyla tebliğ ettirir. Bu tebliğ ile istifa gerçekleşir.

Bu husustaki tebligat Damga Resmine, diğer harc ve resimlere tabi değildir.

V - Ortağın ölümü

MADDE 14. — Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı kendiliğinden sona erer. Ancak anamukavelede, ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalacakları kabul edilebilir. Mirasçılar, ortak olarak kooperatifte kaldıkları takdirde aralarından oy birliği ile seçecekleri bir temsilci yolu ile kendilerini kooperatifte temsil ettirirler.

VI - Bir memuriyetin veya akdin ortadan kalkması

Taşınmaz malların veya ekonomik işletmelerin devri

MADDE 15. — Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise anamukavelede aksi hüküm olmadığı takdirde bu görev veya hizmetin bitmesi ile ortaklık sıfatı kalkar.

Ortaklığın sıfatı anamukavele ile bir taşınmaz malın mülkiyetine veya işletmesine bağlanabilir. Bu gibi hallerde taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmesinin devir veya temlik ile ortaklık sıfatının bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi alana geçebileceğini anamukavele hüküm altına alabilir. Ortaklığın intikalini taşınmaz malın temlikine bağlayan şartın üçüncü şahıslara karşı ileri sürülebilmesi, tapu siciline bu yolda şerh verilmesine bağlıdır.

C) Ortaklıktan çıkarılma esasları ve itiraz

MADDE 16. — Bir ortağın çıkarılmasına anamukavelede gösterilen sebeplerle veya bunlar dışında kalan haklı sebeplerle Genel Kurulca karar verilebilir. Bu karar tutanağa geçirilir. Tutanakta, ortağın kooperatiften çıkarılmasına anamukavele veya kanun gereğince sebep teşkil eden vâkıalar ve delilleri gösterilir, tutanak, ortaklar defterine yazılır; ve bunun onaylı sureti 10 gün içinde noter yoluyla çıkarılan ortağa tebliğ olunur. Bu ortak, 3 ay içinde itiraz dâvası açabilir. Bu dâva seri muhakeme usulüne tabiidir. Aksi takdirde, çıkarma kararı muteber bir hale gelir.

Anamukavelede, Yönetim Kurulunca çıkarma kararı verilebileceği kabul edildiği takdirde, bu karara karşı yukardaki fıkra hükmünce tebliğten sonra toplanacak ilk Genel Kurulda yazı ile itiraz olunabilir. Şu kadar ki, 3 aylık süre içinde itiraz yazısı Genel Kurula sunulmak üzere Yönetim Kuruluna noter eliyle tebliğ ettirilmemiş olduğu takdirde, karar muteber hale gelir.

Genel Kurul kararlarına karşı 1 nci fıkra hükmünce itiraz dâvası açmak hakkı saklıdır.

D) Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortaklarla hesaplaşma süre ve yükümlülük

MADDE 17. — Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde mütalebe hakları olup olmadığını ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğunu anamukavele belirtir. Bu mütalebe hakları, yedek akçeler hariç olmak üzere, bilânço gereğince ortağın ayrıldığı tarihteki sâfi varlığa göre hesaplanır.

Anamukavele, iade keyfiyeti için üç yılı geçmemek üzere bir süre belirtebilir. Anamukavelede açıklama bulunmazsa dahi bu ödeme kooperatife büyük bir zarar getirecek veya mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikte ise, Genel Kurul kararı ile 3 yılı aşmamak üzere geciktirilebilir. Kooperatifin haklı bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçıların mütalebe hakları, alacakları istiyebilecek günden başlayarak 5 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Sınırlı veya sınırsız sorumlu ortağın kooperatiften çıktığının veya çıkarıldığının ticaret siciline bildirilmesi şarttır.

Çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ortakların hak ve ödevleri

A) Ortaklık senedi

MADDE 18. — Her ortağın üyelik haklarının adı yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senete kooperatifin unvanı, sahibinin adı ve soyadı, işi ve ikametgâh adresi, kooperatife girdiği veya çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar, senet sahibi ile kooperatifin yönetmek ve imzasını kullanmak yetkisi olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırası ile kaydedilir. Bu kayıtları, kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalar makbuz hükmündedir. Mezkûr sene anamukaveleyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir.

B) Ortaklık senedi, paylar ve şahsi alacaklar

MADDE 19. — Kooperatife giren her şahsın en az bir ortaklık payı alması gerekir. Anamukavele, en yüksek had tesbit ederek bir ortak tarafından bu had dâhilinde birden fazla pay veya ortaklık senedinin iktisabına cevaz verebilir. Bir ortağın şahsi alacakları, ancak o ortağa ait faiz ve kazanç paylarını ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilirler.

Ortaklık senetleri ada yazılı olur. Ancak bunlar, kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece beyyine vesikası hükmündedir.

C) Aynî sermaye

I - Genel olarak

II - Değer biçme

1. Bilirkişi

MADDE 20. — Ayn neviden sermaye konması veya kooperatifin mevcut bir işletmeyi veya ayları devralması anamukavele ile kabul edilebilir.

MADDE 21. — Anamukavelede ayların değeri tesbit edilmemiş ise, mu tesbit kurucular tarafından toplantıya çağrılacak ilk genel kurulda ortak adedinin 2/3 ünü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılır.

Ortakların, 2/3 ünün birleşmesi mümkün bulunmayan hallerde, bilirkişi mahkemece tayin olunur.

2. Karar nisabı raporların kabulü

MADDE 22. — 21 nci madde gereğince atanan bilirkişi, gereken raporları düzenleyip verdikten sonra yapılacak genel kurul toplantısında, konu görüşülür. Çağrı mektuplarına bilirkişi raporunun bir örneği eklenir.

Ortak sayısının en az yarısının asaleten ve temsilen toplantıda bulunması şartıyla bilirkişi raporları okunup incelendikten ve gereğinde ayn nev'inden sermaye koyan kimselerin ve devralınacak işletmenin veya ayların sahibinin açıklamaları dinlendikten sonra değerlerinin aynen kabul veya reddine, yahut ilgililerin muvafakatıyla değerlendirilmesinde çoğunlukla karar verilir.

Ç) Hak ve ödevlerde eşitlik

MADDE 23. — Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dâhilinde hak, görev ve ödevlerde eşittirler.

1. Bilgi edinmek hakkı, bilânço

MADDE 24. — Fiyat farkı hesabı, bilânço, yıllık rapor ve müspet veya menfi fiyat farklarının nasıl dağılacığı hakkındaki teklifler, denetçiler tarafından verilecek raporla birlikte genel kurulun âdi toplantısından en az 15 gün önce kooperatifin merkez ve şubelerinde ortakların emrine âmade tutulur. Bunlardan fiyat farkı hesabı bilânço ve yıllık raporlar toplantıdan başlayarak bir yıl süre ile ortakların emrine âmade tutulur. Her ortak, masraf kooperatife aid olmak üzere fiyat farkı hesabıyla bilânçonun bir örneğini isteyebilir.

2. Ticari defterler ve sır saklama hükümleri ve ceza

MADDE 25. — Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler.

Kooperatifin ticari defterleriyle, haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, yalnız genel kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür. İncelenmesine müsaade edilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere, hiçbir ortak kooperatifin iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorun-

dadır. Bu mecburiyete uymıyan ortak meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikâyeti üzerine, her hangi bir zarar umulmasa dahi bir yıla kadar hapis veya 500 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasıyla veya her ikisi ile birlikte cezalandırılır.

Ortakların bilgi edinmek hakkı, anamukavele veya kooperatif organlarından birinin kararı ile bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.

3. Genel kurul toplantılarına katılmak hakkı

MADDE 26. — Kanun ve anamukavele ile tesbit edilen yükümlerini yerine getirmiyen ortaklar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına sahiptir.

D) Ortakların ödev ve sorumlulukları

I - Süre ve ortaklığın yok olması

MADDE 27. — Ortakların ödeyecekleri para tutarını anamukavele belirtir. Kooperatif, sermaye yükümlerinden borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklardan taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilânla ve münasip bir süre belirtilerek yükümlerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymıyan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmiyen ortağın ortaklık hak ve sıfatları elinden alınır. Ortaklığın kaybolması, alâkâlımın, anamukavele veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

II - Kooperatifin sorumluluğu

MADDE 28. — Kooperatif, alacaklarına karşı anamukavelede aksi hüküm olmadıkça, yalnız mamelekiyle sorumludur.

1. Sınırsız sorumluluk

MADDE 29. — Anamukavele, kooperatif varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği hallerde, ortaklarının da şahsan ve sınırsız olarak sorumlu tutulacaklarını hüküm altına alabilir. Bu takdirde alacaklılar kooperatifin iflâsı veya diğer sebeplerle dağılması halinde alacaklarını tamamen sağliyamazlarsa, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıklarıyla sorumlu olurlar.

2. Sınırlı sorumluluk

MADDE 30. — Anamukaveleye, kooperatif borçları için ortakların üyelik aidatlarından ve kooperatifteki paylarından fazla olarak şahsan, fakat yalnız belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra tâli derecede sorumlu olacakları hususunda bir hüküm konabilir. Kooperatif payları mevcut ise ortakların tek başına sorumlu olacakları miktar kooperatifteki paylarının tutarı ile dengeli olarak belirtilir.

İflâsın sonuna kadar bu sorumluluk iflâs dairesi tarafından ileri sürülür.

3. Ek ödeme yüklemi

MADDE 31. — Anamukavele, ortakların sorumluluğu yerine veya buna ilâveten ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin, yalnız, bilânço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yüklemi sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya ortaklarının aidatı veya paylar orantısı ile de sınırlandırılabilir.

Ek ödemelerin nasıl yapılacağına dair mukavelede hüküm yoksa, ödeme, payların tutarına göre yapılır. Kooperatifin iflâsı halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflâs idaresinindir.

4. *Caiz olmayan sınırlama*

MADDE 32. — Sorumluluğu belirli bir zamana veya özel bâzı yüklemelere veyahut bâzı ortak gruplarına bırakan anamukavele hükümleri muteber değildir.

5. *İflâs halinde usul*

MADDE 33. — Ortakları şahsen sorumlu bulunan veya ek ödemelerle yükümlü olan bir kooperatifin iflâsı halinde, iflâs idaresi sıra cetvelini düzenlemekle beraber ortaklardan her birinin payına düşen borcun ödenmesini kendilerinden ister.

Tahsil olunmayan meblâğlar diğer ortaklar arasında bölüşülür. Aktif bakiyesi pay cetvelinin kesin olarak tesbiti üzerine geriverilir. Ortakların birbirlerine rücu hakları saklıdır. Ortakların geçici olarak tesbit olunan borçlariyle pay cetveli aleyhine İcra ve İflâs Kanunu hükümlerine göre itiraz hakları vardır.

6. *Sorumluluk hükümlerinin değiştirilmesi*

MADDE 34. — Ortakların sorumluluğu ve ek ödemeler yükümleri üzerine değiştirmeler ancak anamukavelelenin değiştirilmesi yolu ile mümkündür.

Sorumluluk ve ek ödeme yükümleri konulması veya bunların artırılması, bu husustaki kararın tescili ile kooperatifin bütün alacakları lehine hüküm ifade eder. Sorumluluğun azaltılması hakkındaki kararlar, tescilden evvel doğmuş borçları kapsamaz.

7. *Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu*

MADDE 35. — Ortakların şahsen sorumlu veya ek ödemelerle yükümlü bir kooperatife yeni giren kimse girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Buna aykırı mukavele hükümleriyle ortaklar arasındaki anlaşmalar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez.

8. *Bir ortağın ayrılmasından veya kooperatifin dağılmasından sonra sorumluluk*

MADDE 36. — Sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölüm veya diğer bir sebeple kooperatiften ayrılırsa, ayrılmanın ticaret sicilinin tescilinden başlayarak bir yıl veya anamukavele ile tesbit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflâs ettiği takdirde, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamaz.

Aynı şartlar altında veya aynı süre içinde ek ödeme hükmü de mevcudolmakta devam eder.

Bir kooperatif dağılırsa, dağılmanın ticaret siciline tescilinden başlayarak bir yıl veya anamukavelede tesbit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatifin iflâsının açılmasına karar verilmesi halinde ortaklar aynı şekilde ek ödemelerle birlikte sorumludurlar.

9. *Sorumlulukta zaman aşımı*

MADDE 37. — Alacaklıların, münferit ortakların şahsi sorumluluklarından doğan isteme hakları, daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmedikçe, iflâs işlemlerinin sona ermesinden başlayarak daha bir yıl süre ile alacaklılardan herbiri tarafından ileri sürülebilir.

Ortakların birbirine olan rücu hakları da bu hakka vücut veren ödemenin yapıldığı andan başlamak üzere bir yıl içinde zaman aşımına uğrar.

DÜRDÜNCÜ BÖLÜM

Kooperatif hesapları

A) Fiyat farklarının bölünmesi

MADDE 38. — Anamukavelede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, kooperatif işletmesinin fiyat farkı tamamen kooperatifin yedek akçelerine eklenir ve kooperatifin varlığı olarak kalır. Fiyat farkının ortaklar arasında bölünmesi öngörülmüş ise bu bölünme ortakların kooperatifle muameleleri ölçüsünde yapılır.

Ancak, ortak dışı işlemlerden husule gelen fiyat farkları dağıtılmaz. Bunlar kooperatifin gelişmesine yarıyacak surette belli bir fonda toplanır.

Anamukavelede yer verildiği takdirde sermaye paylarına genel kurul kararı ile en çok % 7 faiz ödenebilir.

Artış fiyat farklarının % 50 si ortaklara risturn olarak dağıtılır. % 50 si sermaye paylarına faiz olarak ödenir. Eksi fiyat farkları yedek akçeden ve bunlar kâfi gelmediği takdirde ilk ödemelerle veya ortak sermayelerinden karşılanıp zararlar ıtfa edilmedikçe risturn ve faiz dağıtımı yapılamaz.

B) Yedek akçe ayrımı

MADDE 39. — Fiyat farkı, ortaklara kısmen veya tamamen dağıtılabaksa, bunun en az % 10 u her yıl yedek akçe olarak ayrılır. Bu yedek akçe hiçbir şekilde ortaklara dağıtılamaz. Bunlardan herbirinin orantısı ve kullanış yerleri anamukavelede belirtilir.

C) Yardım fonları kurulması

MADDE 40. — Anamukavele, gerek kooperatifin memurları ile işçileri, gerekse kooperatif ortakları için yardım kuruluşları vucuda getirmek ve bunları işletmek amacıyla yardım fonları kurulmasını hüküm altına alabilir.

Yardım amacı için ayrılan kıymetler belirli ise bunlar kooperatifin mamekkinden ayrılarak tahsis edildiği amaçlar için kullanılmak üzere özel bir hesaba alınır.

D) Fiyat farkından ilk ayrılacak fonlar

MADDE 41. — Bölünecek fiyat farkında ilk önce yedek akçe veya kanun veya anamukavele gereğince kurulan diğer fonlara yatırılacak paralar ayrılır.

BESİNCİ BÖLÜM

Kooperatif kurulları

A) Genel Kurul

I - Yetki

MADDE 42. — Genel Kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır. Genel Kurul, aşağıdaki yetkilerini devir ve terk edemez.

1. Anamukavelede değişiklik yapılması;
2. Yönetim kurulu ve denetleme kurulu üyeleriyle gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek;
3. İşletme hesabıyla bilanço ve gerektiğinde fiyat farkının bölüşülmesi hakkında karar almak;
4. Yönetim ve denetim kurullarını ıbra etmek;
5. Kanun veya anamukavele ile genel kurula tanınmış olan konular üzerinde karar vermek.

II - Çağrı

1. Çağrıya yetkisi olanlar

MADDE 43. — Yönetim kurulu veya anamukavele ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetleme kurulu ve tasfiye memurları da genel kurulu toplantıya çağırmak yetkisine sahiptirler.

2. Ortakların isteği, Ticaret Bakanlığının çağrısı, mahkemenin izni

MADDE 44. — Kooperatif ortaklarından en az onda birinin ve her halde en az 4 ortağın isteği üzerine genel kurul toplantıya çağırılması mecburidir. Yönetim kurulu bu isteği en çok 30 gün içinde yerine getirmedeği takdirde, istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya Ticaret Bakanlığı, genel kurulu toplantıya çağırabilir.

Çağrılmadığı takdirde istek sahipleri mahallî mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırmak müsaadesini alabilirler.

3. Şekil

MADDE 45. — Genel Kurul, anamukavelede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağırılır. İhlamların bir örneği toplantıdan en az 10 gün evvelinden Ticaret Bakanlığına gönderilir.

III - Gündem

MADDE 46. — Toplantı çağrısına ve ilâna gündem yazılır. Anamukavelenin değiştirilmesi bahis konusu ise değiştirilecek maddelerin numaraları da ilân ve çağrılara konur.

Genel Kurulu diğer bir toplantıya çağırmak teklifi; yönetim kurulu üyeleriyle denetçilerin azli; hesap komisyonunun seçilmesi; bilânço incelenmesinin geriye bırakılması; çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması müstesna olmak üzere gündemde yazılı olmayan hususlar görüşülemez.

IV - Bütün pay sahiplerinin hazır bulunması hali

MADDE 47. — Kooperatifin bütün ortakları toplantıda hazır bulunduğu sürece ve bir itiraz olmadığı takdirde genel kurul toplantılarına dair olan diğer hükümler saklı kalmak şartıyla toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu gibi kararların, ortaklar veya ortakların toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından inzalanması gereklidir.

V - Oy hakkı

MADDE 48. — Genel kurulda her ortak yalnız bir oya sahiptir.

1. Genel olarak

2. Temsil

MADDE 49. — Anamukavelede açıklama bulunduğu takdirde, bir ortak yazı ile izin vermek suretiyle genel kurul toplantısında oyunu ancak başka bir ortak vasıtası ile kullanabilir. Bir vekil genel kurulda bir ortakdan fazlasını temsil edemez.

Üye sayısı 1 000 in üstünde olan kooperatiflerde anamukavele ile, her ortağın en çok 9 olmak üzere birden fazla başka ortağı temsil edebileceği öngörülebilir. Vekilin eşi ve birinci derecede akrabaları arasında; ortaklardan olması şartı aranmaz.

3. Yoksunluk

MADDE 50. — Görüşmeye konu teşkil eden işlerin yönetimine her hangi bir şekilde katılmış olan kimseler, yönetim kurulunun ibrai hakkındaki kararlarda oylarını kullanamazlar.

VI - Kararlar

1. Genel olarak

MADDE 51. — Kanun ve anamukavelede aykırı hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarısından bir fazlasına itibar olunur.

Kooperatifin dağılması veya diğer bir kooperatifle birleşmesi ve esas mukavelenin değiştirilmesi kararlarında fiilen kullanılan oyların 2/3 çoğunluğu gereklidir. Anamukavele, bu kararların alınması için oy çoğunluğu hakkında daha ağır hükümler koyabilir.

2. Ortakların paylarının artırılması

MADDE 52. — Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4 nün rızası gereklidir.

Kararlar bunlara katılmıyan ortakları, kararın ilânından başlayarak 3 ay içinde kooperatiften çıkışlarını bildirmeleri halinde bağlamaz. Kooperatiften çıkma beyanı kararı yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder.

Bu halde, kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, bir ayrılma tazminatı ödenmesine bağlı kılınmaz.

3. Kararların bozulması ve şartlar

MADDE 53. — Aşağıda yazılı kimseler, kanun veya anamukavele hükümlerine ve özellikle iyi niyet esaslarına aykırı olduğu isbat edilebilecek genel kurul kararları aleyhine toplantı tarihinden başlamak üzere 1 ay içinde kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye bozma dâvası için başvurabilirler.

1. Toplantıda hazır bulunup da kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirten veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmiyen yahut toplantıya çağırının usulü dairesinde yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilân veya tebliğ edilmediğini yahut da genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmıyan kimselerin karara katılmış bulunduklarını iddia eden pay sahipleri;

2. Yönetim kurulu;

3. Kararların yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleriyle denetçilerin şahsi sorumluluklarını mucibolduğu takdirde bunların her biri;

Bozma dâvasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu tarafından usulen ilân olunur.

Birinci fıkrada yazılı bir aylık hak düşüren sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanılmaz. Birden fazla bozma dâvası açıldığı takdirde, dâvalar birleştirilerek görülür.

Mahkeme kooperatifin isteği üzerine kooperatifin muhtemel zararlarına karşı dâvacıların teminat göstermesine karar verebilir. Teminatın mahiyet ve miktarını belirtmek mahkemeye aittir.

Bir kararın bozulması bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

4. Mektupla oy verme ve temsilciler toplantısı

MADDE 54. — Ortak sayısı 300 den fazla olan veya ortaklarının çoğunluğunu dernekler, cemiyetler veya kooperatifler teşkil eden kooperatiflerin anamukavelelerinde genel kurula ait kararların hepsinin veya bir kısmının oylarının mektupla bildirilmesi yolu ile verilebileceği yahut ortakların grup-

lara ayrılarak verecekleri kararlarla tesbit edecekleri talimat gereğince oy vermek üzere seçecekleri temsilcilerin meydana getirecekleri topluluğun genel kurul sayılacağı kabul olunabilir.

Mektupla oy bildirme halinde mektupların yönetim kurulu veya bakanlık komiseri önünde incelenmesi sonunda muhtevanın neden ibaret olduğu tesbit edilerek tutanağa yazılıp hazır bulunanlar tarafından imza edilmekle karar yürürlüğe girer.

Grup temsilcileri genel kurulunda her temsilci temsil ettiği ortakların sayısı kadar oya sahiptir. Temsilciliğin aldığı talimata aykırı olarak oy vermesi karara tesir etmez.

Kooperatif varlığının, Devlete ait bir ekonomik kuruluş veya her hangi bir dernek veya cemiyet tarafından devralınması hallerinde genel kurul devir yapılmasına karar verebilir.

B) Yönetim Kurulu

I - Ödevi ve üye sayısı

MADDE 55. — Yönetim kurulu, kanun ve anamukavele sınırları içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır.

Yönetim kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişi, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.

II - Üyelik şartları

MADDE 56. — Yönetim kurulu üyelerinin ve tüzel kişi olan ortakların temsilcilerinin çoğunluğunun Türk tâbiyetinde olması şarttır. Bunlardan birkaçı kooperatifi temsil yetkisini haiz murahhas üye seçilebilir.

Murahhas üyelerin seçilmesi ve değiştirilmesi muntazaman ticaret siciline tescil ettirilir.

III - Üyelik süresi

MADDE 57. — Yönetim kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler. Anamukavelede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

IV - Yönetim ve temsil

1. Devir

MADDE 58. — Anamukavele, genel kurula veya yönetim kuruluna işlerin tamamının veya bazı kısımlarının yönetimini ve temsilini kooperatife üye olması icabetmiyen 1 veya mütaaddit şahsa, yöneticiye ve müdüre tevdi yetkisini verebilir.

2. Şümulü ve sınırlandırılması

MADDE 59. — Temsile yetkili şahıslar kooperatif namına onun amacının gerektirdiği bütün hukukî işlemleri yapabilir.

Bu temsil yetkisinin sınırlandırılması iyi niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hiçbir hüküm ifade etmez. Temsil yetkisinin sadece esas müessesesinin veya bir şubenin işlerine hasrolunmasına veya kooperatif unvanının birlikte kullanılmasına dair ticaret siciline tescil edilmiş olan kayıtlar saklıdır.

Kooperatif, yönetime veya temsile yetkili şahıslardan birinin kooperatife ait görevlerinin yürütülmesi ensasında meydana getirdiği haksız fiillerden doğan zarardan sorumlu olur.

3. İmza

MADDE 60. — Kooperatifi temsile yetkili kılınan kimseler imzalarını ancak, kooperatifin unvanı altına koymak suretiyle kooperatifi bağlarlar.

4. Tescil

MADDE 61. — Kooperatif yönetim kurulu kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerini, imzalarını ve bu yetkiye dayanan kararların noterlikçe tasdikli örneğini ticaret siciline verir.

5. Üyelerin titizlik derecesi ve sorumlulukları

MADDE 62. — Yönetim kurulu, kooperatif işlerini yönetimi için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder.

Yönetim kurulu kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam tutulmasından işletme hesabıyla yıllık bilânçosunun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna, verilmesinden, sorumludur.

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları kendi kusurlarından ileri gelen zararlarından sorumludur. Bunların görev kusurları ve suç teşkil eden davranışlarından dolayı ve özellikle kooperatifin para ve malları bilânço, tutanak, rapor ve başkaca evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar anamukavelede belirtilen tedbirlerden ayrıca (Devlet memurları) gibi cezalandırılır.

V - Kooperatifin devri

MADDE 63. — Kooperatifin âciz halinde bulunduğunu kabul ettirecek ciddî sebepler mevcut ise yönetim kurulu piyasada cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilânçosu tanzim eder. Son yılın bilânçosu veya daha sonra yapılan bir tasfiye bilânçosu veyahut da yukarıda sözü geçen ara bilânçosu kooperatif mevcudunun borçlarını artık karşılayamayacağını belirtiyorsa yönetim kurulu, bu husustan Ticaret Bakanlığının bilgili kılar ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır. Pay senetleri çıkarılmış olan bir kooperatifte son yılın bilânçosunda kooperatif varlığının yarısı karşılıksız kahrısa yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arz eder. Aynı zamanda ilgili mahkemeyi ve Ticaret Bakanlığına bilgili kılar. Ortakları ek ödemelerle yükümlü olan kooperatifler de Ticaret Bakanlığınca bilânçoda tesbit edilen açık, 3 ay içinde ortakların ek ödemeleriyle kapanamadığı takdirde haberdar edilir.

Mali durumun düzeltilmesinin görülmesi halinde, yargıç, yönetim kurulunun veya alacaklılardan birinin isteği üzerine iflâsın açılmasına erteliyebilir. Bu takdirde, mevcut defterlerinin tutulması, yönetim memuru atanması gibi kooperatif varlığının korunmasına ve devamına yarıyan tedbirleri alır.

VI - İşten çıkarma

MADDE 64. — Yönetim kurulu işlerin görülmesi ile görevlendirdiği kimseleri ve atadığı müdürleri ve diğer temsilei ve vekilleri her zaman azledebilir.

İşten çıkarılan kimselerin tazminat isteme hakları vardır.

C) Denetleme kurulu

I - Seçim

MADDE 65. — Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder.

Genel kurul, denetleme organı olarak en az bir yıl için bir veya daha çok denetçi seçer. Genel kurul yedek denetçilerde seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir.

II - Çalışma

1. İnceleme yükümlüğü

MADDE 66. — Denetçiler, işletme hesabiyle bilançonun defterle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapıp yapılmadığını incelemekle, yükümlüdür. Ortakların şahsan sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde, denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar.

Yöneticiler bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve bazı konular hakkında bilgi verilir.

2. Rapor düzenlenmesi

MADDE 67. — Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar.

Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanları, kanun veya esas mukaveleye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.

Denetçiler, yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar.

3. Sır saklama yükümlüğü

MADDE 68. — Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklayamazlar.

III - Özel hükümler

MADDE 69. — Anamukavele ve genel kurul kararıyla denetleme teşkilâtı hakkında daha geniş hükümler koymak, denetçilerin görev ve yetkilerini artırmak ve özellikle ara denetlemeleri öngörmek mümkündür.

ALTINCI BÖLÜM

Kooperatifler Birliği, Kooperatifler Millî Birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği ve Danışma Kurulları,

Görevler

MADDE 70. — Kooperatifin müşterek menfaatlerini korumak faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasibetlerini düzenlemek, kooperatif hareketlerini geliştirmek ve eğitimini yapmak, kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi genel hizmetlerin yerine getirilmesi için; kooperatifler bölge birlikleri, kooperatifler millî birliği ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kurulur.

A) Kooperatifler birliği

MADDE 71. — Konuları aynı nitelikte olan yedi veya daha çok kooperatif, bir kooperatifler birliği kurulabileceğini esas mukavelelerinde tesbit edebilirler.

Kooperatifler birliği, kooperatif şeklinde kurulur.

1. Genel kurul

MADDE 72. — Kooperatifler birliğinin en yetkili organı anamukavelede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, temsilcilerden ve müdürlerinden kurulan genel kuruldur.

Yönetim kurulu üyelerinin temsilci seçilmesi mümkündür.

2. Yönetim kurulu

MADDE 73. — Birlik yönetim kurulu, birlik genel kuruluna dâhil üyeler arasından seçilir.

3. Denetleme

MADDE 74. — Birliğe katılan kooperatiflerin faaliyetlerini denetlemek hakkının birlik yönetim kuruluna aidolduğu anamukavele ile tesbit edilebilir.

4 - Yükümlülük

MADDE 75. — Kooperatif birliğine katılan kooperatifin ortaklarına, birliğe girmekle kanun veya kendi kooperatiflerinin anamukavelesindeki yükümlülüklerden fazlası yüklenemez.

B) Kooperatifler Millî Birlikleri

MADDE 76. — Kooperatif birlikleri kendi aralarında iştiğal konularına veya bölge esasına göre kooperatif şeklinde kooperatifler millî birlikleri kurabilirler.

Kooperatifler Millî Birliği Genel Kurulu federasyona dâhil birliklerin genel kurulları tarafından seçilecek temsilcilerden kurulurlar.

Birliklerin yönetim kurulları üyeleri veya müdürleri Kooperatifler Millî Birliği Genel Kuruluna üye seçilebilirler.

C) Türkiye Genel Kooperatifler Birliği

MADDE 77. — Birliklerin ve kooperatifler millî birliklerinin tamamı veya bir kısmının katılması ile kooperatif şeklinde Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği kurulur.

Her hangi bir kooperatifler birliğine veya Kooperatifler Millî Birliğine dâhil olmıyan kooperatifler de doğrudan doğruya Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine katılabilirler.

Katılma şartları Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği Anamukavelesinde belirtilir.

Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği Genel Kurulu bu birliğe dâhil kooperatif, birlik ve Kooperatifler Millî Birliği Genel Kurulunca seçilecek temsilcilerden kurulur. Bu kurulun kooperatif, birlik ve kooperatifler millî birlikleri yönetim kurullarından kurulacağı esas mukavele ile hüküm altına alınabilir.

D) Temsilcilerin belirtilmesi

MADDE 78. — Birlik, Kooperatifler Millî Birliği ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği anamukaveleleri, bunların genel kurullarını teşkil edecek kooperatif, birlik ve kooperatifler millî birliği temsilcilerinin adedini belirtir.

MADDE 79. — Birlikler, kooperatifler millî birlikleri, kooperatifler millî birlikleri anamukavelelerini bu kanun hükümlerine göre hazırlarlar.

MADDE 80. — Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği Türkiye Genel Yönetim Kurulu ile Devlet Plânlama Teşkilâtı, Ticaret, Tarım, Maliye, Köy İşleri, İmar ve İskân Bakanlıkları kooperatifleri finanse eden bankalar ve Türk Kooperatifçilik Kurumunun birer mümessilinin iştirakiyle (Türkiye kooperatifleri danışma kurulu) kurulur.

Bu kurulun görev ve yetkileri, çalışma şekli ve şartları Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükle tesbit olunur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kooperatiflerin dağıtılması

A) Dağıtılma sebepleri

MADDE 81. — Kooperatif :

1. Anamukavelesi gereğince;
2. Genel kurul kararıyla;
3. İflâsın açılmasıyla;
4. Diğer hallerde Ticaret Bakanlığının mahkemeden alacağı karar üzerine;

Umumi heyetçe ayrıca tasfiye memurları seçilmediği takdirde, yönetim kurulu tasfiye muamelesini yapabilir ve tasfiye işine görevlendirilenlere bir ücret verilebilir.

B) Ticaret Siciline bildirme

MADDE 82. — İflâstan gayri hallerde kooperatifin dağıtılması, yetkili organlar tarafından ticaret siciline tescil ve ilân ettirilir.

C) Tasfiye, mamelekin paylaşılması

MADDE 83. — Feshedilen kooperatifin bütün borçları ve ortak pay bedelleri ödendikten ve geriverildikten sonra kalan mallar ancak esas mukavelede bu husus öngörülmüş olduğu takdirde ortaklar arasında paylaşılır.

Anamukavelede başka bir hal tarzı kabul edilmiş olmadıkça paylaşımına, fesih anında mevcut ortaklar veya hukuki halefleri arasında eşidolarak yapılır.

Ortaklara paylaşımına yapılacağına dair anamukavelede açıklama olmadığı takdirde hesapların tasfiyesi neticesinde arta kalan miktar kooperatifine amacına uygun olarak harcanmak üzere Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine bırakılır.

Böyle bir birlik kurulmamış ise Ticaret Bakanlığı emrine verilir.

D) Birleşme suretiyle dağıtılma

MADDE 84. — Bir kooperatif bütün aktif ve pasifleriyle diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle feshedildiği takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır.

1. Devralan kooperatifin yönetim kurulu feshedilen kooperatifin tasfiye hakkındaki hükümlere göre alacaklarını bildirmeye çağırır.

2. Feshedilen kooperatifin mameleki borçları tediye veya teminata bağlanıncaya kadar ayrı olarak idare edilir. Yönetimi, devralan kooperatifin yönetim kurulu üyeleri üzerine alır.

3. Devralan kooperatifi yönetim kurulu üyeleri alacaklılara karşı yönetimin ayrı olarak yürütülmesinden şahsen ve zincirleme sorumludurlar.

4. Mamelekinin ayrı olarak yönetildiği süre içinde feshedilen kooperatife karşı açılacak dâvralara fesihten önceki yetkili mahkeme bakar.
5. Feshedilen kooperatif alacaklılarının devralan kooperatif ve onun alacaklıları ile olan mü-nasebetlerinde devralınan mallar aynı süre içinde feshedilen kooperatife ait sayılır. Devralan ko-operatifin iflâsı halinde ise bu mallar ayrı bir masa teşkil eder; gerekiyorsa yalnız dağılan kooperatifin borçlarının ödenmesinde kullanılır.
6. Her iki kooperatifin mameleki, ancak feshedilen kooperatifin malları üzerinde tasarruf etmek caiz olduğu andan itibaren birleştirilebilir. Kooperatifin feshinin tescilli ticaret sicili memur-luğundan istenir; borçları ödendikten veya teminata bağlandıktan sonra kooperatifin kaydı sil-dirilir.
8. Kooperatifin feshinin tescili ile ortakları da bütün hak ve borçları ile birlikte devralan koope-ratife katılmış olurlar.
9. Mameleki ayrı idare edildiği sürece feshedilen kooperatifin ortakları yalnız onun borçları için ve o zamana kadar sorumluluklarının bağlı olduğu esaslar dairesinde takibolunabilirler.
10. Aynı süre esnasında, feshedilen kooperatifin ortaklarının sorumlulukları veya ek ödeme yükümlülükleri birleşme neticesinde bir hafifleme uğradığı ölçüde, bu hafifleme feshedilen koope-ratifin alacaklılarına karşı ileri sürülemez.
11. Birleşme neticesinde feshedilen kooperatifin ortakları için şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde, birleşme kararı, ancak bütün ortakların 3/4 ünün çoğunluğu ile verilebilir. Sorumluluğa ve ek ödeme yükümlülüğüne mütedair hükümler birleşme kara-rına katılmamış olan ve bundan başka kararın ilânı tarihinden başlamak üzere 3 ay içinde kooperatif-ten çıkacağını bildiren ortaklara uygulanmaz.

E) Bir kamu tüzel kişiliği tarafından devralınma

MADDE 85. — Bir kooperatifin varlığı, belediye, ekonomik bir Devlet kuruluşu, kamu müessesesi veya kamu menfaatlerine yarıyan dernek veya cemiyetler tarafından da devralınabilir. Bu takdirde Genel Kurulca alınacak kararın feshe ait hükümlere göre tescil ve ilân ettirilmesi gerekir.

Bu kararın ilân edildiği tarihten itibaren kooperatifin aktif ve pasifi devralana intikal etmiş olur. Fesh edilen kooperatifin adı ticaret sicilinden silindirilir. Bu husus ayrıca ilân ettirilir.

Birleşen müessese ile kooperatifin alacaklılarından her biri ilân tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili mahkemeye başvurmak suretiyle birleşmeye itiraz edebilir. İtiraz hakkından vaz geçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemeye verilen karar kesinleşmedikçe veyahut mahkemeye takdir edilecek teminat, müessese veya kooperatif tarafından verilmedikçe birleşme hüküm ifade etmez.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ticaret Bakanlığının görev ve yetkileri

A) Genel olarak Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 86. — Bu kanunun uygulanmasını Ticaret Bakanlığı sağlar.

Bu Bakanlığın kooperatifleri ilgilendiren başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

1. Kooperatiflere, birliklere, Kooperatifler Millî Birliklerine, Türkiye Genel Kooperatifler Birli-gine kuruluş ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetimlerinde ve çalışmalarında yar-dımcı olmak.
2. Kooperatifleri, birlikleri, Kooperatifler Millî Birliklerini ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin feshedilmesini gerektiren sebepleri mahkemeye duyurmak.

B) Hükümet komiserleri ve kararların muteberlik şartı

MADDE 87. — Ticaret Bakanlığı kooperatiflerle kooperatif birliklerinin Kooperatifler Millî Birliklerinin ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin Genel Kurul toplantılarında komiser bulundurulur.

C) Tip anamukavelename hazırlanması

MADDE 88. — Ticaret Bakanlığı kooperatifler, birlikler, kooperatifler millî birlikleri, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği için tip anamukavelenameler hazırlıyabilir.

D) Muhasebe usulü ve defterler

MADDE 89. — Kooperatiflerin, birliklerin, kooperatifler millî birliklerinin ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin muhasebe usulleri ve mecburi olarak tutucakları defterler Ticaret Bakanlığına belirtilebilir.

Vergi Usul Kanununun bu hususlarla ilgili hükümleri saklıdır.

E) Teftiş ve denetleme

MADDE 90. — Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerin, birliklerin, kooperatifler millî birliklerinin ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğinin işlem ve hesaplarını görevlendireceği kimselere de denetlettirebilir.

Bu konuda görev alan kimseler Ticaret Bakanlığı müfettişlerinin yetkilerini haiz olurlar. Bu teşekküller denetim sonucuna göre Ticaret Bakanlığına verilecek talimata uymak zorundadırlar.

F) Teftiş ve denetleme ile görevlendirme

MADDE 91. — Ticaret Bakanlığı teftiş ve denetleme işleri için kooperatifler birliklerini, kooperatifler millî birliklerini veya Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğini veyahut ilgili teşekküllerle müesseseleri de görevlendirebilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Müteferrik hükümler

A) Siyasi faaliyet yasağı

MADDE 92. — Kooperatif toplantılarında ve kooperatif tesislerinde siyasi faaliyet gösterilemez. Kooperatif faaliyetleri siyasi maksatlara alet edilemez.

B) Muaflıklar

MADDE 93. — 1. Kooperatifler, kooperatifler birlikleri, kooperatifler millî birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliği,

a) Birbirinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komüsyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve sigorta muameleleri vergisinden,

b) Her nevi defterlerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi haretan ve Damga Vergisinden,

c) İcar ve isticar edilmemiş olmak ve irat getiren bir eihete tahsis edilmemiş bulunmak şartıyla sahiboldukları gayrimenkul mallar, Arazi, Bina, İktisadi Buhran ve Müdafaa vergilerinden, muaf-tırlar.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, birliklere, kooperatifler millî birliklerine, Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine sermaye konulması halinde bunlar; Emlâk, Alım Vergisi Kanununun 9 ne maddesindeki indirimli nisbetten,

3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 ne maddesinin 16 ne bendindeki esaslar dâhilinde Kurumlar Vergisi muafliğından faydalanırlar.

C) Propaganda ve eğitim hizmetlerini sağlayacak fon

MADDE 94. — Kooperatif propagandası, eğitimi ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetim ve faaliyetlerine yardımda bulunmak gibi hizmetler için kooperatiflerin sâfi fiyat farkından her türlü masraflar çıktıktan sonra bakıyenin % 1 i Ticaret Bakanlığı emrinde bir fona yatırılır.

D) Uyuşmazlıklar hakem kurulları

MADDE 95. — Kooperatif ortakları ile kooperatifler, kooperatiflerle bağlı bulundukları birlikler, kooperatifler millî birlikleri ve Türkiye Genel Kooperatifler Birliği arasında ihtigal konularına giren hususlardan dolayı çıkan anlaşmazlıklar, genel hükümler saklı kalmak şartıye anamukavelelerinde öngörülen hakem kurullarınca da halledilebilir.

E) Saklı hükümler

MADDE 96. — 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu hükümleri ve 7116 sayılı Kanunun Yapı Kooperatiflerine ait hükümleri saklıdır. Şu kadar ki, yukarıda zikredilen kanunlarda sarahat olmıyan hallerde bu kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 97. — 2834 ve 2836 sayılı kanunlarla kurulan kooperatifler, millî birlikler halinde teşkilâtlanabilecekleri gibi Türkiye Genel Kooperatifler Millî Birliğine girebilirler.

F) Mahkeme usulü

MADDE 98. — İş bu kanuna göre mahkemeler basit mahkeme usulüne tâbidir.

G) Kaldırılan hükümler

MADDE 99. — Ticaret Kanununun kooperatiflere ait 6 ne faslını teşkil eden 485/502 ne maddeleri bu kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren kalkar.

Geçici hüküm

GEÇİCİ MADDE 100. — Halen kurulmuş ve faaliyette bulunan kooperatifler anamukavelelerini 1 sene içinde bu kanun hükümlerine intibak ettirmek zorundadırlar. Bu hususa riayet etmiyen kooperatifler münfesiş sayılırlar. Kanun bakımından tasfiye ile vazifelendirilmiş kimseler tarafından fesihten başlayarak 2 ay içinde tasfiyeye geçilmediği takdirde Hazinece dahi mahkemeden tasfiye memuru atanması istenebilir.

Anamukavelelerini bu kanuna intibak ettirmek için kooperatiflerin yapacakları genel kurullar, âdiyen toplanan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre karar verirler.

H) Yürürlüğe girme

MADDE 101. — Bu kanun yayımlandığı tarihten 3 ay sonra yürürlüğe girer.

1) Kanunu yürütecek makam

MADDE 102. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi

Geçici Komisyonu

Esas No. : 1/151, 2/232, 2/53

Karar No. : 2

30 . 6 . 1967

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 4 . 3 . 1966 tarihinde kararlaştırılan «Kooperatifler kanunu tasarısı» ile Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Kooperatifler kanunu teklifi ve Konya Milletvekili Fakih Özfakih ile Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu ve 23 arkadaşının, Kooperatifler kanun teklifleri için genel kurulun 20 . 1 . 1967 tarihli 34 ncü Birleşiminde kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuzda görüşülmeye başlanmış ve müzakerelere esas olarak da Hükümet tasarısı alınmıştır.

Memleketimizde her nevi kooperatifi kapsıyan müstakil bir kooperatifler kanunu yoktur. Sayıları 7 bine yaklaşan kooperatifler ile Türk kooperatifçilerini bu husus ciddi sıkıntılara sokmaktadır. Sözü edilen sıkıntıları gidermek ve bu sahadaki başluğu doldurmak için hazırlanan kanun tasarısı komisyonumuzca 15 . 3 . 1967 tarihinde konuşulmaya başlanmıştır. Bugüne kadar 12 toplantı yapan komisyonumuz 76 saat çalışarak 102 madde olan tasarının 82 maddesinde değişiklik yapmış, 20 maddesini de aynen kabul ederek çalışmalarını tamamlamıştır.

Kanun tasarısının aldığı son şekle göre getirdiği yenilikleri şöyle özetleyebiliriz.

1. Bütün Türk vatandaşları kooperatif kurmak hakkına sahiptir. Kooperatiflere girmek ve çıkmak herkesin ihtiyarındadır. Bir kimse dilediği nisbette sermaye koymak ve dilediği müddet muamele yapması kendi arzusuna bağlıdır. Kooperatif ortakları aralarındaki münasebetleri anasözleşmelerle düzenlerler. Tasarı hiçbir zorlayıcı hüküm getirmedigi gibi; bu kuruluşların Hükümet emri ile yukardan aşağıya idare edilme görüşünü reddetmektedir. Buna göre kooperatifler hür nizam içinde serbest teşebbüs gücünü desteklemek, toz haline gelmiş küçük sermayelerin birleşerek bir özel sektör kaynağı yaratan müesseseler olarak çalışacaklardır.

2. Anayasanın 51 nci maddesinde zikredildiği gibi kooperatifçilikte Devletin rolü mutlâk müzaheret olarak yer almıştır. Vesayet altında kooperatifçiliğin gelişip faydalı olacağı fikri itibar görmemiştir. Her mevzuda kurulacak kooperatifler bu esaslar dâhilinde teşkilâtlanacaklardır.

3. Bugüne kadar kooperatiflerde üst kuruluşlar olabileceğine dair kanuni bir müeyyide bulunmamaktaydı, tasarımızda aynı mevzuda; kurulmuş kooperatifler bölge birlikleri, birlikler, merkez birlikleri, merkez birlikleri de Türkiye Millî Kooperatifler Birliği gibi kuruluşlarla yurt çapında teşkilâtlanma imkânına kavuşacaklardır.

Tasarının 80 nci maddesine göre; Hükümet üyelerinin, Plânlama Teşkilâtının, Türk Kooperatifçilik Kurumunun, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun (TÜRKİŞ) ve kooperatifleri finanse eden bankalar ve müesseselerin katılmaları ile bir danışma kurulu kurulması hüküm altına alınmıştır. Bu kurulun çalışması bir tüzükle temin edilecektir.

4. a) Kanun tasarısı kooperatiflerin her çeşidi için bazı muafiyetler de getirmektedir. Bu cümleden olarak her kooperatif birbirlerinden aldıkları faiz ve komisyonlar, ortaklarına verdikleri kefaletler sebebiyle aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisinden,

b) Her nevi defterlerin tasdiki ve mühürlenmesi ile tüzüklerinin tasdiki dâhil her türlü noter tapu harcı ve Damga Resminden,

c) Sahiboldukları gayrimenkullerin Arazi, Bina, İktisat, Buhran ve Müdafaa vergilerinden,

d) 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dâhilinde Kurum Vergisinden muaf olacaklardır.

DEĞİŞTİRİLEN MADDELERİN GEREKÇELERİ :

Kooperatifler kanunu tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Kooperatif ve kuruluşu

A) Tarif :

MADDE 1. — Kooperatifin tarifini veren tasarının 1 nci maddenin 4 ncü satırındaki (tüzel kişiler) ibaresi çıkarılmış ve yerine 9 ncu maddede sayılan «Özel idareler, belediyeler, köyler, kamu tüzel kişileri ile cemiyetler ve dernekler» kelimelerinin ikamesi zaruri görülmüştür. Kooperatifler daha ziyade ferdî esasla kabul etmiş olduğuna göre sırf ticari şirketlerden kurulan bir kooperatifin bâzı mahzurlar tevlidedeğinden tahdidedilmesi yönüne gidilmiştir.

MADDE 2. — Kooperatifin kuruluş, muteberlik şartları, isim kullanma yetkisini gösteren tasarının 2 nci maddesindeki (Anamukavele) tâbiri «Anasözleşme» olarak öz Türkçeleştirilmiş ve metin bu değişikliklerle kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Kooperatifin kurulmasında izin verme, tescil ve ilân işlerini tanzim eden tasarının 3 ncü maddesindeki (Anamukavele) tâbiri «Anasözleşme» olarak kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Mecburi hükümleri muhtevi tasarının 4 ncü maddesinde (Anamukavele) tâbiri «Anasözleşme» olarak değiştirilmiş, 9 ncu fıkradaki (fiyat farkı) tâbiri «Gelir gider farkı» olarak düzeltilmiş ve madde bu haliyle kabul edilmiştir.

MADDE 5. — İhtiyari hükümleri tanzim eden tasarının 5 nci maddesindeki (Anamukavele) «Anasözleşme» olarak değiştirilerek kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Yorumlayıcı hükümleri gösteren tasarının 6 ncı maddesindeki (Anamukavele) tâbiri «Anasözleşme» olarak değiştirilmiş, 5 nci satırındaki (geleneklere göre) kelimeleri kaldırılarak yerine «yazılı olarak imza karşılığı» kelimeleri ikame edilerek madde kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Kooperatifin tüzel kişiliğini gösteren ve sorumluluğunu tâyin ve tesbit eden tasarının 7 nci maddesinin 2 nci satırındaki (sonra) kelimesi sehven yazıldığı anlaşılan «önce» olarak düzeltilmiş ve bu değişikliklerle madde kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi

a) Ortaklığa girme şartları ve ek ödemeler :

1. Yüklenmelerin açıklanması :

MADDE 8. — Maddenin matlabındaki (yüklenmelerin) kelimesi yerine «yükümlerinin» olarak madde içindeki deyimlere mütenazır olarak değiştirilmiştir. Keza (Anamukavele) yerine «Anasözleşme» tâbiri kullanılmıştır. Tasarının 5 nci satırındaki (kooperatif) kelimesinden sonra «,» bir virgül konarak «ortaklarına» kelimesinin eklenmesi ve bunu takibeden (dışında) kelimesinden sonra gelen (ortaklarına) kelimesinin silinmesi kabul edilmiş ve böylece maddeye vuzuh verilmiştir.

MADDE 9. — Kamu tüzel kişilerinin ortaklığını gösteren tasarının 9 ncu maddesinin matlabındaki (kamu) kelimesi maddeyi tam olarak kapsamadığından çıkarılmıştır. İkinci satırdaki (dernekler)

kelimesinden sonra «Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve kooperatifler» kelimelerinin ilâvesi uygun mü-talâa edilmiştir. Çünkü, böylece bunların kooperatiflerde ortak bulunması kooperatiflerin geliş-mesinde yararlar sağlayacaktır.

Madde 10. — Her ortağa kooperatiften çıkma hakkı tanınmıştır. Şayet çıkma keyfiyeti ko-operatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecekse mahkeme kararı ile muhik bir tazminat ödenme-sini, Anasözleşmenin hükme bağladığı gösteren tasarının 10 ncü maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 11. — Ortaklıktan çıkmayı 5 yıl ile sınırlandıran tasarının 11 nci maddesinde (Ana-mukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 12. — Ortaklıktan çıkmak isteyen üyenin çıkış zamanı ve süresini tanzim eden ta-sarının 12 nci maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu deği-şiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 13. — Yönetim kurulunun ortağın kooperatiften ayrılma isteğine karşı koyması, ha-linde, ortak çıkma dileğine noter aracılığı ile kooperatife bildirmesini kâfi gören tasarının 13 ncü maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 14. — Ortağın ölümü hali ve neticelerini bildiren tasarının 14 ncü maddesine vuzuh vermek için :

«Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer.

Anasözleşmede gösterilecek şartlarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir.»

Şeklinde yeniden tedvin edilerek madde kabul edilmiştir.

Madde 15. — Görev ve hizmetin bitmesi, taşınmaz mal veya işletme karşılığı ortaklık mat-labı altında; ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilebilmesine bağlı olacağını; görev ve hizmetin hitamında ortaklığın devamı hakkında Anasözleşmeye hüküm konulabilece-ğini gösteren tasarının 15 nci maddesinde (Anamukavele) kelimeleri «Anasözleşme» olarak dü-zeltilmiş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 16. — Ortaklıktan çıkarılma, esasları ve itirazları gösteren tasarının 16 ncü maddesi karışık görüldüğünden yeniden tanzimi cihetine gidilmiş ve aynı zamanda çıkarılmanın hak ve hukuk kaidelerine göre kanunen olması için Anasözleşmede yer almasını temin etmek gayesiyle yeniden kaleme alınmış ve madde böylece aşağıdaki şekilde :

«c) Ortaklıktan çıkarılma esasları ve itiraz :

Madde 16. — Anasözleşme, kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepleri tâ-yin edebilir. Bunların dışındaki haklı sebeplerle de ortaklıktan çıkarılmak mümkündür.

Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Anasöz-leşme, çıkarılanın genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak üzere, bu hususta yönetim kurulu-nu da yetkili kılabilir.

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak tutanağa geçirileceği gibi, ortaklar defterine de yazılır. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, on gün içinde notere tevdi edilir. Bu ortak tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde itiraz dâvası açabilir. Tebliğ edilen karar, yö-ne-tim kurulunca verilmişse, ortak, üç aylık süre içinde genel kurula da itiraz edebilir. Bu itiraz, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere, yönetim kuruluna noter aracılığı ile tevdi ettirile-cek bir yazı ile yapılır. Genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz dâvası açılmaz. İtiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı itiraz dâvası hakkı saklıdır.

Üç aylık süre içinde, genel kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir.»

Madde kabul edilmiştir.

Madde 17. — Kooperatiften çıkan ve çıkarılan ortaklarla hesaplaşma süresi ve yükümlülüğü tanzim eden tasarının 17 nci maddesinde (Anamukavele) kelimeleri «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş, üçüncü fıkra lüzumsuz muamelelere yol açacağından metinden tamamen çıkarılmış ve bu şekliyle madde kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ortakların hak ve ödevleri

A) Ortaklık senedi :

Madde 18. — Maddenin dördüncü satırındaki (kooperatif) kelimesinden sonra gelen (yönetmek ve imzasını kullanmak) kelimeleri kaldırılarak yerine «temsile» kelimesinin ikamesi uygun görülmüştür. Zira hem yönetici ve hem imzasını kullanmak salâhiyetine haiz kimselerin çokluğu karışıklıklara meydan vereceği nazarı itibara alınarak bu gibi kimselerin adedini azaltmak yanında gerekli görülmüştür. Temsile yetkili şahıs hem yönetici hem de imza sahibidir.

Maddenin son fıkrasının birinci satırında (ad, yazılı olur. Ancak bunlar) kelimeleri fazla görüldüğünden çıkarılmış ve yapılan bu değişiklik ile madde kabul edilmiştir.

Madde 19. — Ortağın, ortaklık paylarının nasıl olacağını ve şahsi alacaklarının kooperatifin dağılması halinde alınabilmesi ve üçüncü şahıslar tarafından haczini tanzim eden tasarının 19 ncu maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiştir.

Maddenin birinci fıkrası redaksiyon yönünden «kooperatife giren her şahsın en az bir ortaklık payı olması gerekir. Anasözleşmede, en yüksek had tesbit edilir. Bir ortağın bu had dâhilinde birden fazla pay almasına cevaz verilebilir.» şeklinde değiştirilmiş, ikinci fıkra kooperatiflerin inkişafına mâni görüldüğünden tamamen kaldırılmıştır. Dördüncü fıkra da keza çıkarılarak «Her kooperatifin işgal mevzuuna göre, lüzumlu krediler banka ve diğer kredi müesseselerince sağlanır.» şeklinde yeniden kaleme alınmıştır. Yurdunuzda kooperatifçiliğin gelişmesi ve cazip hale gelmesi bakımından kooperatiflere kredi açılmasını lüzumuna komisyonumuzca zaruret görülmüştür. Bugün krediden mahrum kooperatiflerin gelişemediği bir yana hattâ dağıldığı görülmüştür. Kooperatif ortaklarının müşterek müteselsil kefaleti altında kooperatifin mânevi şahsiyetine kredi sağlanması bunların yaşaması ile inkişafı yönünden zaruridir. Kredi verilme usulleri, faiz nisbetleri ve zaman unsurları hakkında Hükümet müspet çareler aramalıdır.

Madde 20. — Ortakların aynı neviden sermaye koyabileceklerine ve kooperatifin işletme ve aynaları devralabilmeleri Anasözleşme ile kabul edebileceğini gösteren tasarının 20 nci maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu değişiklik ile madde kabul edilmiştir.

Madde 21. — Anasözleşmede aynaların değeri tesbit edilmemişse ilk genel kurul 2/3 ekseriyetle seçtiği bilirkişi tarafından değer tesbiti yapılacağı, mezkûr ekseriyet temin edilememişse mahkemeye mahkemece bilirkişinin isteneceğini gösteren tasarının 21 nci maddesindeki (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve maddeyle son fıkra olarak :

«Seçilen bilirkişi veya bilirkişiler tarafından verilen rapora karşı tebliğ tarihinden itibaren 1 hafta içinde mahallî Sulh Hukuk Hâkimine karşı itiraz edebilirler. Mahkemenin vereceği karar kesindir.»

eklenmiş, değişiklik ile ve ilâve ile madde kabul edilmiştir.

Madde 22. — Karar nı sabı, raporların kabulünü gösteren tasarının 22 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 23. — Ortakların hak ve vecibelerde eşitliğini gösteren tasarının 23 ncü maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 24. — Bilgi edinmek hakkı, bilânço matlabı altında tasarının 24 ncü maddesi (fiyat farkı) yerine «gelir - gider farkı» terimi kullanılmıştır. Zira fiyat farkı dar anlam taşımakta yalnız istihlâk kooperatiflerine has bir terim olarak mütalâa edilmektedir. Halbuki gelir - gider farkı terimi daha genel anlam taşıdığı düşünöldüğünden değiştirilmiştir.

Ayrıca 25 nci maddenin son fıkrası madde ile ilgili görölmüdüğünden bu maddeye bir fıkrâ olarak ilâvesi uygun görölmüş ve böylece madde :

«Yönetim kurulunun gelir - gider farklarının dağıtımı şekli hakkındaki tekliflerini ihtiva eden yıllık çalışma raporu ile bilânço ve denetçilerin 66 ncı madde hükümlerine uygun olarak tanzim edecekleri rapor genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların tetkikine âmâde tutulur.

Talebeden ortaklara bilânço ve gelir - gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi mecburidir.

Ortakların bilgi edinmek hakkı, anasözleşme veya kooperatif organlarından birinin kararı ile bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.»

Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 25. — Ticari defterler ve sır saklama hükümleri ve ceza matlabı altında tasarının 25 nci maddesinin 1 ncı fıkrası maddenin matlabı ile ilgili bulunmadığından buradan çıkarılmasına ve 66 ncı maddeye bir fıkrâ olarak eklenmesi komisyonumuzca kabul edilmiştir.

İkinci fıkranın dokuzuncu satırındaki (üzerine) kelimesinden sonra «husule gelen zararın miktar ve mahiyetine göre» kelimelerinin eklenmesi ve bundan sonra gelen (her hangi bir zarar umulmasa dâhi) kelimelerinin metinden çıkarılması uygun mütalâa edilmiştir. Zira her hangi bir zarar umulmasa dâhi deyimi ceza prensiplerine aykırı düşmekte olup tatbikatta birçok hak-sız muamelelere muhatabolacağı düşüncesi ile kaldırılmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrası 24 ncü maddeye son fıkrâ olarak aktarıldığı için bu maddeden çıkartılmıştır.

Yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 26. — Ortakların genel kurul toplantılarına katılmak, seçmek ve seçilmek haklarını tanzim eden tasarının 26 ncı maddesindeki (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzenlenmiş ve maddenin 2 ncı satırındaki (getirmiyen) kelimesinden sonra (adi genel kurul toplantısında altı ay evvel ortak olmıyan» kelimelerinin eklenmesi uygun görölmüştür. Zira kongre kazanmak amacı ile art düşüncelerle işbaşındaki yönetim kurullarının alelacele ortak kaydetmek suretiyle ekseriyeti sağlamak amacını önlemek gayesi güdülmüştür.

Maddenin üçüncü satırındaki (Ancak..) kelimesi ile başhıyan son cümleinin 56 ncı maddeye konması mevzu bakımında daha yerinde göröldüğünden 26 ncı maddeden çıkarılmış ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 27. — Ortakların ödev ve sorumlulukları, süre ve ortaklığın yok olmasını tanzim eden tasarının 27 nci maddesindeki (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiştir. Maddenin 3 ncü satırındaki (ortaklarından) deyiminden sonra «elden yazılı olarak veya» kelimelerinin eklenmesi tebligatların kolayca yerine ulaşmasını sağlaması bakımından gerekli görölmüş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 28. — Kooperatifin sorumluluğunu gösteren tasarının 28 nci maddesindeki (Anamukavele) kelimesi (Anasözleşme) olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 29. — Anasözleşmenin, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği takdirde, ortakların da şahsan ve sınırsız olarak sorumlu tutabileceğini hüküm altına alan tasarının 29 ncu maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 30. — Anasözleşmenin, 29 ncu maddede derpiş edilen halde ortakların kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı veya belli bir miktarı ile sorumlu olacağını tanzim eden tasarının 30 ncu maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 31. — Anasözleşmenin ortakların sorumluluğu yerine veya buna ilâveten ortakları ek rının 31 nci maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiştir.

Tasarıda (iş hacmi) deyimi yoktur. Ortağın yaptığı muamelelerden dolayı zarara iştirak etmesi maksadiyle metne ithal edilmiştir. Tasarının 4 ncü maddesinde (Ortakların sorumluluğu) nun mahiyet ve derecesinin belirtilmesi âmir hükümler arasında yer aldığından mezkûr ibare bu maksatla maddeden çıkarılmıştır.

Ek ödemeler ihtiyari bir hükümle maddede yer almıştır. Ek ödemelere lüzum gören kooperatifler kuruluşta bu ek ödemeler üzerinde durmaları ve gereğine göre anasözleşmelerinde yer vermeleri tercihe şayan görülmüştür. İlerde ödeme şekli bakımından ihtilâfa yer verecek nitelikte mütalâa edildiğinden maddenin 2 nci fıkrası metinden çıkarılmış ve böylece :

«Madde 31. — Anasözleşme, ortaklara ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilânco açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yükleme sınırsız olabileceği gibi belirli miktarda veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir.

Kooperatifin iflâs halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflâs idaresinindir.» şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 32. — Ortaklara sorumluluğunu belirli bir zamana veya bâzı ortak gruplarına bırakan tasarının 32 nci maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 33. — Kooperatifin iflâsı halinde usulü gösteren tasarının 33 ncü maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 34. — Ortakların sorumluluğunu Anasözleşme ile tadil edilebileceğinin gösteren tasarının 34 ncü maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 35. — Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğunu gösteren tasarının 35 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 36. — Bir ortağın ayrılmasından veya kooperatifin dağılmasından sonra sorumluluğu gösteren tasarının 36 ncı maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiştir.

Maddenin birinci satırındaki (ölüm) yerine «ölür» şeklinde tab'i hatası olarak basıldığından düzeltilmiş, ikinci satırındaki (kooperatiften) kelimesinden sonra «ayrılışının kesinleştiği tarihten» kelimelerinin ilâvesi ve aynı yerdeki (ayrılırsa, ayrılmanın ticaret siciline tescilinden) kısmının çıkarılması tescil işlemi bir külfet olarak kabul edildiğinden zaruri görülmüş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 37. — Ortakların sorumluluğunda zamanasını gösteren tasarının 37 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kooperatif hesapları

A) Fiyat farkları, bölünmesi ve paylara faiz verilmesi :

Dördüncü bölüm matlahındaki (Fiyat farkları) ibaresi 24 ncü maddeye mütenazır olarak «Gelir gider farkları» olarak düzeltilmiştir.

Madde 38. — Anasözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça bir yıl içinde elde olunan hâsıların tamamı kooperatifin yedek akçelerine ilâve edileceğini bildiren tasarının 38 nci maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme», (fiyat farkı) kelimeleri «Gelir gider farkı» olarak değiştirilerek düzeltilmiş ve madde böylece kabul edilmiştir..

Madde 39. — Gelir gider farkının % 10 u yedek akçe olarak ayrıldıktan sonra geri kalanı ortaklara dağıtılacağını bildiren tasarının 39 ncu maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» (fiyat farkı) kelimesi «Gelir gider farkı» olarak değiştirilerek düzeltilmiş ve madde böylece kabul edilmiştir.

Madde 40. — Ortak ve personel için yardım fonlarını gösteren tasarının 40 ncı maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak değiştirilerek düzeltilmiş ve madde böylece kabul edilmiştir.

Madde 41. — Gelir gider farkından ilk ayrılacak fonları gösteren tasarının 41 nci maddesinin matlahındaki ve metnindeki (fiyat farkı) kelimesi (Gelir gider farkı) ve keza (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak değiştirilerek düzeltilmiş ve madde böylece kabul edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kooperatif organları

A) Genel Kurul :

1. Yetki :

Madde 42. — Tasarının 42 nci maddesinde Genel Kurulun en yetkili organ olduğunu ve bildirilen yetkilerini devir ve terk edemeyeceğini göstermiştir. (Fiyat farkı) kelimesi «Gelir gider farkı» ve keza (Anamukavele) «Anasözleşme» olarak değiştirilmiş ve 2 ve 4 nolu bendlerdeki (Denetleme) kelimesi yerine «Denetçiler» olarak değiştirilmiş, 5 nci benddeki (yetkiler için de) kelimeleri kaldırılmış yerine «konular hakkında» ibaresi ikâme edilmiş bu şekilde maddeye vuzuh verilmiştir.

Madde 43. — Genel kurulu toplantıya çağırmaya yetkili olanlara anasözleşme ile bildiren tasarının 43 ncü maddesindeki (Anamukavele) kelimesi «anasözleşme» olarak, (denetleme kurulu) «denetçiler kurulu» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişikliklerle madde kabul edilmiştir.

Madde 44. — En az 4 ortağın yönetim kurulu vasıtasıyla genel kurulun toplantıya çağırabileceğini, yönetim kurulunun kaçınması halinde Ticaret Bakanlığının doğrudan doğruya veya dolaşısıyla çağırıda bulunacağını, uymadığı takdirde mahallî mahkemeye başvurulabileceğini gösteren tasarının 44 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 45. — Genel kurulun anasözleşmede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağırılacağını bildiren tasarının 45 nci maddesinde (anamukavele) kelimesi «anasözleşme» olarak düzeltilmiş, 2 nci satırına «toplantı nı sabı anasözleşmede gösterilir.» cümlesinin ilâvesi uygun görülmüş ve bu haliyle madde kabul edilmiştir.

Madde 46. — Gündemi bildiren tasarının 46 cı maddesinde (anamukavele) kelimesi «anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 47. — Bütün pay sahiplerinin genel kurul toplantısında hazır bulundukları halde toplantıya çağırılma hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabileceğini gösteren tasarının 47 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 48. — Genel kurulda her ortağın yalnız 1 oy hakkına sahipolabileceğini gösteren tasarının 48 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 49. — Bir ortak yazı ile izin vermek suretiyle genel kurul toplantısında oyunu başka bir ortağa kullanılabileceğini gösteren tasarının 49 ncü maddesinde (anamukavele) kelimesi «anasözleşme» olarak düzeltilmiş, ikinci fıkradaki (üye) kelimesi «ortak» olarak değiştirilmiştir.

İkinci fıkradaki 1000 rakamı az görüldüğünden 2000 olarak, (9) rakamı çok görüldüğünden «5» olarak değiştirilmiş ve bu haliyle madde kabul edilmiştir.

Madde 50. — Kooperatifin işlerini görenler, denetçiler hariç, yönetim kurulunun ibrasına ait kararlarında oy kullanamayacaklarını bildiren tasarının 50 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 51. — Kanun ve anasözleşmede aykırı bir hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde usulü gösteren tasarının 51 nci maddesindeki (anamukavele) «anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 52. — Ortakların paylarının nasıl artırılabilceğini gösteren tasarının 52 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 53. — Genel kurul kararları aleyhine yetkili mahkemeye kimlerin başvurabileceklerini gösteren tasarının 53 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 54. — Mektupla oy verilebileceğini ve temsilciler toplantısını gösteren tasarının 54 ncü maddesinde (anamukavele) kelimesi «anasözleşme» olarak düzeltilmiş. Birinci satırdaki (300) rakamı «2000» olarak kabul edilmiştir. Yine bu satırdaki (veya ortaklarının çoğunluğu tüzel kişiler) ibaresi tüzel kişilerin kongreye katılmaları faydalı olacağından mektupla oy kullanmaları doğru görülmediğinden metinden çıkarılmıştır.

Maddenin 2 numaralı bendinin ikinci satırındaki (üzere) kelimesinden sonra «kendi aralarında» ibaresi temsilcinin de ortak olmasını temin babında ilâvesi uygun görülmüştür.

Yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 55. — Yönetim kurulu görev ve üye sayısını bildiren tasarının 55 nci maddesindeki (anamukavele) kelimesi «anasözleşme» olarak değiştirilmiş ve (yönetim) «yöneten», (kişi) «kişiler» olarak redaksiyana tabi tutulmuş ve bu şekilde madde kabul edilmiştir.

Madde 56. — Üyelik şartlarını gösteren tasarının 56 ncı maddesinin 1 nci fıkrası aynen kabul edilmiştir.

2 nci fıkra lüzumsuz ve Anayasaya aykırı görüldüğünden metinden tamamen çıkarılmış bunun yerine 2 nci fıkra olarak :

«Yönetim kuruluna üye olabilmek için yüz kısaltıcı bir suçtan veya ağır hapsi gerektiren bir cürümden dolayı mahkûm edilmemiş olmak şarttır.» ikame olunmuş ve bu şekliyle madde kabul edilmiştir.

Madde 57. — Üyelik süresini gösteren tasarının 57 nci maddesindeki (anamukavele) kelimesi «anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 58. — Anasözleşmenin, kooperatifin yönetimi kimlere ve nasıl vereceğini gösteren tasarının 58 nci maddesindeki (anamukavele) «anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklik ile madde kabul edilmiştir.

Madde 59. — Kooperatifi temsile yetkili şahısların görev ve yetkilerini şümul ve sınırlandırılmasını gösteren tasarının 59 ncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 60. — Kooperatifin temsile yetkili kişinin muamele ve yazışmalarda kooperatifi bağlamaları için kooperatifin unvanı altına imza koymak mecburiyetinde olduklarını gösteren tasarının 60 ncı maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 61. — Kooperatifi temsile yetkili kişilerin ticaret siciline tescilini gösteren tasarının 61 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 62. — Üyelere sorumluluklarını gösteren tasarının 62 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 63. — Kooperatifin aczi halini derpiş eden tasarının 63 ncü maddesinin matlabı redaksiyona tabi tutularak «V - Kooperatifin aczi halinde yapılacak işler :» şeklinde düzeltilmiştir.

Keza 2 nci fıkranın 5 nci satırındaki (Ticaret Bakanlığı) kelimesi fıkranın son satırındaki (takdirde) kelimesinden sonraya alınmış ve böylece redaksiyona tabi tutulmuştur.

Yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 64. — Yönetim kurulunun işlerin görevlendirilmesiyle görevlendirdiği kişileri işten çıkarılma halini düzenliyen tasarının 64 ncü maddesinin birinci satırındaki (yönetim kurulu) ndan sonra «,» 2 nci fıkrasının son kelimesi olan (vardır) yerine «saklıdır» kelimesi daha uygun düşeceğinden ikame olunmuş ve bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 65. — Denetçilerin görev ve seçimlerini gösteren tasarının 65 nci maddesinin matlabı olan (Denetleme Kurulu :) metinde olduğu gibi «Denetçiler» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklik ile madde kabul edilmiştir.

Madde 66. — Denetçilerin çalışma ve inceleme yükümlülüğünü gösteren tasarının 66 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkraları aynen kabul edilmiş, 25 nci maddenin 1 nci fıkrası, 66 ncı madde ile ilgili görüldüğünden, 3 ncü fıkra olarak ilâve edilmiş ve bu şekilde madde kabul edilmiştir.

Madde 67. — Denetçilerin her yıl yazılı bir rapor düzenleyip genel kurula sunacaklarını bildiren tasarının 67 nci maddesinin 1 nci fıkrasının sonuna «, denetçiler kongreye 1 ay kala raporlarını vermedikleri takdirde, yönetim kurulu Ticaret Bakanlığına başvurarak kooperatifin denetlenmesini ister.» ibaresinin eklenmesi ve böylece genel kurula denetleme raporunun sunulması temin edilmiştir.

(Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 68. — Denetçilerin sır saklama yükümlülüğünü gösteren tasarının 68 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 69. — Anasözleşmeye denetçiler hakkında özel hükümler konulabileceğini bildiren tasarının 69 ncu maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

Kooperatifler Birliği, Millî Kooperatifler Birliği ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği ve Danışma kurulları

Tasarının matlabı metinde yapılan değişikliğe mütenazır olarak :

«Kooperatif Birlikleri, Kooperatifler Merkez Birlikleri, Türkiye Millî Kooperatifler Birliği ve Danışma Kurulu» şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 70. — Tasarının 70 nci maddesinde kooperatif birliklerinin görevleri gösterilmiş ve (kooperatif hareketlerini geliştirmek ve eğitimi yapmak) da bu meyanda sayılmıştır. Cümleye sarahat verebilmek için bu kısım «Kooperatifçiliği geliştirme ve eğitim yapmak» şeklinde tadil edilmiş ve kooperatiflerle birliklere, kooperatifçilik eğitimi yanında her türlü eğitimi yapabilme imkânı verilmek suretiyle kooperatifçiliğin gelişmesine, dolayısıyla yardım edilmek istenmiştir.

Münferit kooperatiflerden sonra teşkilâtlanacak birliklerin isimleri de değiştirilerek :

Kooperatifler birlikleri,

Kooperatifler merkez birlikleri ;

Türkiye Millî Kooperatifler Birliği,

kurulması derpiş edilmiştir. Böylece madde :

«Kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak, faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetlerini düzenlemek, kooperatifçiliği geliştirmek ve eğitim yapmak, kooperatifçilik kurumlarına tavsiyelerde bulunmak gibi hizmetlerin yerine getirilmesi için, kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği kurulur.» şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 71. — Tasarının 75 nci maddesindeki yükümlülük hükmünün, kooperatifler birliklerinin görevlerinin tâyininden sonra konulması gereken umumi bir hüküm olarak vâz'ı daha uygun görüldüğünden, bu madde yukarıya alınmış ve 71 nci madde olarak :

«Birliklere katılan kooperatifin ortaklarına, birliğe girmekle kanun veya kendi kooperatiflerinin anasözleşmesindeki yükümlülüğünden fazlası yüklenemez.»

şeklinde kabul edilmiştir.

Madde 72. — 72 nci maddede kooperatifler birliğinin kuruluşu, konuları aynı nitelikte olan 7 ve ya daha çok kooperatifin anasözleşmelerine kayıt koymalarına bağlanmıştır.

Maddenin bu haliyle, birlik kurulması mahdud kooperatifler arasında imkân dâhiline girdiğinden bu kuruluşun daha geniş hale getirilmesi maksadiyle maddeye «veya birbiriyle ilgili olan» ibaresi ilâve edilmiştir. Böylece daha iyi çalışabilecek ve mevzuları itibariyle birbiriyle ilgili olan kooperatifleri de birlik kurmaları imkân dâhiline alınmıştır. Ve madde böylece :

«Konuları aynı veya birbiriyle ilgili nitelikte olan 7 veya daha çok kooperatif tarafından birlikler kurulabileceği anasözleşmelerinde tesbit edilebilir.

Bu birlikler kooperatif şeklinde kurulur.»

şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 73. — Tasarının 73 ncü maddesinde birliğin adı yukarda kabul edilen şekle göre değiştirilmiş ve (Kooperatifler birlikleri) yerine «kooperatif birlikleri» tâbiri konulmuş, genel kurulun (temsilcilerden ve müdürlerden) teşekkül edeceği hükmü yerine de yalnız «kooperatif temsilcilerinden» teşekkül edeceği hükmü getirilmiştir. Ve böylece madde «Kooperatif birliklerinin en yetkili organı anasözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde kooperatif temsilcilerinden teşekkül eden genel kuruldur.

Yönetim kurulu üyelerinin temsilei seçilmesi mümkündür.»

şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 74. — Tasarının 74 ncü maddesinin sonundaki (üyeler) tâbiri yerine 73 ncü maddeye mütenasibolarak «temsilciler» tâbiri kullanılmış ve böylece madde :

«Birlik yönetim kurulu, birlik genel kuruluna dâhil temsilciler arasından seçilir.» şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 75. — Tasarının 75 nci maddesi esas olarak muhafaza edilmiş, birliklerin görevleri yapmaları sırasında kooperatiflere daha çok faydalar sağlamalarını teminen kanun ve anasözleşmeler aykırı olarak kooperatiflerce alınacak kararların dâva yoluyla iptal edilme yetkisi «mehaz kanundaki hükme uygun olarak» birlik yönetim kuruluna tanınmıştır. Ve madde böylece,

«Birliğe katılan kooperatiflerin faaliyetlerini denetlemek hakkını birlik yönetim kuruluna ait olduğu Anasözleşme ile tesbit edilebilir.

Anasözleşme ile birliğin yönetim kuruluna kendisine bağlı kooperatifler tarafından alınmış olan kararları dâva yoluyla iptal ettirmek hakkı tanınabilir.»

şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 76. — Tasarının 76 ncı maddesindeki birlik isimleri yukardaki maddelere uygun olarak değiştirilmiş ve böylece :

«B) Kooperatifler merkez birlikleri :

Madde 76. — Kooperatif birlikleri kendi aralarında kooperatif şeklinde merkez birlikleri kurabilirler.

Merkez birliklerinin genel kurulları bu birliğe dâhil kooperatifler birliklerinin genel kurulları tarafından seçilecek temsilcilerden kurulur.

Kooperatifler birliklerinin yönetim kurulları üyeleri merkez birlikleri genel kurullarına üye seçilebilirler.»

şeklinde kabul edilmiştir.

Madde 77. — Tasarının 77 nci maddesindeki birlik isimleri de yeni şekle göre değiştirilmiş ve 1 nci fıkrada (kurulur) tâbiri yerine «kurabilirler» kelimesi ilâve edilerek fıkraya açıklık verilmiş ve kuruluşa katılabilme ihtiyarılığı yetkisi tanınmıştır.

Bu maddenin 2 nci fıkrasında her hangi bir birliğe dâhil olmıyan kooperatiflerin doğrudan doğruya millî kooperatifler birliğine katılabileceği hükmü mevcut idi.

Birinci kademedeki teşkilâtlanmıyan kooperatiflerin daha üst kademedeki olan millî kooperatifler birliğine doğrudan doğruya katılmaları, konusu aynı nitelikte olan veya birbiriyle ilgili bulunan kooperatiflerin aralarında birlikler kurmadan, doğrudan doğruya millî kooperatifler birliğine katılma çareleri aramaları gibi kooperatifçilikle bağdaşmıyan bir tatbikata yer vereceği düşüncesiyle bu fıkra maddeden çıkarılmış ve kooperatiflerin kademe sırasına göre teşkilâtlanmaları sağlanmıştır.

Maddenin son fıkrasında da isimler üzerinde gerekli tashihler yapılmış ve böylece madde :

C) Türkiye Millî Kooperatifler Birliği :

Madde 77. — Birlikler veya merkez birlikleri kooperatif şeklinde Türkiye Millî Kooperatifler Birliğini kurabilirler.

Katılma şartları, Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Anasözleşmesinde belirtilir.

Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Genel Kurulu bu birliğe dâhil birlikler ve merkez birlikleri genel kurullarınca seçilecek temsilcilerden kurulur. Bu kurulun kooperatif, birlik ve merkez birlikleri yönetim kurullarından teşkil olunacağı Anasözleşmeyle hüküm altına alınabilir.»

Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

MADDE 78. — Tasarının 78 nci maddesinde birliklerin genel kurullarını teşkil edecek alt birlikler temsilcilerinin adedlerinin anasözleşmelerle belirtileceği hükmü vaz'edilmiştir.

Kooperatiflerden, kooperatif birliklerine, kooperatif birliklerinden merkez birliklerine ve oradan millî kooperatifler birliklerine gönderilecek temsilcilerin ve bunların teşkil edeceği genel kurulların en iyi şekilde teşkilinin, tatbikatta görülen mahzurları önliyeceği düşüncesiyle temsilci miktarının ortak sayısına göre tesbiti ve 5 kişiyi geçmemesi uygun bulunmuş ve böylece madde:

«Birlikler, merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Anasözleşmelerinde bunların genel kurullarını teşkil edecek kooperatifler, birlikler ve merkez birlikleri temsilcilerinin adedi, ortak sayısına göre 5 kişiyi geçmemek üzere belirtilir.»

Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 79. — Tasarının 79 ncu maddesindeki birlik isimleri yukardaki maddelere uygun olarak yazılmış ve böylece:

«Birlikler millî kooperatifler birlikleri ve Türkiye Millî / Kooperatifler birliği Anasözleşmelerini bu kanun hükümlerine göre hazırlarlar.»

Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 80. — Tasarının 80 nci maddesiyle tekili öngörülen (Danışma Kurulunun) kooperatifçiliğin inkişafında sağlayacağı büyük faydalar göz önünde tutularak genişletilmesi uygun bulunmuş, maddede yer alan, Ticaret, Tarım, Maliye, Köy İşleri, İmar ve İskân bakanlıklarına ilâveten bütün bakanlıklar temsilcilerinin katılmaları ve ayrıca Üniversitelerarası Kurul, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, ve Ticaret Borsaları Birliği, Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Konfederasyonu ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun (TÜRKİŞ) de birer temsilci bulundurması muvafık görülmüştür.

Danışma Kurulunun görevlerinin şümülû hakkında maddenin son fıkrasında bir sarahat bulunmadığı ve gâvenin kooperatifçiliğe yardım edip yön vermek olduğu düşünülerek, «Görev ve yetkilerinin istisari nitelikte olacağı kabul edilmiş ve böylece kooperatifçilik ilkelerinden ayrılmadan bu hizmetin yapılabileceği kanısına varılmış maddenin son fıkrası buna göre düzenlenmiştir. Böylece madde :

«Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Yönetim Kurulu ile Devlet Plânlama Teşkilâtı, Bakanlıklar, Üniversitelerarası Kurul, kooperatifleri finanse eden bankalar ve kurumlar, Türk kooperatifçilik kurumu, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği, Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Konfederasyonu, işçi konfederasyonlarından birer temsilcilerinin iştirakiyle Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu.

Bu kurulun istisari nitelikteki görev ve yetkileri, çalışma şekil ve şartları yukarda yazılı müesseselerin görüşleri de alınarak Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükle tesbit olunur.»

Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kooperatiflerin dağılması

A) Dağılma sebepleri :

Madde 81. — Kooperatifin dağılma sebeplerini gösteren tasarının 81 nci maddesinde (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklik ile madde kabul edilmiştir.

Madde 82. — İflâstan gayri hallerde kooperatifin dağılması yetkili organlar tarafından ticaret siciline tescil edileceğini bildiren tasarının 82 nci maddesi aynen kabul edilmiş fakat ikinci fıkra olarak :

«Yetkili organların kimler olacağı anasözlaşmede gösterilir.»

İlâve edilmiş böylece tatbikatta yetkili organın kim olacağı hususundaki tereddütler önlenmiştir.

Madde 83. — Tasfiye mamelekinin paylaşılmasını gösteren tasarının 83 ncü maddedeki (Anamukavele) kelimesi «Anasözleşme» olarak düzeltilmiş, 3 ncü fıkradaki (Türkiye Milli Genel Kooperatifler Birliğine» ibaresi daha önceki maddelere verilmiş, 4 ncü fıkranın (ise,) kelimesinden sonra «94 ncü maddedeki amaçları güden kurumlara bağışlanmak üzere,» ve «Ticaret Bakanlığı» ibaresinden sonra «emrindeki para yatırılır» eklenmiş ve böylece bir boşluk doldurulmuştur.

Madde yapılan bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Madde 84. — Kooperatiflerin bütün aktif ve pasifleri ile diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle dağıldığı takdirde ne hükümler uygulanacağını gösteren tasarının 84 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 85. — Bir kooperatifin varlığı kamu tüzel kişiliği tarafından devralınması halinde yapılacak işlemi gösteren tasarının 85 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ticaret Bakanlığının görev ve yetkileri

A) Genel olarak Bakanlığın görev ve yetkileri :

Madde 86. — Tasarının 102 nci maddesinde, bu kanunun Bakanlar Kurulu tarafından yürütüleceği hükmü mevcut bulunduğundan 86 ncı maddenin 1 ncı fıkrasındaki (bu kanunun uygulanmasını Ticaret Bakanlığı sağlar) hükmü yerinde görülmiyerek metinden çıkarılmıştır.

Ticaret Bakanlığının kooperatiflerle meşgul olan bugünkü teşkilâtı ve kadrosunun, bu kanunun uygulanmasından sonra meydana çıkacak meseleleri ve geniş uygulamayı lâıyıkı veçhile inceleyecek yeterlikte olmayacağı aşikârdır. Çünkü 1938 yılında kabul edilmiş olan bu Bakanlığın Teşkilât Kanunu hiçbir tadil görmediği ve kadrolar üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadığı halde işler büyük ölçüde artmıştır. Bu bakımdan söz konusu Bakanlığın Teşkilât Kanununda kooperatiflerle ilgili işlere gerektiği şekilde yürütmek üzere Bakanlığın mevcut teşkilâtı içinde ve merkez illerde de örgütlenecek bir Kooperatifler Dairesinin kurulmasının uygun olacağı Komisyonumuzca yerinde mütalâa edilmiştir.

Birlik isimleri yukardaki maddelere uygun olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 87. — Ticaret Bakanlığının birliklerin genel kurullarında temsilci bulunduracağına ve kararların yürürlük şartını gösteren tasarının 87 ncı maddesinin 2 ncı fıkrasında Genel Kurul toplantılarının Bakanlık temsilcilerinin izni ile açılacağını hükme bağlamıştır. Kooperatiflerde ve birliklerde böyle bir izin usulünün tatbiki birtakım güçlükler doğuracağından bu usul kaldırılmış ve Bakanlık temsilcisinin toplantıda bulunması ve toplantının sonuna kadar orada kalması lüzumlu görülmüştür.

Temsilcilere verilecek masraf ve ücretlerin sağlanması için Bakanlık bütçesine ödenek konulması zarureti karşısında maddeye bir fıkra eklenmiştir.

Tasarıdaki 2 ncı fıkranın son cümlesindeki (komiserin imzalamadığı kanunsuz ve usulsüz karar tutanakları muteber olmayıp tescil edilemez) cümlesi yerine 5 ncı fıkra tatbikatta birtakım keyfi muamelelere yol açacağından yeniden tedvin edilmiştir.

Temsilcilerin niteliği ve görevleri hakkında tasarıda bir hüküm bulunmadığı bir noksanlık olarak düşünülmüş ve tüzükle belirtileceği faydalı mütalâa edilmiştir.

Temsilcinin her hangi bir sebeple kongreye gelmemesi halinde kongrenin devamını sağlamak bakımından 507 sayılı Kanuna paralel olarak son fıkra eklenmiştir.

Yapılan bu değişikliklere göre madde :

«Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerle, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin, genel kurul toplantılarında temsilci bulundurur.

Genel Kurul toplantıları Bakanlık temsilcisinin huzuru ile açılır. Ve devam eder.

İdare bildirilen günde temsilci bulunmasını sağlar.

Temsilci toplantının kanunlara, Anasözleşme ve gündem esasları içinde yürütülmesini denetleme ve teminle görevlidir.

Miktar ve esasları Bakanlıkça tesbit edilecek temsilci masraf ve ücretlerini karşılamak üzere lüzumlu ödenek Bakanlık bütçesine konur.

Genel Kurul kararlarını muhtevi tutanaklar ile toplantıya katılanların listesi temsilciler tarafından imzalanır. Temsilci, Genel Kurulda, kanun ve Anasözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakla belirtmeye mecburdur.

Temsilcinin niteliği ve görevi Tüzükte belirtilir.

Ancak usulüne uygun müracaat yapıldığı halde, temsilci toplantıya gelmez ise toplantı icrasını temin etmek üzere, mahallî idare âmirine durumu bildirir. Temsilci yine gelmez ise 1 saat sonunda toplantıya başlanır.

Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 88. — Tip Anamukavele hazırlanmasını gösteren tasarının 88 nci maddesindeki birlik isimleri yukardaki maddelere mütenazır olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklik ile madde kabul edilmiştir.

Madde 89. — Kooperatif ve birliklerin muhasebe usulünü ve tutacağı defterleri bildiren tasarının 89 ncu maddesindeki birlik isimlere yukardaki maddelere mütenazır olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklik ile madde kabul edilmiştir.

Madde 90. — Kooperatif ve birliklerin Ticaret Bakanlığınca teftiş ve denetlenmesinin yapılacağını gösteren tasarının 90 nci maddesindeki birlik isimleri yukardaki maddelere mütenazır olarak değiştirilmiş, teftişe yetkili müfettişlere ilâveten kooperatif kontrolörleri ihdas edilmiştir. Böylece kooperatificilik mevzuuna vakıf olan kimselere görev verilmesi amacı güdülmüştür.

2 nci fıkra redaksiyona tabi tutulmuş ve yeniden tanzim edilerek madde,

«Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere ve kooperatif kontrolörlerine denetlettirebilir.

Kontrolörlerin seçimle ve çalışma şekli ile görev ve yetkileri tüzükle tesbit olunur.

Bu teşekküller denetim sonucuna göre Ticaret Bakanlığınca verilecek talimata uymak zorundadırlar.

Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 91. — Ticaret Bakanlığının teftiş ve denetleme ile görevlendireceği teşekkül ve müesseseleri gösteren tasarının 91 nci maddesindeki birlik isimleri yukardaki maddelere uygun olarak düzeltilmiş, kooperatiflerin iyi işleyebilmesi için Ticaret Bakanlığına teftişte kolaylığı sağlamak bakımından kamu teşekkülleri diye genişletilmiştir. Yine kooperatiflerin iyi işlemesi bakımından üst kuruluşlar ile kredi veren ilgili müesseselerin teftiş ve denetlenmesinde fayda mülahaza edildiğinden bir fıkra eklenmiştir.

Bunların çalışma tarzının da tüzükle belirtileceği uygun görülmüş ve yapılan bu değişikliklere madde:

«Ticaret Bakanlığı, teftiş ve denetleme işleri için kamu teşekküllerini görevlendirebilir.

Kooperatifler ve birlikler üst kuruluşları tarafından teftiş edilir ve denetlenir. Kredi veren bankalar ve müesseseler de kredi verdikleri kooperatifleri teftiş ve denetleme hakkına sahiptir.

Bunlara mütaalîk esaslar 90 ncı maddede harılacak maddede belirtilir.»
Şeklinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çeşitli hükümler

A) Siyasi faaliyet yasağı :

Madde 92. — Kooperatiflerin toplantılarında ve tesislerinde siyasi faaliyet gösterilemeyeceğini bildiren tasarrufların 92 ncı maddesinin 1 ncı fıkrası aynen kabul edilmiştir.

Maddeye sarahat verilebilmesi ve suç unsurlarına göre müeyyideye bağlanabilmesi için 2 fıkra eklenmesi komisyonumuzca uygun mütalâa edilmiştir.

Yapılan bu ilâveyle madde:

«Kooperatif toplantılarında ve kooperatif tesislerinde siyasi faaliyet gösterilemez. Kooperatif faaliyetleri siyasi maksatlara âlet edilemez.

Kooperatifler, siyasi partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden her hangi bir suretle maddi yardım kabul edemezler, onlara maddi yardımda bulunamazlar.

2 ncı fıkra hükümlerine aykırı hareket eden kooperatif kurucuları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri, ve bu fiil genel kurulda vukubulmuşsa bunu mümkün kılan genel kurul başkanı, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.»

Şeklinde ilâveyle kabul edilmiştir.

Madde 93. — Kooperatifler ve birliklerin muamelelerden dolayı muafliklarını gösteren tasarrufların 93 ncü maddesinin 1 ncı fıkrasındaki birlik isimleri yukardaki maddelere mütenazır olarak değiştirilmiş, (a) bendi aynen kabul edilmiş (b) bendinde (her nevi defterlerin) ibaresinden sonra «ve Anasözleşmelerin» ile (mühürlenmesi) kelimesinden sonra «her nevi» kelimesinin eklenmesi maddeye vuzuh vermesi ve kooperatif kuruluşlarının kolaylaştırılması bakımından uygun görülmüştür.

(c) bendine vuzuh vermek için: «kiraya verilmediği veya irat getirmiyen bir cihete tahsis edilmediği müddetçe sahiboldukları gayrimenkul mallar üzerinden alınacak her türlü vergilerden,» şeklinde değişikliği uygun görülmüştür.

Kooperatifler gayrimenkul alırlarken harc ve vergiye tabi olduklarından ortakları adına hareket ettikleri için ortaklarına ifraz muamelesinde ikinci bir defa vergilemenin haksız olacağı düşüncesi ile 1 ncı fıkraya (d) bendi olarak:

«Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harcıdan,» ilâvesi uygun görülmüştür.

Maddenin 2 ncı fıkrasındaki birlik isimleri yukardaki maddelere mütenazır olarak düzeltilmiştir.

3 ncü fıkra komisyonumuzca uygun görüldüğünden aynen kabul edilmiştir.

Kooperatiflerin birliklere katılmalarını teşvik etmek bakımından maddeye 4 ncü fıkra olarak «Kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatif merkez birlikleri faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin (b) bendi ile 2 numaralı fıkrasından gayri fıkralarından istifade edemezler.» ilâve edilmiştir. Böylece kooperatiflerin birleşmesi suretiyle kuracakları üst kuruluşlar kooperatifçiliği memlekette daha da geliştireceklerdir.

Yapılan ilâve ve değişikliklerle madde kabul edilmiştir.

Madde 94. — Kooperatifçiliğin tanıtılması ve eğitim hizmetlerini sağlayacak fonu gösteren tasarrufların 94 ncü maddesinin son satırındaki (fiyat farkı) önceki maddelere mütenazır olarak «müspet gelir gider farkı» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 95. — Kooperatif organları ile kooperatifler, kooperatiflerle bağlı bulundukları birlikler aralarındaki uyuşmazlıkların nasıl giderileceğini gösteren tasarının 95 nci maddesindeki birlikler isimleri yukardaki maddelere mütenazır olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 96. — Saklı hükümleri gösteren tasarının 96 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 97. — Tasarının 97 nci maddesindeki birlikler isimleri yukardaki maddelere mütenazır olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde kabul edilmiştir.

Madde 98. — Anonim şirketlere atıf yapan tasarının 98 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 99. — Mahkeme usulünü gösteren tasarının 99 ncu maddesi genişletilmiş. (Mahkeme usulü) matlabı «Dâvaların niteliği ve mahkeme usulü:» şeklinde değiştirilmiştir.

Kooperatifler Kanunu Ticaret Kanunundan ayrı olarak tedvin edildiğinden ihtilâflardan doğacak dâvaların mahiyeti üzerinde her hangi bir tereddüde mahal verilmemek üzere ticari dâva sayılması uygun görüldüğünden madde :

«Bu kanunla düzenlenen hususlardan doğan hukuk dâvaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dâva sayılır. Bu dâvalarda basit muhakeme usulü uygulanır.»

Madde 100. — Kaldırılan hükümleri gösteren tasarının 100 ncu maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Geçici hüküm : Tasarının geçici hükmü Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 101. — Yürürlük maddesi olan tasarının 101 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Madde 102. — Tasarının yürütme maddesi olan 102 nci madde Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmeye üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtip
Bursa	Manisa	Burdur	Çorum
K. Önadım	S. Çağlar	İ. H. Boyacıoğlu	A. Topcubaşı
Ankara	Balıkesir	Bolu	Eskişehir
M. K. Coşkun	P. İslimyeli	H. İ. Çop	H. Başar
	Söz hakkım saklıdır.		Söz hakkım mahfuzdur
Giresun	Kayseri	Maras	
İ. E. Kılıçoğlu	C. Nayman	H. Yayıcıoğlu	
	Söz hakkım saklıdır.		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

KOOPERATİFLER KANUNU TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM

Kooperatif ve Kuruluşu

A) *Tarif :*

MADDE 1. — Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir.

B) *Kuruluş, muteberlik şartları, isim kullanma yetkisi :*

MADDE 2. — Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından imzalanacak anamukavele ile kurulur. Anamukaveledeki imzaların noterce onaylanması gerektir.

Yapı Kooperatifleri ile konusuna taşınmaz mal temlikî dâhil bulunan diğer kooperatiflerin anamukavelelerinde ortaklara taşınmaz mal temlik edileceği hakkındaki taahhütler başka bir resmî şekil aranmaksızın muteberdir.

Sermaye miktarı sınırlandırılarak kooperatif kurulamaz. Kooperatif adını ancak bu kanuna göre kurulmuş teşekküller kullanabilir.

C) *İzin verme, tescil ve ilân, :*

MADDE 3. — Anamukavele, Ticaret Bakanlığına verilir. Bakanlığın, kuruluşu izin vermesi halinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilân olunur. Tescil ve ilân olunacak hususlar şunlardır :

1. Anamukavelenin tarihi,
2. Kooperatifin amacı, konusu ve varsa süresi,
3. Kooperatifin unvanı ve merkezi,
4. Kooperatifin sermayesi ve bunun nakdî kısmına karşılık olarak ödenen en az miktar ve her ortaklık payının değeri,
5. Ortaklık payı belgelerinin ada yazılı olduğu,
6. Aynî sermaye ve devralınan akçalı kıymetlerle işletmelerin neden ibaret oldukları ve bunlara biçilen değerler,
7. Kooperatifin ne suretle temsil olunacağı ve denetleneceği,
8. Yönetim kurulu üyeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları,
9. Kooperatifin yapacağı ilânların şekli ve anamukavelede de bu hususta bir hüküm varsa yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine ne suret bildirileceği,
10. Kooperatifin şubeleri : Kooperatifler, lüzum gördükleri takdirde memleket içinde ve dışında şubeler açabilirler. Şubeler, merkezin sicil kaydına atıf yapılmak suretiyle bulundukları yer ticaret siciline tescil olunurlar.

Ticaret Bakanlığı, anamukavelelerin, kanunun ihtiyari hükümlerinden ayrıldığı ileri sürerek kooperatifin kuruluşuna izin vermekten kaçınmaz.

Anamukavelenin değişiklikleri de kuruluştaki usullere bağlıdır.

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

KOOPERATİFLER KANUNU TASARISI

BİRİNCİ BÖLÜM

Kooperatif ve kuruluşu

A) Tarif :

MADDE 1. — Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir.

B) Kuruluş, muteberlik şartları, isim kullanma yetkisi :

MADDE 2. — Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından imzalanacak anasözleşme ile kurulur. Anasözleşmedeki imzaların noterce onaylanması gerekir.

Yapı kooperatifleri ile konusuna taşınmaz mal temlik dâhil bulunan diğer kooperatiflerin anasözleşmelerinde ortaklar taşınmaz mal temlik edileceği hakkındaki taahhütler başka bir resmî şekil aranmaksızın muteberdir.

Sermaye miktarı sınırlandırılarak kooperatif kurulamaz. Kooperatif adını ancak bu kanuna göre kurulmuş teşekküller kullanabilir.

C) İzin verme, tescil ve ilân :

MADDE 3. — Anasözleşme, Ticaret Bakanlığına verilir. Bakanlığın kuruluşu izin vermesi halinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilân olunur. Tescil ve ilân olunacak hususlar şunlardır :

1. Anasözleşme tarihi,
2. Kooperatifin amacı, konusu ve varsa süresi,
3. Kooperatifin unvanı ve merkezi,
4. Kooperatifin sermayesi ve bunun nakdi kısmına karşılık olarak ödenen en az miktar ve her ortaklık yapının değeri,
5. Ortaklık payı belgelerinin ada yazılı olduğu,
6. Aynı sermaye ve devralınan akçalı kıymetlerle işletmelerin neden ibaret oldukları ve bunlara biçilen değerler,
7. Kooperatifin ne suretle temsil olunacağı ve denetleneceği,
8. Yönetim kurulu üyeleriyle kooperatifi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları,
9. Kooperatifin yapacağı ilânların şekli ve anasözleşmede de bu hususta bir hüküm varsa yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine ne suretle bildirileceği,
10. Kooperatifin şubeleri : Kooperatifler, lüzum gördükleri takdirde memleket içinde ve dışında şubeler açabilirler. Şubeler, merkezin sicil kaydına atıf yapılmak suretiyle bulundukları yer ticaret siciline tescil olunurlar.

Ticaret Bakanlığı, anasözleşmelerin, kanunun ihtiyari hükümlerinden ayrıldığını ileri sürerek kooperatifin kuruluşuna izin vermekten kaçınmaz.

Anasözleşmenin değişiklikleri de kuruluştaki usullere bağlıdır.

D) Anamukaveleye konacak hükümler :

I - Mecburi hükümler

MADDE 4. — Kooperatif anamukavelesinde aşağıdaki hususlara ait hükümlerin yer alması gerektir.

1. Kooperatifin adı ve merkezi,
2. Kooperatifin amacı ve çalışma konuları,
3. Ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hal ve şartlar,
4. Ortakların pay tutarı ve kooperatif sermayesinin ödenme şekli, nakdî sermayenin en az 1/4 nün peşin ödenmesi,
5. Ortakların aynı sermaye koyup koymıyacakları,
6. Kooperatiflerin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi,
7. Kooperatifin yönetici ve denetleyici organlarının görev yetki ve sorumlulukları ve seçim tarzları,
8. Kooperatifin temsiline ait hükümler,
9. Yıllık fiyat farklarının, hesaplama ve kullanma şekilleri,
10. Kurucuların adı, soyadı, iş ve konut adresleri,

II - İhtiyari hükümler

MADDE 5. — Anamukavele ayrıca aşağıdaki hususları da kapsıyabilir.

1. Genel kurulun toplantısı, kararların alınması, oyların kullanılması hakkındaki hükümler;
2. Kooperatifin çalışma şekline dair esaslar;
3. Kooperatifin birliklerle olan münasebetleri;
4. Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesine ait hükümler;
5. Kooperatifin süresi;

III - Yorumlayıcı hükümler

MADDE 6. — 5 nci maddenin 1 ve 2 nci bendlerinde yazılı hususlar hakkında anamukavelede hüküm olmadığı takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır.

1. Genel kurul, kooperatifi temsile yetkililer tarafından imzalanan taahhütlü mektuplarla veya mahallî gazete ile köylerde ise geleneklere göre toplantıya çağrılır.
2. Kooperatifin faaliyeti; kooperatifin amacı ve çalışma konusuyla sınırlıdır.

E) Tüzel kişiliğin kazanılması ve sorumluluk :

MADDE 7. — Kooperatif ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden sonra kooperatif namına işlem yapanlar bunlardan şahsan ve zincirleme olarak sorumludur.

İKİNCİ BÖLÜM

Ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi

A) Artaklığa girme şartları ve ek ödemeler :

I - Yüklenmelerin açıklanması :

MADDE 8. — Kooperatif ortaklığına girmek için özel kişilerin medenî hakları kullanma yeterliğine sahibolmaları gerektir. Ortak olmak isteyen özel kişiler, kooperatif anamukavelesi hü-

Geçici Komisyonun değıştirmesi

D) Anasözleşmeye konacak hükümler :

I - Mecburi hükümler

MADDE 4. — Kooperatif anasözleşmesinde aşağıdaki hususlara ait hükümlerin yer alması gerektir.

1. Kooperatifin adı ve merkezi,
2. Kooperatifin amacı ve çalışma konuları,
3. Ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hal ve şartlar,
4. Ortakların pay tutarı ve kooperatif sermayesinin ödenme şekli, nakdî sermayenin en az 1/4 nün peşin ödenmesi,
5. Ortakların aynı sermaye koyup koymıyacakları,
6. Kooperatiflerin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi,
7. Kooperatifin yönetici ve denetleyici organlarının görev ve yetki ve sorumluluk ve seçim tarzları,
8. Kooperatifin temsiline ait hükümler,
9. Yıllık gelir gider farklarının, hesaplama ve kullanma şekilleri,
10. Kurulların adı, soyadı, iş ve konut adresleri,

II - İhtiyari hükümler

MADDE 5. — Anasözleşme ayrıca aşağıdaki hususları da kapsıyabilir.

1. Genel kurulun toplantısı, kararların alınması, oyların kullanılması hakkındaki hükümler;
2. Kooperatifin çalışma şekline dair esaslar;
3. Kooperatifin birliklerle olan münasebetleri;
4. Kooperatifin diğer bir kooperatifle birleşmesine ait hükümler;
5. Kooperatifin süresi;

III - Yorumlayıcı hükümler

MADDE 6. — 5 nci maddenin 1 ve 2 nci bendlerinde yazılı hususlar hakkındaki anasözleşmede hüküm olmadığı takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır.

1. Genel kurul, kooperatifi temsile yetkililer tarafından imzalanan taahhütlü mektuplarla ve ya mahallî gazete ile köylerde ise yazılı olarak imza karşılığı toplantıya çağrılır.
2. Kooperatifin faaliyeti; kooperatifin amacı ve çalışma konusuyla sınırlıdır.

E) Tüzel kişiliğin kazanılması ve sorumluluk :

MADDE 7. — Kooperatif ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden önce kooperatif namına işlem yapanlar bunlardan şahşan ve zincirleme olarak sorumludur.

İKİNCİ BÖLÜM

Ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi

A) Ortaklığa girme şartları ve ek ödemeler :

I - Yükümlerin açıklanması :

MADDE 8. — Kooperatif ortaklığına girmek için özel kişilerin medeni hakları kullanma yeterliğine sahipolmaları gerektir. Ortak olmak isteyen özel kişiler, kooperatif anasözleşmesi hükümlerine

Hükümetin teklifi

kümelerini bütün hak ve ödevleri ile birlikte kabul ettiğini belirten bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvururlar. Kooperatif kendi varlığının dışında ortaklarına şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yükleyecek ise ortak olmak isteği, ancak istekli tarafından bu yükümlerin, açıkça kabulü yazılı olarak belirtildiği takdirde değer taşır.

II - Kamu tüzel kişilerinin ortaklığı :

MADDE 9. — Özel idareler, belediyeler, köyler, kamu tüzel kişileri ile cemiyetler ve dernekler, amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatife ortak olabilirler.

B) Ortaklığın sona ermesi :

I - Ortaklıktan çıkma serbestisi tazminat :

MADDE 10. — Her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır. Çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde ayrılmak istiyen ortağın, mahkeme kararı ile muhik bir tazminat ödemesini, anamukavele hüküm altına alabilir.

II - Ortaklıktan çıkmanın sınırlandırılması :

MADDE 11. — Kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, anamukavele ile en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir.

Haklı ve önemli sebeplerle bu süreden evvel çıkabileceği anamukaveleye hüküm konulabilir.

Bir ortağın hiçbir suretle kooperatiften çıkamayacağına dair bağlamalar hükümsüzdür.

III - Bildirme süresi ve çıkma zamanı :

MADDE 12. — Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Anamukavelede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir.

IV - Ortaklıktan çıkmayı kabulden kaçınma :

MADDE 13. — Yönetim Kurulu, anamukaveleye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.

Bu husustaki bildiri Damga Resmine, diğer harc ve resimlere tabi değildir.

V - Ortağın ölümü :

MADDE 14. — Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer. Ancak anamukavelede, ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalacakları kabul edilebilir. Hisseler mirasçılara taksim olunamadığı veya mirasçılar hisselerini devretmedikleri takdirde aralarından oy birliği ile seçecekleri bir temsilci ile kendilerini kooperatifte temsil ettirirler.

VI - Görev veya hizmetin bitmesi, taşınmaz mal veya işletme karşılığı ortaklık :

MADDE 15. — Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise, bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı kalkar. Bu halde anamukaveleye hüküm konulmak suretiyle ortaklığın devamı sağlanabilir.

Geçici Komisyonun değıştirişı

rini bütün hak ve ödevleri ile birlikte kabul ettiğini belirten bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvururlar. Kooperatif, ortaklarına kendi varlığının dışında şahsi bir sorumluluk veya ek ödemeler yüklüyor ise ortak olmak isteğı, ancak istekli tarafından bu yükümlerin, açıkça kabulü yazılı olarak belirtildiğı takdirde değer taşır.

II - Tüzel kişilerin ortaklığı :

MADDE 9. — Özel idareler, belediyeler, köyler, kamu tüzel kişileri ile cemiyetler, ve dernekler, Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve kooperatifler, amaçları bakımından ilgilendikleri kooperatifte ortak olabilirler.

B) Ortaklığın sona ermesi :

I - Ortaklıktan çıkma serbestisi - Tazminat :

MADDE 10. — Her ortağın kooperatiften çıkma hakkı vardır. Çıkma keyfiyetinin kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürmesi halinde ayrılmak istiyen ortağın, mahkeme kararı ile muhik bir tazminat ödemesini, anasözleşme hüküm altına alabilir.

II - Ortaklıktan çıkmanın sınırlandırılması :

MADDE 11. — Kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, anasözleşme ile en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir.

Haklı ve önemli sebeplerle bu süreden evvel çıkabileceğı hususunda Anasözleşmeye hüküm konulabilir.

Bir ortağın hiçbir suretle kooperatiften çıkamayacağına dair bağlamalar hükümsüzdür.

III - Bildirme süresi ve çıkma zamanı :

MADDE 12. — Çıkış, ancak bir hesap senesi sonu için ve en az 6 ay önceden haber verilerek yapılır. Anasözleşmede daha kısa bir süre belirtilip hesap senesi içinde çıkışa müsaade edilebilir.

IV - Ortaklıktan çıkmayı kabulden kaçınma :

MADDE 13. — Yönetim kurulu, anasözleşmeye uygun olarak yapılacak isteğe rağmen, bir ortağın kooperatiften istifasını kabulden kaçınacak olursa, ortak çıkma dileğini noter aracılığı ile kooperatife bildirir. Bildiri tarihinden itibaren çıkma gerçekleşir.

Bu husustaki bildiri Damga Resmine, diğer harc ve resimlere tabi değildir.

V - Ortağın ölümü :

MADDE 14. — Ortağın ölümü ile ortaklık sıfatı sona erer.

Anasözleşmede gösterilecek şartlarla ölen ortağın mirasçılarının kooperatifte ortak olarak kalmaları sağlanabilir.

VI - Görev veya hizmetin bitmesi, taşınmaz mal veya işletme karşılığı ortaklık :

MADDE 15. — Ortaklık sıfatı bir görev veya hizmetin yerine getirilmesine bağlı ise, bu görev veya hizmetin sona ermesi ile ortaklık sıfatı kalkar. Bu halde Anasözleşmeye hüküm konulmak suretiyle ortaklığın devamı sağlanabilir.

Ortaklık sıfatının kazanılması, anamukaveleye ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletmesine bağlanabilir. Bu gibi hallerde taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmenin üçüncü şahıslara devir veya temlik ile ortaklık sıfatının bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi alana geçebileceğini anamukavele hüküm altına alabilir. Taşınmaz mala ait bu şekil iktisabın üçüncü şahıslara karşı muteber olması tapu siciline bu yoldan meşruhat verilmesine bağlıdır.

C) Ortaklıktan çıkarılma, esasları ve itiraz :

MADDE 16. — Genel kurulca bir ortağın çıkarılmasına ancak anamukavelede gösterilen veya bunlar dışında kalan haklı sebeplerle karar verilebilir. Bu karar tutanağa geçirilir. Tutanakta çıkarılmaya sebep teşkil eden vâkıa ve deliller gösterilir. Karar ortaklar defterine de yazılır. Tutanığın çıkarılmaya ait kısmının onaylı örneği 10 gün içinde noter aracılığı ile çıkarılan ortağa bildirilir. Bu ortak bildiri tarihinden itibaren üç ay içinde itiraz dâvası açabilir. Bu dâva mahkemelerce süratle görülür. Dâva açılmadığı takdirde çıkarma kesinleşir.

Anamukavele yönetim kurulunca çıkarma kararı verilebileceği kabul edildiği takdirde, bu karara karşı yukardaki fıkra hükmünce, bildirilen sonra toplanacak ilk genel kurulda yazı ile itiraz olunabilir. Şukadar ki, üç aylık süre içinde itiraz yazısı genel kurula sunulmak üzere yönetim kurulunca noter aracılığı ile bildirilmemiş ise karar kesinleşir.

Genel kurul kararına karşı birinci fıkra hükmüne göre itiraz hakkı saklıdır.

D) Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortaklarla hesaplaşma süresi ve yükümlülük :

MADDE 17. — Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçıların kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu Anamukavelede gösterilir. Bu haklar, yedek akçeler hariç olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanır.

Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, Anamukavelede daha kısa bir süre tesbit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geçiktirilebilir. Bu durumda kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçıların alacak ve hakları bunları isteyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zaman aşımına uğrar.

Sorumlulukları sınırlı veya sınırsız olan ortakların çıktıklarının veya çıkarıldıklarının ticaret siciline bildirilmesi şarttır.

Çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ortakların hak ve ödevleri

Ortaklık senedi :

MADDE 18 — Her ortağın üyelik haklarının, ada yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, sahibinin adı ve soyadı, iş ve konut adresi, kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar, senet sahibi ile kooperatifi yönetmek ve imzasını kullan-

Ortaklık sıfatının kazanılması, Anasözleşme ile bir taşınmaz malın mülkiyetine bağlı hakların kullanılmasına veya bir teşebbüsün işletilmesine bağlanabilir. Bu gibi hallerde taşınmaz malın mülkiyetinin veya işletmenin üçüncü şahıslara devir veya temlik ile ortaklık sıfatının bir hak olarak yeni malike veya işletmeyi alana geçebileceğini anasözleşme hüküm altına alabilir. Taşınmaz mala ait bu şekil iktisabın üçüncü şahıslara karşı muteber olması tapu siciline bu yoldan meşruhat verilmesine bağlıdır.

C) Ortaklıktan çıkarılma esasları ve itiraz :

MADDE 16. — Anasözleşme, kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepleri tâyin edebilir. Bunların dışındaki haklı sebeplerle de ortaklıktan çıkarılmak mümkündür.

Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir. Anasözleşme, çıkarılanın genel kurula başvurma hakkı saklı kalmak üzere, bu hususta yönetim kurulunu da yetkili kılabılır.

Çıkarılma kararı gerekçeli olarak tutanağa geçirileceği gibi, ortaklar defterine de yazılır. Kararın onaylı örneği, çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere, on gün içinde notere tevdi edilir. Bu ortak tebliğ tarihinden itibaren üç ay içinde itiraz dâvası açabilir. Tebliğ edilen karar, yönetim kurulunca verilmiş ise, ortak, üç aylık süre içinde genel kurula da itiraz edebilir. Bu itiraz, ilk toplanacak genel kurula sunulmak üzere, yönetim kuruluna noter aracılığı ile tebliğ ettirilecek bir yazı ile yapılır. Genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz dâvası açılmaz. İtiraz üzerine genel kurulca verilecek karara karşı itiraz dâvası hakkı saklıdır.

Üç aylık süre içinde, genel kurula veya mahkemeye başvurmak suretiyle itiraz edilmeyen çıkarılma kararları kesinleşir.

D) Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortaklarla hesaplama süresi ve yükümlülük :

MADDE 17. — Kooperatiften çıkan veya çıkarılan ortakların kendilerinin yahut mirasçılarının kooperatif varlığı üzerinde hakları olup olmadığı ve bu hakların nelerden ibaret bulunduğu anasözleşmede gösterilir. Bu haklar, yedek akçeler haric olmak üzere, ortağın ayrıldığı yıl bilançosuna göre hesaplanır.

Kooperatifin mevcudiyetini tehlikeye düşürecek nitelikteki iade ve ödemeler, anasözleşmede daha kısa bir süre tesbit edilmiş olsa bile genel kurulca üç yılı aşmamak üzere geciktirilebilir. Bu durumda kooperatifin muhik bir tazminat isteme hakkı saklıdır. Çıkan veya çıkarılan ortaklar ile mirasçılarının alacak ve hakları bunları istiyebilecekleri günden başlayarak beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Çıkan veya çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun kalacağı hakkındaki şartlar hükümsüzdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ortakların hak ve ödevleri

A) Ortaklık senedi :

MADDE 18. — Her ortağın üyelik haklarının, ada yazılı ortaklık senedi ile temsil olunması şarttır. Bu senede kooperatifin unvanı, sahibinin adı ve soyadı, iş ve konut adresi, kooperatife girdiği ve çıktığı tarihler yazılır. Bu hususlar, senet sahibi ile kooperatifi temsile yetki-

mak yetkisi olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırasıyla kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Mezkûr senet anamukaveleyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir.

Ortaklık senetleri ada yazılı olur. Ancak bunlar, kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece beyyine vesikası hükmündedir.

B) Ortaklık payları, şahsi alacaklılar :

MADDE 19. — Kooperatife giren her şahıstan en az bir ortaklık payı alması gerekir. Anamukavele, en yüksek had tesbit ederek bir ortak tarafından bu had dahilinde birden fazla pay almaya cevaz verebilir.

Bir ortağın 10 000 liralıktan fazla pay sahibi olması yasaktır. Yapı kooperatiflerinde bir ortak 30 000 lira tutarından fazla pay sahibi olamaz.

Bir ortaklık senedinin değeri 100 liradan aşağı olamaz. Birkaç pay bir ortaklık senedinde gösterilebilir. Senetle temsil edilmeyen paylar 100 lira itibar olunur.

Yapı kooperatiflerinin bankalardan, müesseselerden veya şirketlerden kredi alabilmesi için yapacakları meskenlerin kredi verecekler tarafından takdir olunacak maliyetinin en az 1/4 ünü yatırmış bulunmaları şarttır.

Bir ortağın şahsi alacakları ancak ortağa ait faiz ve fiyat farklarından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilirler.

C) Aynî sermaye :

MADDE 20. — Aynî neviden sermaye konması veya kooperatifin mevcut bir işletmeyi veya aynları devralması anamukavele ile kabul edilebilir.

1. Değer biçme, bilirkişi :

MADDE 21. — Anamukavelede aynların değeri tesbit edilmemiş ise, bu tesbit kurucular tarafından toplantıya çağırılacak ilk genel kurulda ortak adedinin 2/3 nü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılır.

Kurulştan sonra girecek ortakların ayn nevinden sermaye koymaları halinde bu çağrı yönetim kurulu tarafından yapılır.

Ortakların, 2/3 nün birleşmesi mümkün olmayan hallerde bilirkişinin seçimi mahkemeden istenir.

2. Karar msabı, raporların kabulü :

MADDE 22. — 21 nci madde gereğince atanan bilirkişi, gereken raporları düzenleyip verdikten sonra yapılacak genel kurul toplantısında, konu görüşülür. Çağrı mektuplarına bilirkişi raporunun bir örneği eklenir.

Ortak sayısının en az yarısının asaleten ve temsilen toplantıda bulunması şartıyla bilirkişi raporları okunup incelendikten ve gereğinde ayn nevinden sermaye koyan kimselerin ve devralınacak işletmenin veya aynları sahibinin açıklamaları dinlendikten sonra değerlerinin aynen kabul veya reddine, yahut ilgililerin muvafakatiyle değerlendirilmesine çoğunlukla karar verilir.

Geçici Komisyonun değişikliği

si olan kimseler tarafından imzalanır. Ortağın yatırdığı veya çektiği paralar tarih sırasıyla kaydedilir. Bu kayıtlar kooperatifin ödediği paralara ait ise ortak imza eder. İmzalı ortak senedi makbuz hükmündedir. Mezkûr senet anasözleşmeyi ihtiva etmek şartıyla ortaklık cüzdanı şeklinde de düzenlenebilir. Ortaklık senetleri kıymetli evrak niteliğinde olmayıp sadece beyyine vesikası hükmündedir.

B) Ortaklık payları, şahsi alacaklılar :

MADDE 19. — Kooperatife giren her şahsın en az bir ortaklık payı alması gerekir. Anasözleşmede, en yüksek had tesbit edilir. Bir ortağın bu had dâhilinde birden fazla pay almasına cevaz verilebilir.

Bir ortaklık senedinin değeri 100 liradan aşağı olamaz. Birkaç pay bir ortaklık senedinde gösterilebilir. Senetle temsil edilmeyen paylar 100 lira itibar olunur.

Her kooperatifin işgal mevzuuna göre, lüzumlu krediler bankalar ve diğer kredi müesseselerince sağlanır.

Bir ortağın şahsi alacaklıları ancak o ortağa ait faiz ve fiyat farklarından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilirler.

C) Aynî sermaye :

MADDE 20. — Ayn nev'inden sermaye konması veya kooperatifin mevcut bir işletmeyi veya ayları devralması anasözleşme ile kabul edilebilir.

I - Değer biçme, bilirkişi :

MADDE 21. — Anasözleşmede ayların değeri tesbit edilmemiş ise, bu tesbit kurucular tarafından toplantıya çağırılacak ilk genel kurulda ortak adedinin 2/3 ünü temsil eden ortakların çoğunluğu ile seçilecek bilirkişi tarafından yapılır.

Kuruluştan sonra girecek ortakların ayn nev'inden sermaye koymaları halinde bu çağrı yönetim kurulu tarafından yapılır.

Ortakların, 2/3 ünün birleşmesi mümkün olmayan hallerde bilirkişinin seçimi mahkemeden istenir.

Seçilen bilirkişi veya bilirkişiler tarafından verilen rapora karşı tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde mahallî sulh hukuk hâkimine itiraz edebilirler. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

2 - Karar nısbı, raporların kabulü :

MADDE 22. — Tasarının 22 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(1) Hak ve vecibelerde eşitlik :

MADDE 23. — Ortaklar bu kanunun kabul ettiği esaslar dâhilinde hak ve vecibelerde eşittirler :

1. Bilgi edinmek hakkı, bilânço :

MADDE 24. — Fiyat farkı hesabı, bilânço, yıllık rapor ve müspet veya menfi fiyat farklarının nasıl dağılacığı hakkındaki teklifler, denetçiler tarafından verilecek raporla birlikte genel kurulun âdi toplantısından en az 15 gün önce kooperatifin merkez ve şubelerinde ortakların emrine âmade tutulur. Bunlardan fiyat farkı hesabı bilânço ve yıllık raporlar toplantıdan başlayarak bir yıl süre ile ortakların emrine âmade tutulur. Her ortak, masraf kooperatife aidolmak üzere fiyat farkı hesabı ile bilânçonun bir örneğini istiyebilir.

2. Ticari defterler ve sır saklama hükümleri ve ceza :

MADDE 25. — Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler.

Kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, genel kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür. İncelemesine müsaade edilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar haric olmak üzere, hiçbir ortak kooperatifin iş sırları öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak zorundadır. Bu mecburiyete uymıyan ortak meydana gelecek zararlarından kooperatife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikâyeti üzerine her hangi bir zarar umulmаса dahi bir yıla kadar hapis veya 500 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırılır.

Ortakların bilgi edinmek hakkı, anamukavele veya kooperatif organlarından birinin kararı ile bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.

3. Genel kurul toplantılarına katılmak, seçmek ve seçilmek hakkı :

MADDE 26. — Kanun ve anamukavele ile tesbit edilen yükümlerini yerine getirmiyen ortaklar hariç her ortak genel kurula katılma hakkına sahiptir. Ancak görev kusurlarından veya suç teşkil eden eylemlerinden ötürü yönetim ve denetim kurullarından uzaklaştırılanlar kooperatif kurullarına seçilemezler.

D) Ortakların ödev ve sorumlulukları :

1. Süre ve ortaklığın yok olması :

MADDE 27. — Ortakların yüklendikleri paylar için ödiyecekleri para tutarını anamukavele belirtir. Kooperatif, sermaye yükümlerinde borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilânla ve münasip bir süre belirterek yükümlerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymıyan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmiyenlerin ortaklığı kendiliğinden düşer. Ortaklığın düşmesi alâkalının, anamukavele veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

C) Hak ve vecibelerde eşitlik :

MADDE 23. — Tasarının 23 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

1. Bilgi edinmek hakkı, bilânço :

MADDE 24. — Yönetim Kurulunun gelir gider farklarının dağıtım şekli hakkındaki tekliflerini ihtiva eden yıllık çalışma raporu ile bilânço ve denetçilerin 66 ncı madde hükümlerine uygun olarak tanzim edecekleri rapor Genel Kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile Kooperatif merkezinde ve varsa şubelerinde ortakların tetkikine âmâde tutulur.

Talebeden ortaklara bilânço ve gelir gider farkı hesaplarının birer suretinin verilmesi mecburidir.

Ortakların bilgi edinmek hakkı, anasözleşme veya kooperatif organlarından birinin kararıyle bertaraf edilemez veya sınırlandırılmaz.

2. Ticari defterler ve sır saklama hükümleri ve ceza :

MADDE 25. — Kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, Genel Kurulun açık bir müsaadesi veya Yönetim Kurulunun kararı ile mümkündür. İncelenmesine müsaade edilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar haric olmak üzere, hiçbir ortak kooperatifin iş sırları öğrenmeye yetkili değildir. Her ortak her ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dâhi daima gizli tutmak zorundadır. Bu mecburiyete uymıyan ortak meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikâyeti üzerine hasulo gelen zararın miktar ve mahiyetine göre bir yıla kadar hapis veya 500 liradan 10 000 liraya kadar ağır para cezasıyla veya her ikisiyle birlikte cezalandırılır.

3. Genel Kurul toplantılarına katılmak, seçmek ve seçilmek hakkı :

MADDE 26. — Kanun ve anasözleşme ile tesbit edilen yükümlerini yerine getirmiyen, âdi Genel Kurul toplantısından altı ay evvel ortak olmıyan ortaklar hariç her ortak Geneli Kurula katılma hakkına sahiptir.

D) Ortakların ödev ve sorumlulukları :

I- Süre ve ortaklığın yok olması :

MADDE 27. — Ortakların yüklendikleri paylar için ödiyebilecekleri para tutarını anasözleşme belirtir. Kooperatif, sermaye yüklemelerinde borçlu veya sair ödemelerle yükümlü bulunan ortaklarından elden yazılı olarak veya taahhütlü mektupla, bu husus mümkün olmazsa ilânla ve münasip bir süre belirterek yükümlerini yerine getirmelerini ister. İlk isteğe uymıyan ve ikinci istemeden sonra da bir ay içinde yükümlerini yerine getirmiyenlerin ortaklığı kendiliğinden düşer. Ortaklığın düşmesi alâkalının, anasözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının yok olmasını gerektirmez.

II - Kooperatifin sorumluluğu :

MADDE 28. — Anamukavelede aksine hüküm olmadıkça kooperatif, alacaklarına karşı yalnız mamelekiyle sorumludur.

1. Sınırsız sorumluluk :

MADDE 29. — Anamukavele, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği hallerde, ortaklarının da şahsan ve sınırsız olarak sorumlu tutacaklarını hüküm altına alabilir. Bu takdirde alacaklılar kooperatifin iflâs veya diğer sebeplerle dağılması halinde alacaklarını tamamen sağlamazlarsa, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıklarıyla sorumlu olurlar.

2. Sınırlı sorumluluk :

MADDE 30. — Anamukaveleye, kooperatif borçları için ortakların paylarından fazla olarak şahsan, ve belirli bir miktara kadar kooperatiftensonra sorumlu olacakları hususunda bir hüküm konabilir. Ortakların tek başına sorumlu olacakları miktar kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı olarak da gösterilebilir.

İflâsın sonuna kadar bu sorumluluk iflâs idaresi tarafından ileri sürülür.

3. Ek ödeme yüklemi :

MADDE 31. — Anamukavele, ortakların sorumluluğu yerine veya buna ilâveten ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilânço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yüklemi sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir.

Ek ödemelerin nasıl yapılacağına dair anamukavelede hüküm yoksa, ödeme, payların tutarına göre yapılır.

Kooperatifin iflâs halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflâs idaresinindir.

4. Caiz olmayan sınırlama :

MADDE 32. — Sorumluluğu belirli bir zamana bırakan veya bâzı ortak gruplarına yükliyen anamukavele hükümleri muteber değildir.

5. İflâs halinde usul :

MADDE 33. — Ortakları şahsan sorumlu bulunan veya ek ödemelerle yükümlü olan bir kooperatifin iflâs halinde, iflâs idaresi sıra cetvelini düzenlemekle beraber ortaklardan her birinin payına düşen borcun ödenmesini kendilerinden ister.

Tahsil olunamıyan meblâğlar diğer ortaklar arasında bölüşürlür.. Aktif bakiyesi pay cetvelinin kesin olarak tesbiti üzerine geriverilir. Ortakların birbirlerine rücu hakları saklıdır. Ortakların geçici olarak tesbit olunan borçlarıyla pay cetveli aleyhine icra ve iflâs Kanunu hükümlerine göre itiraz hakları vardır.

6. Sorumluluk hükümlerinin değiştirilmesi :

MADDE 34. — Ortakların sorumluluğu ve ek ödemeler yükümleri ile ilgili değiştirmeler ancak anamukavelenin tadili ile mümkündür.

II - Kooperatifin sorumluluğu :

MADDE 28. — Anasözleşmede aksine hüküm olmadıkça kooperatif, alacaklılarına karşı yalnız mamalekiyle sorumludur.

1. Sınırsız sorumluluk :

MADDE 29. — Anasözleşme, kooperatifin varlığı borçlarını karşılamaya yetmediği hallerde, ortaklarının da şahsan ve sınırsız olarak sorumlu tutulacaklarını hüküm altına alabilir. Bu takdirde alacaklılar kooperatifin iflâsı veya diğer sebeplerle dağılması halinde alacaklarını tamamen sağlayamazlarsa, kooperatifin borçlarından dolayı, kooperatif ortakları zincirleme ve bütün varlıklarıyla sorumlu olurlar.

2. Sınırlı sorumluluk :

MADDE 30. — Anasözleşmeye, kooperatif borçları için ortakların paylarından fazla olarak şahsan ve belirli bir miktara kadar kooperatiften sonra sorumlu olacakları hususunda bir hüküm konabilir. Ortakların tek başına sorumlu olacakları miktar kooperatifteki paylarının tutarı ile orantılı olarak da gösterilebilir.

İflâsın sonuna kadar bu sorumluluk iflâs idaresi tarafından ileri sürülür.

3. Ek ödeme yüklemi :

MADDE 31. — Anasözleşme, ortakları ek ödemelerle yükümlendirebilir. Ancak, ek ödemelerin yalnız bilânço açıklarını kapatmada kullanılması şarttır. Ek ödeme yüklemi sınırsız olabileceği gibi belirli miktarlarla veya iş hacmi ile veya paylarla orantılı olarak sınırlandırılabilir.

Kooperatifin iflâsı halinde ek ödemeleri isteme hakkı iflâs idaresininindir.

4. Caiz olmayan sınırlandırma :

MADDE 32. — Sorumluluğu belirli bir zamana bırakan veya bazı ortak gruplarına yükleyen anasözleşme hükümleri muteber değildir.

5. İflâs halinde usul :

MADDE 33. — Tasarının 33 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

6. Sorumluluk hükümlerinin değiştirilmesi :

MADDE 34. — Ortakların sorumluluğu ve ek ödemeler yükümleri ile ilgili değiştirmeler ancak anasözleşmenin tâdili ile mümkündür. Sorumluluk ve ek ödeme yükümleri konulması veya bunla-

Sorumluluk ve ek ödeme yükümleri konulması veya bunların artırılması, bu husustaki kararın tescili ile kooperatifin bütün alacakları lehine hüküm ifade eder. Sorumluluğun azaltılması hakkındaki kararlar, tescilden evvel doğmuş borçları kapsamaz.

7. — Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu :

MADDE 35. — Ortakları şahsan sorumlu, veya ek ödemelerle yükümlü bir kooperatifte, durumunu bilerek yeni giren kimse, girişinden önce doğmuş olan borçlardan diğer ortaklar gibi sorumlu olur. Buna aykırı mukavele hükümleriyle ortaklar arasındaki anlaşmalar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez.

8. — Bir ortağın ayrılmasından veya kooperatifin dağılmasından sonra sorumluluk :

MADDE 36. — Sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölüm veya diğer bir sebeple kooperatiften ayrılırsa, ayrılmanın Ticaret Siciline tescilinden başlayarak bir yıl veya anamukavele ile tesbit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflâs ettiği takdirde, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamaz.

Aynı şartlar altında veya aynı süre içinde ek ödeme yükümü de mevcudolmakta devam eder.

Bir kooperatif dağılırsa, dağılmanın Ticaret Siciline tescilinden başlayarak bir yıl veya anamukavelede tesbit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatifin iflâsının açılmasına karar verilmesi halinde ortaklar aynı şekilde ek ödemelerle birlikte sorumludurlar.

9. — Sorumlulukta zamanaşımı :

MADDE 37. — Alacaklıların, ortakların şahsi sorumluluklarından doğan isteme hakları, daha önce kanuni bir hüküm gereğince düşmedikçe iflâs işlemlerinin sona ermesinden başlayarak daha bir yıl süre ile alacaklılardan her biri tarafından ileri sürülebilir.

Ortakların birbirine olan rücu hakları da bu hakka vücut veren ödemenin yapıldığı andan başlamak üzere bir yıl içinde zamanaşımına uğrar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kooperatif hesapları

A) Fiyat farkları, bölünmesi ve paylara faiz verilmesi :

MADDE 38. — Anamukavelede aksine hüküm bulunmadığı takdirde ortaklarla yapılan muamelelerden bir yıllık faaliyet sonunda elde edilen hâsılının tamamı fiyat farkı olarak kooperatifin yedek akçelerine eklenir.

Fiyat farkının ortaklar arasında bölüşülmesi öngörülmüş ise bu bölünme ortakların muameleleri oranında yapılır.

Fiyat farkının en az % 50 si ortaklara dağıtıldıktan sonra ortakların sermaye paylarına genel kurul kararı ile en çok % 7 oranına kadar faiz ödenebileceği anamukavelede hükme bağlanabilir.

Ortak dışı işlemlerden elde edilen hâsıla dağıtılamaz. Bunlar kooperatifin gelişmesine yarıyacak işlerde kullanılmak üzere özel bir fonda toplanır.

Bir yıllık faaliyet neticeleri menfi olduğu takdirde açık, yedek akçelerden ve bunların kâfi gelmemesi halinde ek ödemelerle veya ortak sermaye paylarıyla karşılanır.

Menfi neticeler ortadan kaldırılmadıkça fiyat farkı ve faiz dağıtımı yapılamaz.

rın artırılması, bu hüsustaki kararın tescili ile kooperatifin bütün alacakları lehine hüküm ifade eder.

Sorumluluğun azaltılması hakkındaki kararlar, tescilden evvel borçları kapsamaz.

7. — *Kooperatife yeni giren ortakların sorumluluğu :*

MADDE 35. — Tasarının 35 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

8. — *Bir ortağın ayrılmasından veya Kooperatifin dağılmasından sonra sorumluluk :*

MADDE 36. — Sınırsız veya sınırlı sorumlu bir ortak ölür veya diğeri bir sebeple kooperatiften ayrılışının kesinleştiği tarihten başlayarak bir yıl veya anasözleşme ile tesbit olunan daha uzun bir süre içinde kooperatif iflâs ettiği takdirde, ayrılmasından önce doğmuş olan borçlar için ortak sorumluluktan kurtulamaz.

Aynı şartlar altında veya aynı süre içinde ek ödeme yükümü de mevcut olmakta devam eder.

Bir kooperatif dağılırsa, dağılmanın Ticaret Siciline tescilinden başlayarak bir yıl evvel anasözleşmede tesbidolunan daha uzun bir süre içinde kooperatifin iflâsının açılmasına karar verilmesi halinde ortaklar aynı şekilde ek ödemelerle birlikte sorumludurlar .

9. *Sorumlulukta zamanaşımı :*

MADDE 37. — Tasarının 37 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kooperatif hesapları

A) *Gelir gider farkları, bölünmesi ve paylara faiz verilmesi :*

MADDE 38. — Anasözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde ortaklarla yapılan muamelelerden bir yıllık faaliyet sonunda elde edilen hasılanın tamamı gelir gider farkı olarak kooperatifin yedek akçelerine eklenir.

Gelir gider farkının ortaklar arasında bölüşülmesi öngörölmüş ise bu bölünme ortakların muameleleri oranında yapılır.

Gelir gider farkının en az % 50 si ortaklara dağıtıldıktan sonra ortakların sermaye paylarına Genel Kurul kararı ile en çok % 7 oranına kadar faiz ödenebileceği anasözleşmede hükme bağlanabilir.

Ortak dışı işlemlerden elde edilen hasıla dağıtılamaz Bunlar kooperatifin gelişmesine yarıyacak işlerde kullanılmak üzere özel bir fonda toplanır.

Bir yıllık faaliyet neticeleri menfi olduğu takdirde açık, yedek akçelerden ve bunların kâfi gelmemesi halinde ek ödemelerle veya ortak sermaye paylarıyla karşılanır.

Menfi neticeler ortadan kaldırılmadıkça gelir gider farkı ve faiz dağıtımı yapılamaz.

B) *Yedek akçe ayrımı :*

MADDE 39. — Fiyat farkının en az % 10 u yedek akçe olarak ayrılmadıkça ortaklara dağıtma yapılamaz.

Yedek akçelerin ortaklara dağıtılacağına dair anamukaveleye konacak hükümler muteber değildir.

C) *Ortak ve personel için yardım fonları :*

MADDE 40. — Anamukavele gerek kooperatifin memurları ile işçileri, gerekse kooperatifin ortakları için yardım kuruluşları vücuda getirmek ve bunları işletmek amacı ile yardım fonları kurulmasını hüküm altına alabilir.

Yardım amacı için ayrılan kıymetler belirli ise, bunlar kooperatifin mamelekinden ayrılarak tahsis edildiği amaçlar için kullanılmak üzere özel bir hesaba alınır.

D) *Fiyat farkından ilk ayrılacak fonlar :*

MADDE 41. — Bölünecek fiyat farkından ilk önce yedek akçe ile kanun veya anamukavele gereğince kurulan diğer fonlara yatırılacak paralar ayrılır.

Yedek akçelerin ve özel fonların kullanış şekil ve şartları anamukavelede gösterilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kooperatif organları

A) Genel Kurul

I - Yetki :

MADDE 42. — Genel Kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır.

Genel Kurul, aşağıdaki yetkilerini devir ve terk edemez.

1. Anamukaveleyi değiştirmek,
2. Yönetim kurulu ve denetleme kurulu üyeleriyle gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,
3. İşletme hesabiyle bilânço ve gerektiğinde fiyat farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,
4. Yönetim ve denetim kurullarını ibra etmek,
5. Kanun veya anamukavele ile genel kurula tanınmış olan yetkiler içinde karar vermek.

II - Çağrı :

1. *Çağrıya yetkisi olanlar :*

MADDE 43. — Yönetim Kurulu veya anamukavele ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetleme kurulu ve tasfiye memurları genel kurulu toplantıya çağırarak yetkisine sahiptirler.

2. *Ortakların isteği, Ticaret Bakanlığının çağrısı, mahkemenin izni :*

MADDE 44. — Kooperatif ortaklarından en az onda birinin ve her halde en az 4 ortağın isteği üzerine genel kurul toplantıya çağrılır. Yönetim Kurulu bu isteği en çok 10 gün içinde yerine getirmedeği takdirde, istek sahiplerinin müracaatı üzerine veya doğrudan doğruya Ticaret Bakanlığı,

B) Yedek akçe ayrımı :

MADDE 39. — Gelir gider farkının en az % 10 u yedek akçe olarak ayrılmadıkça ortaklara dağıtma yapılamaz.

Yedek akçelerin ortaklara dağıtılacağına dair Anasözleşmeye konacak hükümler muteber değildir.

C) Ortak ve personel için yardım fonları :

MADDE 40. — Anasözleşme gerek kooperatifin memurları ile işçileri, gerekse kooperatifin ortakları için yardım kuruluşları vücuda getirmek ve bunları işletmek amacı ile yardım fonları kurulmasını hüküm altına alabilir.

Yardım amacı için ayrılan kıymetler belirli ise, bunlar kooperatifin mamelekinden ayrılarak tahsis edildiği amaçlar için kullanılmak üzere özel bir hesaba alınır.

D) Gelir gider farkından ilk ayrılacak fonlar :

MADDE 41. — Bölünecek gelir gider farkından ilk önce yedek akçe ile kanun veya anasözleşme gereğince kurulan diğer fonlara yatırılacak paralar ayrılır.

Yedek akçelerin ve özel fonların kullanılış şekil ve şartları anasözleşmede gösterilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Kooperatif organları

A) Genel Kurul

I - Yetki :

MADDE 42. — Genel Kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır.

Genel Kurul, aşağıdaki yetkilerini devir ve terk edemez.

1. Anasözleşmeyi değiştirmek,
2. Yönetim kurulu ve denetçiler kurulu üyeleriyle gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,
3. İşletme hesabiyle bilanço ve gerektiğinde gelir gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,
4. Yönetim ve denetçiler kurullarını ibra etmek,
5. Kanun veya Anasözleşme ile Genel Kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek.

II - Çağrı :

1. — Çağrıya yetkisi olanlar :

MADDE 43. — Yönetim kurulu veya anasözleşme ile bu hususta yetkili kılınan diğer bir organ ve gerektiğinde denetçiler kurulu ve tasfiye memurları Genel Kurulu toplantıya çağırmak yetkisine sahiptirler.

2. — Ortakların isteği, Ticaret Bakanlığının çağrısı, mahkemenin izni :

MADDE 44. — Tasarının 44 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

genel kurulu toplantıya çağırabilir. Çağırmadığı takdirde istek sahipleri mahallî mahkemeye başvurarak genel kurulu bizzat toplantıya çağırarak müsaadesini alabilirler.

3. *Şekil :*

MADDE 45. — Genel kurul, anamukavelede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağılır. İlânların bir örneği toplantıdan en az 10 gün evvel Ticaret Bakanlığına gönderilir.

III - Gündem :

MADDE 46. — Toplantı çağırısına ve ilâna gündem yazılır. Anamukavelenin değiştirilmesi bahis konusu ise, yapılacak ilânda değiştirilecek maddelerin numaralarının yazılması ile yetinilir.

Yönetim Kurulu üyeleriyle denetçilerin azli, hesap komisyonunun seçilmesi, bilânço incelenmesinin geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, genel kurulun yeni bir toplantıya çağırılması teklifi müstesna olmak üzere gündemde yazılı olmıyan hususlar görüşülemez.

IV - Bütün pay sahiplerinin hazır bulunması hali :

MADDE 47. — Kooperatifin bütün ortakları toplantıda hazır bulunduğu sürece ve bir itiraz olmadığı takdirde genel kurul toplantılarına dair olan diğer hükümler saklı kalmak şartıyla toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa dahi kararlar alınabilir. Bu gibi kararların, ortaklar veya ortakların toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanması gereklidir.

V - Oy hakkı :

1. *Genel olarak :*

MADDE 48. — Genel kurulda her ortak yalnız bir oya sahiptir.

2. *Temsil :*

MADDE 49. — Anamukavelede açıklama bulunduğu takdirde, bir ortak yazı ile izin vermek suretiyle genel kurul toplantısında oyunu ancak başka bir ortağa kullandırabilir. Bir ortak genel kurulda birden fazla ortağı temsil edemez.

Üye sayısı 1 000 in üstünde olan kooperatiflerde anamukavele ile her ortağın en çok olmak üzere birden fazla başka ortağı temsil edebileceği öngörülebilir. Eş ve birinci derecede akrabalar için temsilde ortaklık şartı aranmaz.

3. *Yoksunluk:*

MADDE 50. — Kooperatif işlerinin görülmesine her hangi bir suretle katılmış olanlar yönetim kurulunun übrasına ait kararlarda oylamaya katılamazlar. Bu hüküm denetçiler hakkında uygulanmaz.

Ortaklardan hiçbirisi kendisi veya karı ve kocası yahut usul ve furuu ile kooperatif arasındaki şahsi bir işe veya dâvaya dair olan görüşmelerde oy hakkını kullanamaz.

3. — *Şekil* :

MADDE 45. — Genel Kurul, Anasözleşmede gösterilen şekil ve surette toplantıya çağırılır. Toplantı nı sabı Anasözleşmede gösterilir. İlânların bir örneğı toplantıdan en az 10 gün evvel Ticaret Bakanlığına gönderilir.

III - Gündem :

MADDE 46. — Toplantı çağırısına ve ilâna gündem yazılır. Anasözleşmenin değıştirilmesi bahis konusu ise, yapılacak ilânda değıştirilecek maddelerin numaralarının yazılması ile yetinilir.

Yönetim kurulu üyeleriyle denetçilerin azli, hesap komisyonunun seçilmesi, bilânço incelenmesinin geriye bırakılması, çıkan veya çıkarılan ortaklar hakkında karar alınması, Genel Kurulun yeni bir toplantıya çağırılması teklifi müstesna olmak üzere gündemde yazılı olmıyan hususlar görüşülemez.

IV - Bütün pay sahiplerinin hazır bulunması hali :

MADDE 47. — Tasarının 47 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

V - Oy hakkı :

1. *Genel olarak* :

MADDE 48. — Tasarının 48 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

2. *Temsil* :

MADDE 49. — Anasözleşmede açıklama bulunduğu takdirde, bir ortak yazı ile izin vermek suretiyle genel kurul toplantısında oyunu ancak başka bir ortağı kullandırabilir. Bir ortak genel kurulda birden fazla ortağı temsil edemez.

Ortak sayısı 2 000 in üstünde olan kooperatiflerde Anasözleşme ile her ortağın en çok 5 olmak üzere birden fazla başka ortağı temsil edebileceğı öngörülebilir.

Eş ve birinci derecede akrabalar için temsilde ortaklık şartı aranmaz.

3. *Yoksunluk* :

MADDE 50. — Tasarının 50 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

VI - Kararlar:

Genel olarak:

MADDE 51. — Kanun veya anamukavelede aykırı hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarısından bir fazlasına itibar olunur.

Kooperatifin dağılması veya diğer bir kooperatifle birleşmesi ve anamukavelenin değiştirilmesi kararlarında fiilen kullanılan oyların 2/3 ü çoğunluğu gereklidir. Anamukavele, bu kararların alınması için oy çoğunluğu hakkında daha ağır hükümler koyabilir.

2. Ortakların paylarının artırılması:

MADDE 52. — Ortakların şahsi sorumluluklarının ağırlaştırılması veya ek ödeme yükümleri ihdası hakkında alınacak kararlar için bütün ortakların 3/4 nün rızası gereklidir. Kararlar, ilândan başlayarak üç ay içinde kooperatiften çıktıklarını bildirmeleri halinde bunlara katılmıyan ortakları bağlamaz. Bu takdirde kooperatiften çıkma beyanı, kararın yürürlüğe girdiği tarihten başlamak üzere hüküm ifade eder.

Bu suretle, kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, bir ayrılma tazminatı ödenmesine bağlı kılınmaz.

3. Kararların bozulması ve şartlar:

MADDE 53. — Aşağıda yazılı kimseler kanuna, anamukavele hükümlerine ve iyi niyet esaslarına aykırı olduğu iddiası ile genel kurul kararları aleyhine, toplantıyı kovalıyan günden başlamak üzere bir ay içinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye başvurabilirler.

1. Toplantıda hazır bulunup ta kararlara aykırı kalarak keyfiyeti tutanağa geçirten veya oyunu kullanmasına haksız olarak müsaade edilmiyen yahut toplantıya çağrının usulü dairesinde yapılmadığını veyahut gündemin gereği gibi ilân veya tebliğ edilmediğini yahut da genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olmıyan kimselerin karara katılmış bulunduklarını iddia eden pay sahipleri;

2. Yönetim kurulu;

3. Kararların yerine getirilmesi yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin şahsi sorumluluklarını mucibolduğu takdirde bunların her biri;

Bozma dâvasının açıldığı ve duruşmanın yapılacağı gün, yönetim kurulu tarafından usulen ilân olunur.

Birinci fıkrada yazılı bir aylık hak düşüren sürenin sona ermesinden önce duruşmaya başlanılamaz. Birden fazla bozma dâvası açıldığı takdirde, dâvalar birleştirilerek görülür.

Mahkeme, kooperatifin isteği üzerine muhtemel zararlarına karşı dâvacının teminat göstermesine karar verebilir. Teminatın mahiyet ve miktarını belirtmek mahkemeye aittir.

Bir kararın bozulması bütün ortaklar için hüküm ifade eder.

4. Mektupla oy verme ve temsilciler toplantısı:

MADDE 54. — Ortak sayısı 300 den fazla veya ortaklarının çoğunluğu tüzel kişiler olan kooperatiflerde, anamukavelelerine kayıt konulmak suretiyle;

1. Genel kurula ait kararlardan, hepsinin veya bir kısmının ortakların oylarını mektupla bildirmeleri suretiyle verilmesi,

2. Ortakların gruplara ayrılarak verecekleri kararlara tesbit edecekleri talimat gereğince oy vermek üzere seçecekleri temsilciler topluluğu,

VI - Kararlar :

1. Genel olarak :

MADDE 51. — Kanun veya Anasözleşmede aykırı hüküm bulunmadıkça genel kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarıdan bir fazlasına itibar olunur.

Kooperatifin dağılması veya diğeri bir kooperatifle birleşmesi ve Anasözleşmenin değıştirilmesi kararlarında fiilen kullanılan oyların 2/3 ü çoğunluğu gereklidir. Anasözleşme, bu kararların alınması için oy çoğunluğu hakkında daha ağır hükümler koyabilir.

2. Ortakların paylarının artırılması :

MADDE 52. — Tasarının 52 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

3. Kararların bozulması ve şartlar :

MADDE 53. — Tasarının 53 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

4. Mektupla oy verme ve temsilciler toplantısı :

MADDE 54. — Ortak sayısı 2 000 den fazla olan kooperatiflerde, anasözleşmelerine kaydolunmak suretiyle :

1. Genel Kurula ait kararlardan, hepsinin veya bir kısmının ortakların oylarını mektupla bildirmeleri suretiyle verilmesi,

2. Ortakların gruplara ayrılarak verecekleri kararlara tesbit edecekleri talimat gereğince oy vermek üzere kendi aralarından seçecekleri temsilciler topluluğu,

genel kurul sayılabilir.

Mektupla oy bildirme halinde, mektupların yönetim kurulu ve Bakanlık temsilcisi önünde incelenmesi sonunda muhtevanın neden ibaret olduğu tesbit edilerek tutanağa yazılır. Hazır bulunanlar tarafından imza edilen tutanağa göre verildiği anlaşılan karar yürürlüğe girer.

Grup temsilcileri genel kurulunda her temsilci, temsil ettiği ortakların sayısı kadar oya sahiptir. Temsilcilerin aldığı talimata aykırı olarak oy vermesi karara tesir etmez.

B) Yönetim kurulu:

I - Ödevi ve üye sayısı:

MADDE 55. — Yönetim kurulu, kanun ve anamukavele hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yönetim ve onu temsil eden icra organıdır.

Yönetim kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

Yönetim kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişi, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.

II - Üyelik şartları:

MADDE 56. — Yönetim kurulu üyelerinin ve tüzel kişi olan ortakların temsilcilerinin çoğunluğunun Türk tabiiyetinde olması şarttır. Bunlardan bir kaçı kaaperatifi temsil yetkisini haiz murahhas üye seçilebilir.

Siyasi partilerin ilçe, il ve merkez kurulları yönetiminde görev alan ortaklar aynı zamanda kooperatif yönetim kurulu üyeliğine seçilemezler.

Murahhas üyelerin seçilmesi ve değiştirilmesi ticaret siciline tescil ettirilir.

III - Üyelik süresi:

MADDE 57. — Yönetim kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler. Anamukavelede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

IV - Yönetim ve temsil:

1. Yetkilerin devri:

MADDE 58. — Anamukavele, genel kurula veya yönetim kuruluna, kooperatifin yönetimini ve temsilini kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmıyan bir veya birkaç müdüre veya yönetim kurulu üyesine tevdi etmek yetkisini verebilir.

2. Şümülü ve sınırlandırılması:

MADDE 59. — Temsile yetkili şahıslar kooperatif namına onun amacının gerektirdiği bütün hukukî işlemleri yapabilir.

Bu temsil yetkisinin sınırlandırılması iyi niyet sahibi üçüncü şahıslara karşı hiçbir hüküm ifade etmez. Temsil yetkisinin sadece esas müessesesinin veya bir şubenin işlerine hasrolunmasına veya kooperatif unvanının birlikte kullanılmasına dair ticaret siciline tescil edilmiş olan kayıtlar saklıdır.

Kooperatifi yönetime veya temsile yetkili şahıslardan birinin kooperatife ait görevlerini yürütmesi esnasında meydana getirdiği haksız fiilerden doğan zarardan sorumlu olur.

Genel Kurul sayılabilir.

Mektupla oy bildirme halinde, mektupların, Yönetim Kurulu ve Bakanlık temsilcisi önünde incelenmesi sonunda muhtevanın neden ibaret olduğu tesbit edilerek tutanağa yazılır. Hazır bulunanlar tarafından imza edilen tutanağa göre verildiği anlaşılan karar yürürlüğe girer.

Grup temsilcileri genel kurulunda her temsilci, temsil ettiği ortakların sayısı kadar oya sahiptir. Temsilcinin aldığı talimata aykırı olarak oy vermesi karara tesir etmez.

B) Yönetim Kurulu :

I - Ödevi ve üye sayısı :

MADDE 55. — Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır.

Yönetim Kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

Yönetim Kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.

II - Üyelik şartları :

MADDE 56. — Yönetim Kurulu üyelerinin ve tüzel kişi olan ortakların temsilcilerinin çoğunluğunun Türk tabiiyetinde olması şarttır. Bunlardan birkaçı kooperatifi temsil yetkisini haiz murahhas üye seçebilir.

Yönetim Kuruluna üye olabilmek için yüz kıztartıcı bir suçtan veya ağır hapsi gerektiren bir cürümden dolayı mahkûm edilmemiş olmak şarttır.

Murahhas üyelerin seçilmesi ve değıştirilmesi Ticaret Siciline tescil ettirilir.

III - Üyelik süresi :

MADDE 57. — Yönetim Kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilirler. Anasözleşmede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri caizdir.

IV - Yönetim ve temsil :

1. Yetkilerin devri :

MADDE 58. — Anasözleşme, Genel Kurula veya Yönetim Kuruluna, kooperatifin yönetimini ve temsilini kısmen veya tamamen kooperatif ortağı bulunmaları şart olmıyan bir veya birkaç müdüre veya Yönetim Kurulu üyesine tevdi etmek yetkisini verebilir.

2. Şümulü ve sınırlandırılması :

MADDE 59. — Tasarının 59 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

3. *İmza :*

MADDE 60. — Kooperatifi temsile yetkili kılınan kimseler imzalarını ancak kooperatifin unvanı altına koymak suretiyle kooperatifi bağlarlar.

4. *Tescil:*

MADDE 61. — Kooperatif yönetim kurulu, kooperatifi temsile yetkili kılınan kimselerin isimlerini, imzalarını ve bu yetkiye dayanan kararların noterlikçe tasdikli örneğini ticaret siciline verir.

5. *Üyelerin titizlik derecesi ve sorumlulukları:*

MADDE 62. — Yönetim kurulu, kooperatif işlerinin yönetimi için gereken titizliği gösterir ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf eder.

Yönetim kurulu, kendi tutanakları ile genel kurul tutanaklarının, gerekli defterlerin ve ortak listelerinin muntazam hazırlanıp, tutulup, saklanması ve işletme hesabıyla, yıllık bilânçonun kanuni hükümlere uygun olarak hazırlanıp tetkik olunmak üzere denetleme kuruluna verilmesinden sorumludur.

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilânço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı «Devlet memurları» gibi ceza görürler.

V - Kooperatifin âciz halinde bilânço ve bu halin ihbarı :

MADDE 63. — Kooperatifin âciz halinde bulunduğunu kabul ettirecek ciddi sebepler mevcut ise yönetim kurulu piyasada cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilânçosu tanzim eder. Son yılın bilânçosu veya daha sonra yapılan bir tasfiye bilânçosu veyahut daha yukarda sözü geçen ara bilânçosu kooperatif mevcudunun, borçlarını artık karşılamıyacağını belirtiyorsa yönetim kurulu, Ticaret Bakanlığına keyfiyeti bildirir ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır.

Pay senetleri çıkarılmış olan bir kooperatifte son yılın bilânçosunda kooperatif varlığının yarısı karşılıksız kalırsa yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arz eder. Aynı zamanda ilgili mahkemeye ve Ticaret Bakanlığına bilgi verir. Ancak, ortakları ek ödemelerle yükümlü olan kooperatiflerde Ticaret Bakanlığı, bilânçoda tesbit edilen açık, üç ay içinde ortakların ek ödemeleri ile kapanamadığı takdirde haberdar edilir.

Malî durumun düzeltilmesinin mümkün görülmesi halinde, yargıç yönetim kurulunun veya alacaklılardan birinin isteği üzerine iflâsın açılmasını erteliyebilir. Bu takdirde, mevcutlar defterinin tutulması, yönetim memuru atanması gibi kooperatif varlığının korunmasına ve devamına yarıyan tedbirleri alır.

VI - İşten çıkarma :

MADDE 64. — Yönetim kurulu işlerin görülmesi ile görevlendirdiği kimseleri ve atadığı müdürleri ve diğer temsilci ve vekilleri her zaman azledebilir.

İşten çıkarılan kimselerin tazminat isteme hakları vardır.

3. *İmza:*

MADDE 60. — Tasarının 60 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

4. *Tescil :*

MADDE 61. — Tasarının 61 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

5. *Üyelerin titizlik derecesi ve sorumlulukları :*

MADDE 62. — Tasarının 62 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

V - Kooperatifin aczi halinde yapılacak işler:

MADDE 63. — Kooperatifin aczi halinde bulunduğunu kabul ettirecek ciddi sebepler mevcut ise yönetim kurulu piyasada cari fiyatlar esas olmak üzere, derhal bir ara bilânçosu tanzim eder. Son yılın bilânçosu veya daha sonra yapılan bir tasfiye bilânçosu veyahut daha yukarıda sözü geçen ara bilânçosu kooperatif mevcudunun, borçlarını artık karşılamıyacağını belirtiyorsa yönetim kurulu, Ticaret Bakanlığına keyfiyeti bildirir ve genel kurulu derhal olağanüstü toplantıya çağırır.

Pay senetleri çıkarılmış olan bir kooperatifte son yılın bilânçosunda kooperatif varlığının yarısı karşılıksız kalırsa yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak durumu ortaklara arz eder. Aynı zamanda ilgili mahkemeye ve Ticaret Bakanlığına bilgi verir. Ancak, ortaklara ek ödemelerle yükümlü olan kooperatiflerde, bilânçoda tesbit edilen açık, üç ay içinde ortakların ek ödemeleri ile kapanamadığı takdirde Ticaret Bakanlığı haberdar edilir.

Malî durumun düzeltilmesinin mümkün görülmesi halinde, yargıç yönetim kurulunun veya alacaklılardan birinin isteğı üzerine iflâsın açılmasını erteliyebilir. Bu takdirde, mevcutlar defterinin tutulması, yönetim memuru atanması gibi kooperatif varlığının korunmasına ve devamına yarayan tedbirleri alır.

VI - İşten çıkarma :

MADDE 64. — Yönetim kurulu, işlerin görülmesi ile görevlendirdiğı kimseleri ve atadığı müdürleri ve diğer temsilci ve vekilleri her zaman azledebilir.

İşten çıkarılan kimselerin tazminat isteme hakları saklıdır.

C) Denetleme kurulu :

I - Seçim :

MADDE 65. — Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder.

Genel kurul, denetleme organı olarak en az bir yıl için bir veya daha çok denetçi seçer. Genel kurul yedek denetçiler de seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir.

II - Çalışma :

1. İnceleme yükümlülüğü :

MADDE 66. — Denetçiler, işletme hesabiyle bilânçonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapıp yapılmadığını incelemekle, yükümlüdürler. Ortakların şahsan sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar.

Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verilir.

2. Rapor düzenlenmesi :

MADDE 67. — Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar.

Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya anamukaveleye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.

Denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar.

3. Sır saklama yükümlülüğü :

MADDE 68. — Denetçiler, görevleri sırasında öğrendikleri ve açıklanmasında kooperatifin veya ortakların şahısları için zarar umulan hususları kooperatif ortaklarına ve üçüncü şahıslara açıklayamazlar.

III - Özel hükümler :

MADDE 69. — Anamukavele ve genel kurul kararı ile denetleme teşkilâtı hakkında daha geniş hükümler koymak, denetçilerin görev ve yetkilerini artırmak ve özellikle ara denetlemeleri öngörmek mümkündür.

C) Denetçiler :

I - Seçim :

MADDE 65. — Denetçiler, genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını tetkik eder.

Genel kurul, denetleme organı olarak en az bir yıl için bir veya daha çok denetçi seçer. Genel kurul yedek denetçiler de seçebilir. Denetçilerin ve yedeklerinin kooperatif ortaklarından olması şart değildir.

II - Çalışma :

1. — İnceleme yükümlülüğü :

MADDE 66. — Denetçiler, işletme hesabıyla bilânçonun defterlerle uygunluk halinde bulunup bulunmadığını, defterlerin düzenli bir surette tutulup tutulmadığını ve işletmenin neticeleriyle mameleki hakkında uyulması gerekli olan hükümlere göre işlem yapıp yapılmadığını incelemekle, yükümlüdürler. Ortakların şahsan sorumlu veya ek ödeme ile yükümlü olan kooperatiflerde denetçiler, ortaklar listesinin usulüne uygun olarak tutulup tutulmadığını da incelemek zorundadırlar.

Yöneticiler, bu maksatla denetçilere defterleri ve belgeleri verirler. Denetçilerin istekleri üzerine müfredat defteri ve bu defterin hangi esaslara göre düzenlendiği ve istenilen her konu hakkında bilgi verilir.

Ortaklar gerekli gördükleri hususlarda denetçilerin dikkatini çekmeye ve açıklama yapılmasını istemeye yetkilidirler.

2. — Rapor düzenlenmesi :

MADDE 67. — Denetçiler her yıl yazılı bir raporla beraber tekliflerini genel kurula sunmaya mecburdurlar, denetçiler kongreye bir ay kala raporlarını vermedikleri takdirde, yönetim kurulu Ticaret Bakanlığına başvurarak kooperatifin denetlenmesini ister.

Denetçiler, görevleri çerçevesinde işlerin yürütülmesinde gördükleri noksanlıkları, kanun veya anasözleşmeye aykırı hareketleri bundan sorumlu olanların bağlı bulundukları organa ve gerekli hallerde aynı zamanda genel kurula haber vermekle yükümlüdürler.

Denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılırlar. Ancak, yönetim kurulunda oy kullanamazlar.

3. — Sır saklama yükümlülüğü :

MADDE 68. — Tasarının 68 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

III - Özel hükümler :

MADDE 69. — Anasözleşme ve genel kurul kararı ile denetleme teşkilâtı hakkında daha geniş hükümler koymak, denetçilerin görev ve yetkilerini artırmak ve özellikle ara denetlemeleri öngörmek mümkündür.

ALTINCI BÖLÜM

Kooperatifler Birliği, Millî Kooperatifler Birliği ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği ve danışma kurulları

Görevler :

MADDE 70. — Kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak, faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetlerini düzenlemek, kooperatif hareketlerini geliştirmek ve eğitimi yapmak, kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi genel hizmetlerin yerine getirilmesi için, Kooperatifler Birliği, Millî Kooperatifler Birliği ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği kurulur.

A) Kooperatifler Birliği :

MADDE 71. — Konuları aynı nitelikte olan 7 veya daha çok kooperatif, bir kooperatifler birliği kurulabileceğini, anamukavelelerinde tesbit edebilirler.

Kooperatifler birliği, kooperatif şeklinde kurulur.

1. Genel Kurul :

MADDE 72. — Kooperatifler Birliğinin en yetkili organı anamukavelede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, temsilcilerden ve müdürlerinden kurulan genel kuruldur.

Yönetim kurulu üyelerinin temsilcisi seçilmesi mümkündür.

2. Yönetim Kurulu :

MADDE 73. — Birlik yönetim kurulu, birlik genel kuruluna dâhil üyeler arasından seçilir.

3. Denetleme :

MADDE 74. — Birliğe katılan kooperatiflerin faaliyetlerini denetlemek hakkının birlik yönetim kuruluna aidolduğu anamukavele ile tesbit edilebilir.

4. Yükümlülük :

MADDE 75. — Kooperatif birliğine katılan kooperatifin ortaklarına, birliğe girmekle kanun veya kendi kooperatiflerinin anamukavelesindeki yükümlülüklerden fazlası yüklenemez.

ALTINCI BÖLÜM

Kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri, Türkiye Millî Kooperatifler Birliğı ve Danışma Kurulu.

Görevler :

MADDE 70. — Kooperatiflerin müşterek menfaatlerini korumak, faaliyetlerini koordine etmek ve denetlemek, dış memleketlerle olan münasebetlerini düzenlemek, kooperatifçiliğı geliştirmek ve eğitim yapmak, kooperatifçilik konularında tavsiyelerde bulunmak gibi hizmetlerin yerine getirilmesi için, kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğı kurulur.

Yükümlülük :

MADDE 71. — Birliklere katılan kooperatifin ortaklarına, birliğe girmekle kanun veya kendi kooperatiflerin anasözleşmesindeki yükümlülüklerden fazlası yüklenemez.

A) Kooperatif birlikleri :

MADDE 72. — Konuları aynı veya birbiriyle ilgili nitelikte olan 7 veya daha çok kooperatif tarafından birlikler kurulabileceğı anasözleşmelerinde tesbit edilebilir.

Bu birlikler kooperatif şeklinde kurulur.

1. — Genel kurul :

MADDE 73. — Kooperatif birliklerinin en yetkili organı anasözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde kooperatif temsilcilerinden teşekkül eden genel kuruldur.

Yönetim kurulu üyelerinin temsilci seçilmesi mürakındır.

2. — Yönetim kurulu :

MADDE 74. — Birlik yönetim kurulu, birlik genel kuruluna dâhil temsilciler arasından seçilir.

3. — Denetleme :

MADDE 75. — Birliğe katılan kooperatiflerin faaliyetlerini denetlemek hakkının birlik yönetim kuruluna aidolduğı anasözleşme ile tesbit edilebilir.

Anasözleşme ile birliğin yönetim kuruluna kendisine bağı kooperatifler tarafından alınmış olan kararları dava yolu ile iptal ettirmek hakkı tanınabilir.

B) Millî Kooperatifler Birliği :

MADDE 76. — Kooperatif birlikleri kendi aralarında istigal konularına veya bölge esasına göre kooperatif şeklinde Millî Kooperatifler Birliği kura'abilirler.

Millî Kooperatifler Birliği genel kurulu, bu birliğe dâhil kooperatifler birliklerinin genel kurulları tarafından seçilecek temsilcilerden kurulur.

Kooperatifler birliklerinin yönetim kurulları üyeleri veya müdürleri Millî Kooperatifler Birliği genel kurullarına üye seçilebilirler.

C) Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği :

MADDE 77. — Birliklerin veya Millî Kooperatifler Birliklerinin tamamı veya bir kısmının katılması ile kooperatif şeklinde Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği kurulur.

Her hangi bir kooperatifler birliğine veya Millî Kooperatifler Birliğine dâhil olmayan kooperatifler de doğrudan doğruya Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğine katılabilirler.

Katılma şartları, Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği anamukavelesinde belirtilir.

Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği genel kurulu bu birliğe dâhil kooperatif, birlik ve Millî Kooperatifler Birliği genel kurullarınca seçilecek temsilcilerden kurulur. Bu kurulun kooperatif, birlik ve Millî Kooperatifler Birlikleri yönetim kurullarından kurulacağı esas mukavelo ile hüküm altına alınabilir.

D) Temsilcilerin belirtilmesi :

MADDE 78. — Birlik, Millî Kooperatifler Birliği ve Türkiye Genel Kooperatifler Birliği anamukaveleleri, bunların genel kurullarını teşkil edecek kooperatif, birlik ve Millî Kooperatifler Birliği temsilcilerinin adedini belirtir.

MADDE 79. — Birlikler, Millî Kooperatifler Birlikleri ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği anamukavelelerini bu kanun hükümlerine göre hazırlarlar.

E) Danışma Kurulu :

MADDE 80. — Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği Genel Yönetim Kurulu ile Devlet Plân-lama Teşkilâtı, Ticaret, Tarım, Maliye, Köy işleri, İmar ve İskân bakanlıkları, kooperatifleri finanse eden bankalar ve Türk Kooperatifçilik Kurumunun birer mümessilinin iştirakiyle «Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu» kurulur.

Bu kurulun görev ve yetkileri çalışma şekil ve şartları Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükle tesbit olunur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kooperatiflerin dağılması

A) Dağılma sebepleri :

MADDE 81. — Kooperatif :

1. Anamukavelesi gereğince,
2. Genel kurul kararı ile,

Geçici Komisyonun değişikliği

B) Kooperatifler merkez birlikleri :

MADDE 76. — Kooperatif birlikleri kendi aralarında kooperatif şeklinde merkez birlikleri kura'bilirler.

Merkez birliklerinin genel kurulları bu birliğe dâhil kooperatifler birliklerinin genel kurulları tarafından seçilecek temsilcilerden kurulur.

Kooperatifler birliklerinin yönetim kurulları üyeleri merkez birlikleri genel kurullarına üye seçilebilirler.

C) Türkiye Millî Kooperatifler Birliği :

MADDE 77. — Birlikler veya merkez birlikleri kooperatif şeklinde Türkiye Millî Kooperatifler Birliğini kura'bilirler.

Katılma şartları, Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Anasözleşmesinde belirtilir.

Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Genel Kurulu bu Birliğe dâhil birlikler ve merkez birlikleri genel kurullarınca seçilecek temsilcilerden kurulur. Bu Kurulun kooperatif, birlik ve merkez birlikleri yönetim kurullarından teşkil olunacağı Anasözleşme ile hüküm altına alınabilir.

D) Temsilcilerin belirtilmesi :

MADDE 78. — Birlikler, merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Anasözleşmelerinde bunların genel kurullarını teşkil edecek kooperatifler, birlikler ve merkez birlikleri temsilcilerinin adedi, ortak sayısına göre 5 kişiyi geçmemek üzere belirtilir.

MADDE 79. — Birlikler Millî Kooperatifler Birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Anasözleşmelerini bu kanun hükümlerine göre hazırlarlar.

E) Danışma Kurulu :

MADDE 80. — Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Yönetim Kurulu ile Devlet Plân'ama Teşkilâtı, bakanlıklar, Üniversitelerarası Kurul, kooperatifleri finanse eden bankalar ve kurumlar, Türk Kooperatifçilik Kurumu, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Ticaret Oda'arı, Sanayi Oda'arı ve Ticaret Borsa'arı Birliği, Türkiye Emek ve Küçük Sanatkârlar Konfederasyonu, işçi konfederasyonlarından birer temsilcilerinin iştiraki ile Türkiye Kooperatifleri Danışma Kurulu kurulur.

Bu Kurulun istisari nitelikteki görev ve yetkileri, çalışma şekli ve şartları yukarıda yazılı müesseselerin görüşleri de alınarak Ticaret Bakanlığınca hazırlanacak bir Tüzük ile tesbit olunur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Kooperatiflerin dağılması

A) Dağılma sebepleri :

MADDE 81. — Kooperatif :

1. Anasözleşme gereğince,
2. Genel kurul kararı ile,

3. iflâsın açılması ile,
 4. Kanunlarda ön görülen diğer hallerde Ticaret Bakanlığının mahkemeden alacağı karar üzerine,
 5. Diğer bir kooperatifle birleşmesi veya devralınması suretiyle, dağılır.
- Mahkemeye veya genel kurula tasfiye memurları seçilmediği takdirde tasfiye işlerini yönetim kurulu yapar. Tasfiye memurlarına ve yönetim kuruluna bu görevleri dolayısıyla ücret verilebilir.

B) Ticaret Siciline bildirme :

MADDE 82. — iflâstan gayri hallerde kooperatifin dağılması, yetkili organlar tarafından Ticaret Siciline tescil ile ilân ettirilir.

C) Tasfiye memlekinin paylaşılması :

MADDE 83. — Tasfiye haline giren kooperatifin bütün borçları ödendikten ve ortak pay bedelleri geriverildikten sonra kalan mallar ancak Anamukavelede bu husus öngörülmüş olduğu takdirde, ortaklar arasında paylaşılır.

Anamukavelede başka bir hal tarzı kabul edilmiş olmadıkça paylaşırma, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukukî hedefleri arasında eşit olarak yapılır.

Ortaklara paylaşırma yapılacağına dair anamukavelede açıklama olmadığı takdirde tasfiye neticesinde arta kalan miktar, kooperatifleşme amacına uygun olarak harcanmak üzere Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğine bırakılır.

Böyle bir Birlik kurulmamış ise, Ticaret Bakanlığı emrine verilir.

D) Birleşme suretiyle dağılma :

Madde 84. — Bir kooperatif bütün aktif ve pasifleriyle diğer bir kooperatif tarafından devralınmak suretiyle dağıldığı takdirde aşağıdaki hükümler uygulanır :

1. Devra'lan kooperatifin yönetim kurulu, dağılan kooperatifin tasfiye hakkındaki hükümlere göre alacaklarını bildirmeye çağırır.

2. Dağılan kooperatifin mameleki, borçları tediye veya teminata bağlanıncaya kadar ayrı idare edilir. Yönetimi devra'lan kooperatifin yönetim kurulu üyeleri üzerine alır.

3. Devra'lan kooperatifin yönetim kurulu üyeleri alacaklılara karşı yönetimin ayrı olarak yürütülmesinden şahsan ve zincirleme sorumludur.

4. Mameleki ayrı olarak yönetildiği süre içinde, dağılan kooperatife karşı açılacak davalara dağılma'dan önceki yetkili mahkeme bakar.

5. Dağılan kooperatif alacaklılarının devra'lan kooperatif ve onun alacaklıları ile olan münasebetlerinde, devralınan mallar aynı süre içinde dağıtılan kooperatife ait sayılır. Devra'lan kooperatifin iflâsı halinde ise bu mallar ayrı bir masa teşkil eder. Gerekirse yalnız dağılan kooperatifin borçlarının ödenmesinde kullanılır.

6. Her iki kooperatifin mameleki ancak dağılan kooperatifin malları üzerinde tasarruf etmek caiz olduğu anıtan itibaren birleştirilebilir.

7. Kooperatifin dağılmasının tescili Ticaret Sicili memurluğundan istenir. Borçları ödendikten veya teminata bağlandıktan sonra kooperatifin kaydı silinir.

8. Kooperatifin dağılmasının tescili ile ortakları da bütün hak ve borçları ile birlikte devralan kooperatife katılmış olurlar.

Geçici Komisyonun değıştirişı

3. İflâsın açılması ile,
 4. Kanunlarda öngörülen diğ er hallerde Ticaret Bakanlığının mahkemeden alacağı karar üzerine,
 5. Diğ er bir kooperatifle birleşmesi veya dövr alınması suretiyle,
- dağılır.

Mahkemece veya genel kurulca tasfiye memurları seçilmediğ i takdirde tasfiye işlerini yönetim kurulu yapar. Tasfiye memurlarına ve yönetim kuruluna bu görevleri dolayısıyla ücret verilebilir.

B) Ticaret Siciline bildirme :

MADDE 82 — İflâstan gayrı hallerde kooperatifin dağılması, yetkili organlar tarafından Ticaret Siciline tescil ile ilân ettirilir. Yetkili organların kimler olacağı anasözleşmede gösterilir.

C) Tasfiye mamelekin paylaşılması :

MADDE 83. — Tasfiye haline giren kooperatifin bütün borçları ödendikten ve ortak pay bedelleri geriverildikten sonra kalan mallar ancak anasözleşmede bu husus öngörölmüş olduğı takdirde, ortaklar arasında paylaşılır.

Anasözleşmede başka bir hal tarzı kabul edilmiş olmadıkça paylaşırma, dağılma anında kayıtlı ortaklar veya hukuki halefleri arasında eşidolarak yapılır.

Ortaklara paylaşırma yapılacağına dair anasözleşmede açıklama olmadığı takdirde tasfiye neticesinden arta kalan miktar, kooperatifleşme amacına uygun olarak harcanmak üzere Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine bırakılır.

Böyle bir birlik kurulmamış ise 94 ncü maddedeki amaçları güden kurumlara bağışlanmak üzere, Ticaret Bakanlığı emrindeki fona yatırılır.

D) Birleşme suretiyle dağılma :

MADDE 84. — Tasarının 84 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

9. Mameleki ayrı idare edildiği sürece dağılan kooperatifin ortakları yalnız onun borçları için ve o zamana kadar sorumluluklarının bağlı olduğu esaslar dairesinde takibolunabilirler.

10. Aynı süre esnasında, dağılan kooperatifin ortaklarının sorumlulukları veya ek ödeme yükümlülükleri birleşme neticesinde hafiflemeye uğradığı ölçüde, bu hafifleme dağılan kooperatifin alacaklılarına karşı ileri sürülemez.

11. Birleşme neticesinde dağılan kooperatifin ortakları için şahsi sorumluluk veya ek ödeme yükümlülüğü doğduğu veya ağırlaştığı takdirde birleşme kararı, ancak bütün ortakların 3/4 ünün çoğunluğu ile verilebilir. Sorumluluğa ve ek ödeme yükümlülüğüne mütedair hükümler birleşme kararına katılmamış olan ve bundan başka kararın ilân tarihinden başlamak üzere üç ay içinde kooperatiften çıkacağını bildiren ortaklara uygulanmaz.

E) Bir kamu tüzel kişiliği tarafından devralınmak :

MADDE 85. — Bir kooperatifin varlığı, Belediye, ekonomik bir Devlet kuruluşu, kamu müessesesi veya kamuya yararı dernek veya cemiyetler tarafından da devralınabilir. Bu takdirde genel kurulca alınacak kararın dağılmaya ait hükümlere göre tescil ve ilân ettirilmesi gerekir.

Bu gibi kooperatif varlığının, Devlete ait bir ekonomik kuruluş veya her hangi bir dernek veya cemiyet tarafından devralınması hallerinde genel kurul tasfiye yapılmamasına karar verebilir.

Devir kararının ilân edildiği tarihten itibaren kooperatifin aktif ve pasifi devralana intikal etmiş olur. Dağılan kooperatifin adı Ticaret sicilinden sildirilir. Bu husus ayrıca ilân ettirilir.

Birleşen müessese ile kooperatifin alacaklılarından her biri ilân tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili mahkemeye başvurmak suretiyle birleşmeye itiraz edebilir, itiraz hakkından vazgeçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemeye verilen karar kesinleşmedikçe veya mahkemeye takdir edilecek teminat, müessese veya kooperatif tarafından verilmedikçe birleşme hükmü ifade etmez.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ticaret Bakanlığının görev ve yetkileri

A) Genel olarak Bakanlığın görev ve yetkileri:

MADDE 86. — Bu kanunun uygulanmasını Ticaret Bakanlığı sağlar.

Bu Bakanlığın kooperatifleri ilgilendiren başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

1. Kooperatiflere, birliklere, millî kooperatifler birliklerine, Türkiye Millî Kooperatifler Birliğine kuruluş ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle, yönetimlerinde ve çalışmalarında yardımcı olmak,

2. Kooperatifleri, birlikleri, millî kooperatif birliklerini ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğini teftiş etmek, denetlemek veya denetlettirmek,

3. Kooperatiflerin, birliklerin, millî kooperatifler birliğinin ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğinin dağılmasını gerektiren sebepleri mahkemeye bildirmek.

B) Ticaret Bakanlığı temsilcileri ve kararların yürürlük şartı :

MADDE 87. — Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerle, kooperatif birliklerinin, millî kooperatifler birliklerinin ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğinin genel kurul toplantılarında temsilci bulundurur.

Genel Kurul toplantıları Bakanlık temsilcisinin izni ile açılır ve huzuru ile devam eder. Komiserin imzalamadığı kanunsuz ve usulsuz karar tutanakları muteber olmayıp tescil edilemez.

Geçici Komisyonun değişikliği

E) Bir kamu tüzel kişiliği tarafından devralınmak :

MADDE 85. — Tasarının 85 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Ticaret Bakanlığının görev ve yetkileri

A) Genel olarak Bakanlığın görev ve yetkileri :

MADDE 86. — Ticaret Bakanlığının kooperatifleri ilgilendiren başlıca görev ve yetkileri şunlardır :

1. Kooperatiflere, kooperatif birliklerine, merkez birliklerine, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğine kuruluş ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetimlerinde ve çalışmalarında yardımcı olmak,
2. Kooperatifleri, birlikleri, merkez birliklerini ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğini teşvik etmek, denetlemek veya denetlettirmek,
3. Kooperatiflerin, birlikleri, merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin dağılmasını gerektiren sebepleri mahkemeye bildirmek,

B) Ticaret Bakanlığı temsilcileri ve kararların yürürlük şartı :

MADDE 87. — Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerle, kooperatif birlikleri, merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin, genel kurul toplantılarında temsilci bulundurur.

Genel kurul toplantıları Bakanlık temsilcisinin huzuru ile yapılır ve devam eder.

İdare bildirilen günde temsilci bulunmasını sağlar.

Temsilci toplantının kanunlara, anasözleşme ve gündem esasları içinde yürütülmesini denetle-

C) Tip anamukavele hazırlanması :

MADDE 88. — Ticaret Bakanlığı, kooperatifler, birlikler, millî kooperatifler birlikleri, Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği için tip anamukaveleler hazırlayabilir.

D) Muhasebe usulü ve defterler :

MADDE 89. — Kooperatiflerin, birliklerin, millî kooperatifler birliklerinin ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecburi olarak tutacakları defterler Ticaret Bakanlığınca belirtilebilir.

Vergi Usul Kanununun bu hususlarla ilgili hükümleri saklıdır.

E) Teftiş ve denetleme :

MADDE 90. — Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerin, birliklerin, millî kooperatifler birliklerinin ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğinin, işlem ve hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere ve görevlendireceği kimselere denetlettirebilir.

Bu konuda görev alan kimseler Ticaret Bakanlığı müfettişlerinin yetkilerini haiz olurlar. Bu teşekküller denetim sonucuna göre Ticaret Bakanlığınca verilecek talimata uymak zorundadırlar.

F) Teftiş ve denetleme ile görevlendirme :

MADDE 91. — Ticaret Bakanlığı, teftiş ve denetleme işleri için kooperatifler birliklerini, millî kooperatifler birliklerini veya Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğini veyahut ilgili teşekküllerle, müesseseleri de görevlendirebilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çeşitli hükümler

A) Siyasi faaliyet yasağı :

MADDE 92. — Kooperatif toplantılarında ve kooperatif tesislerinde siyasi faaliyet gösterilemez. Kooperatif faaliyetleri siyasi maksatlara âlet edilemez.

Geçici Komisyonun değıştirmesi

me ve teminle görevlidir. Miktar ve esasları Bakanlıkça tesbit edilecek temsilci masraf ve ücretlerini karşılamak üzere lüzumlu ödenek Bakanlık bütçesine konur.

Genel kurul kararlarını muhtevi tutanaklar ile toplantıya katılanların listesi temsilciler tarafından imzalanır. Temsilci, genel kurulda, kanun ve anasözleşmeye aykırı olarak alınan kararlar hakkındaki görüşünü tutanakla belirtmeye mecburdur.

Temsilcinin niteliği ve görevi tüzükte belirtilir.

Ancak usulüne uygun müracaat yapıldığı halde, temsilci toplantıya gelmez ise toplantı icrasını temin etmek üzere, mahallî idare âmirine durum bildirilir. Temsilci yine gelmez ise bir saat sonunda toplantıya başlanır.

C) *Tip anasözleşme hazırlanması :*

MADDE 88. — Ticaret Bakanlığı, kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği için bu teşekküllerin mütalâası da alınmak kaydıyla örnek anasözleşmeler hazırlar.

D) *Muhasebe usulü ve defterler :*

MADDE 89. — Kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin muhasebe usulleri ve mecburi olarak tutacakları defterler Ticaret Bakanlığınca belirtilebilir.

Vergi Usul Kanununun bu hususlarla ilgili hükümleri saklıdır.

E) *Teftiş ve denetleme :*

MADDE 90. — Ticaret Bakanlığı, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere ve kooperatif kontrolörlerine denetlettirebilir.

Kontrolörlerin seçilme ve çalışma şekli ile görev ve yetkileri tüzükle tesbit olunur.

Bu teşekküller denetim sonucuna göre Ticaret Bakanlığınca verilecek talimata uymak zorundadırlar.

F) *Teftiş ve denetleme ile görevlendirme :*

MADDE 91. — Ticaret Bakanlığı, teftiş ve denetleme işleri için kamu teşekküllerini görevlendirebilir.

Kooperatifler ve birlikler üst kuruluşları tarafından teftiş edilir ve denetlenir. Kredi veren bankalar ve müesseseler de kredi verdikleri kooperatifleri teftiş ve denetleme hakkına sahiptir.

Bunlara mütaallik esaslar 90 ncu maddede hazırlanacak maddede belirtilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Çeşitli hükümler

A) *Siyasi faaliyet yasağı :*

MADDE 92. — Kooperatif toplantılarında ve kooperatif tesislerinde siyasi faaliyet gösterilemez. Kooperatif faaliyetleri siyasi maksatlara alet edilemez.

Kooperatifler, siyasi partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden her hangi bir suretle maddi yardım kabul edemezler, onlara maddi yardımda bulunamazlar.

B) Muaflıklar :

MADDE 93. — 1 nci kooperatifler, kooperatifler birlikleri, millî kooperatifler birlikleri ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği,

a) Birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, Banka ve sigorta muameleleri vergisinden,

b) Her nevi defterlerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi harçtan ve damga vergisinden,

c) İcar ve isticar edilmemiş olmak ve irat getiren bir cihete tahsis edilmemiş bulunmak şartıyla sahiboldukları gayri menkul mallar, arazi, bina, iktisadi buhran ve müdafaa vergilerinden, muaftır.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, birliklere, millî kooperatif birliklerine, Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğine sermaye konulması halinde bunlar Emlâk, Alım Vergisi Kanununun 9 ncu maddesindeki indirimli nisbetten,

3. 5422 sayılı kurumlar Vergisi Kanunun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dâhilinde kurumlar vergisi muafliğından, faydalanırlar.

C) Tanıtma ve eğitim hizmetlerini sağlayacak fon :

MADDE 94. — Kooperatifçiliğin tanıtılması, eğitimi ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetim ve faaliyetlerine yardımda bulunmak gibi hizmetler için kooperatiflerin yıllık bilânçolarına göre hâsıl olan fiyat farkının % 1 i Ticaret Bakanlığı emrinde bir fona yatırılır.

D) Uyuşmazlıklar, hakem kurulları :

MADDE 95. — Kooperatif organları ile kooperatifler, kooperatiflerle bağlı bulundukları birlikler, millî kooperatifler birlikleri ve Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliği arasında iştiagal konularına giren hususlardan dolayı çıkan anlaşmazlıklar, genel hükümler saklı kalmak şartıyla anamukavelelerinde öngörülen hâkem kurullarınca da halledilebilir.

E) Saklı hükümler :

MADDE 96. — 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile 2836 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu hükümleri ve 7116 sayılı Kanunun yapı kooperatiflerine ait hükümleri saklıdır. Şu kadar ki, yukarıda zikredilen kanunlarda açıklık olmıyan hallerde bu kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 97. — 2834 ve 2836 sayılı Kanunlarla kurulan kooperatif ve birlikler, millî birlikler halinde teşkilâtlanabilecekleri gibi Türkiye Millî Genel Kooperatifler Birliğine de girebilirler.

Geçici Komisyonun değişikliği

İkinci fıkra hükümlerine aykırı hareket eden kooperatif kurucuları, yönetim kurulu başkan ve üyeleri ve bu fiil genel kurulda vukubulmuşsa bunu mümkün kılan genel kurul başkanı, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılırlar.

B) Muaflıklar :

MADDE 93 — 1. Kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği;

a) Birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komüsyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar, banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,

b) Her nevi defterlerin ve anasözleşmelerin tasdiki ve açılış tasdiklerinde sayfalarının mühürlenmesi her nevi harardan ve Damga Vergisinden,

c) Kiraya verilmediği veya irat getirmiyen bir cihete tahsis edilmediği müddetçe sahiboldukları gayrimenkul mallar üzerinden alınacak her türlü vergilerden,

d) Ortakların temlik edecekleri gayrimenkuller her türlü vergi ve harcından, muafır.

2. Gayrimenkullerin irtifak haklarının ve gayrimenkul mükellefiyetinin kooperatiflere, kooperatif birliklerine, kooperatif merkez birliklerine, Türkiye Millî Kooperatifler Birliğine sermaye konulması halinde bunlar Emlâk Alım Vergisi Kanununun 9 ncu maddesindeki indirimli nisbetten,

3. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 199 sayılı Kanunla değişik 7 nci maddesinin 16 ncı bendindeki esaslar dâhilinde Kurumlar Vergisi muafılığından, faydalanırlar.

4. Kooperatifler, kooperatif birlikleri ve kooperatifler merkez birlikleri faaliyete geçen üst kuruluşlara girmedikleri takdirde, bu maddenin 1 nolu fıkrasının (b) bendi ile 2 nolu fıkrasından gayrı fıkralarında yazılı muafılıklardan istifade edemezler.

C) Tanıtma ve eğitim hizmetlerini sağlayacak fon :

MADDE 94. — Kooperatifçiliğin tanıtılması, eğitimi ve organizasyonlarında yol göstermek, öğütleriyle yönetim ve faaliyetlerine yardımda bulunmak gibi hizmetler için kooperatiflerin yıllık bilânçolarına göre hâsıl olan müspet gelir - gider farkının % 1 i Ticaret Bakanlığı emrinde bir fona yatırılır.

D) Uyuşmazlıklar, hâkem kurulları :

MADDE 95. — Kooperatif organları ile kooperatifler, kooperatiflerle bağlı bulundukları kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Millî Kooperatifler Birliği arasında işgal konularına giren hususlardan dolayı çıkan anlaşmazlıklar, genel hükümler saklı kalmak şartıyla anasözleşmelerinde öngörülen hâkem kurullarınca da halledilebilir.

E) Saklı hükümler :

MADDE 96. — Tasarının 96 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 97. — 2834 ve 2836 sayılı kanunlarla kurulan kooperatifler ve kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri halinde teşkilâtlanabilecekleri gibi Türkiye Millî Kooperatifler Birliğine de girebilirler.

F) Anonim şirket hükümlerine atıf :

MADDE 98. — Bu kanunda aksine açıklama olmıyan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki Anonim Şirketlere ait hükümler uygulanır.

G) Mahkeme usulü :

MADDE 99. — İşbu kanuna göre mahkemeler basit mahkeme usulüne tabidir.

H) Kaldırılan hükümler :

MADDE 100. — Türk Ticaret Kanununun kooperatifler ait 6 ncı faslını teşkil eden 485 - 502 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ HÜKÜM

GEÇİCİ MADDE — Halen kurulmuş ve faaliyette bulunan kooperatifler mukavelelerini iki sene içinde bu kanun hükümlerine intibak ettirmek zorundadırlar. Bu hususa riayet etmiyen kooperatifler dağılmış sayılırlar. Kanunen tasfiye ile vazifelendirilmiş kimseler tarafından dağılmadan başlayarak iki ay içinde tasfiyeye geçilmediği takdirde Ticaret Bakanlığı veya Hazine tarafından mahkemeden tasfiye memuru atanması istenebilir.

Anamukavelelerini bu kanuna intibak ettirmek için kooperatiflerin yapacakları genel kurullar, olağan genel kurulların usul ve çoğunluğuna göre toplanır ve karar verirler.

I) Yürürlüğe girme :

MADDE 101. — Bu kanun yayınlandığı tarihten 3 ay sonra yürürlüğe girer.

I) Kanunu yürütecek makam :

MADDE 102. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

4 . 3 . 1966

Başbakan <i>S. Demirel</i>	Devlet Bakanı <i>C. Bilgehan</i>	Devlet Bakanı <i>R. Sezgin</i>	Devlet Bakanı <i>K. Ocak</i>
Devlet Bakanı <i>A. F. Alişan</i>	Adalet Bakanı <i>H. Dinçer</i>	Millî Savunma Bakanı <i>A. Topoloğlu</i>	İçişleri Bakanı <i>F. Sükan</i>
Dışişleri Bakanı <i>İ. S. Çağlıyangül</i>	Maliye Bakanı <i>İ. Gürsan</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>O. Dengiz</i>	Bayındırlık Bakanı <i>E. Erdinç</i>
Ticaret Bakanı <i>M. Zeren</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>E. Somunoğlu</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>İ. Tekin</i>	Tarım Bakanı <i>B. Dağdaş</i>
Ulaştırma Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Çalışma Bakanı <i>A. N. Erdem</i>	Sanayi Bakanı <i>M. Turgut</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>İ. Deriner</i>
Turizm ve Ta. Bakanı <i>N. Kürşad</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>H. Menteşeoğlu</i>	Köy İşleri Bakanı <i>S. O. Avcı</i>	

Geçici Komisyonun değıştirişı

F) Anonim Şirket hükümlerine atıf :

MADDE 98. — Tasarının 98 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

G) Dâvaların niteliği ve muhakeme usulü :

MADDE 99. — Bu kanunla düzenlenen hususlardan doğan hukuk dâvaları, tarafların tâcir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dâva sayılır.

Bu dâvalarda basit muhakeme usulü uygulanır.

H) Kaldırılan hükümler :

MADDE 100. — Tasarının 100 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ HÜKÜM

GEÇİCİ MADDE. — Tasarının geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.

1) Yürürlüğe girme :

MADDE 101. — Tasarının 101 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

1) Kanunu yürütecek makam :

MADDE 102. — Tasarının 102 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

